

številka 11

oktober 2009

Poletje 2009
Revolucija
ljubezni

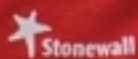
narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

narobe

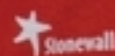
**SOME
PEOPLE
ARE GAY.**

**GET
OVER
IT!**

**SOME
PEOPLE
ARE GAY.**

**GET
OVER
IT!**

Intervju
Katarina Kresal
Svetlana Makarovič

Za Narobe ni potrebno plačati.

Na naslovnici sta pesnik Milan Šelj in njegov partner Peter Davey, ki sicer živi v Londonu, a sta se letos udeležila Parade ponosa v Ljubljani. S seboj sta prinesla nekaj gradiva londonske nevladne organizacije Stonewall (www.stonewall.org.uk), med drugim tudi rdečo majico z napisom »Some people are gay. Get over it« (Nekateri ljudje so homo. Preboli.). Nalepko s tem napisom si je na majico nalepila tudi ministrica Katarina Kresal, ki se je prav tako udeležila Parade ponosa.

Foto: Nada Žgank/Memento

Zadnje ...

foto: delo.si

Družinski zakonik še naprej buri duhove. Medtem ko se strokovna javnost z novim predlogom strinja in strokovno utemeljuje, da je dober in potreben, kot gobe po dežju rastejo samo-oklicani strokovnjaki za družine, ki svarijo pred škodljivimi posledicami novega zakona. V zobeh so seveda predvsem istospolne družine. Upamo, da bo tokrat zmagal razum in strokovno mnenje nad populističnimi bla-bla-ji, ki si na tuj račun nabirajo politične točke.

Ključna sprememba za glbt skupnost je 3. člen Družinskega zakonika, ki določa, da je zakonska zveza življenjska skupnost dveh oseb. V zdaj veljavnem zakonu namreč piše, da je zakonska zveza življenjska skupnost moškega in ženske, kar je povzročalo diskriminacijo istospolnih parov.

Če bo Družinski zakonik sprejet, bodo istospolni in raznospolni pari v pravicah in dolžnostih popolnoma izenačeni.

Nadškof Silvano Tomasi (levi na sliki), stalni opazovalec svetega sedeža pri Združenih narodih, je dejal, da so za spolne zlorabe otrok znotraj cerkve krivi homoseksualci. Na izjavo se je med drugim ostro odzvala Zveza za nenasilje, ki združuje Društvo Ključ, Društvo SOS telefon, Društvo za nenasilno komunikacijo in Žensko svetovalnico. V pismu so med drugim zapisali, da gre »za ponoven poskus Vatikanu, da zamegli, minimalizira in relativizira velik problem spolnih zlorab otrok s strani rimskokatoliških duhovnikov. Spolne zlorabe otrok so huda kazniva dejanja, za katera Vatikan ne prevzema nikakršne odgovornosti. Namesto, da bi zaščitili otroke, ki so morali preživeti spolno zlorabo s strani duhovnikov, in tiste, ki so zlorabi še vedno izpostavljeni, ščitijo storilce in v ta namen zavajajo in preusmerjajo javnost z uporabo sovražnega govora. Cerkev v svoji vnemi prikriti zlorabe in hkrati vnovič stigmatizirati homoseksualnost popolnoma zanemarija dejstvo, da duhovniki zlorablajo tako dečke kot deklice vseh starosti, ne samo najstniških dečkov, kot so zapisali v svoji izjavi.« Zveza med drugim predlaga, naj cerkev uvede poseben odškodninski sklad za žrtve in poskrbi za odpravljanje posledic zlorabe.

Potem ko je marca letos v Ljubljani uspela akcija »Kondom za papeža«, katere pobudnik je bil Brane Mozetič (o tem je posnet tudi kratek dokumentarni film, ki bo prikazan na letošnjem lezbičnem in gejevskem filmskem festivalu v Ljubljani), so akcijo uspešno ponovili tudi v Pragi ... in morda jo bodo še kje. Ideja za protest proti papeževemu nasprotovanju uporabe kondomov je dal francoski režiser Philippe Vallois, ki je prvi organiziral tovrsten protest v Parizu: s helijem je napolnil kondome in jih poslal v Vatikan. Tiskovne agencije ne poročajo, koliko kondomov je dejansko prispelo do papeža ...

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik III, številka 11
Oktober 2009

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar

Sodelovali so: Aleš Zobec, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Anja Kruber, Irena Wölle, Jasna Magič, Jernej Škof, Lothar Orel, Luka Pieri, Mihael Topolovec, Mitja Blažič, Mojca Pajnik, Seku M. Condé, Suzana Tratnik, Tea Hvala, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank
Fotografija na naslovnici: Nada Žgank/Memento

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljavec

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

[priznanje avtorstva + nekomercialno].

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija Narobe]

Konec sveta (kot ga poznamo)

Tole bo en brezvezen uvodnik. Vam povem takoj na začetku, da ne boste zgubljali dragocenega časa. Dajte, no, obrnite stran, začnite pri Novicah od tu ... pustite ta uvodnik. Urednik je brez idej in s prazno glavo. Pa še v Budimpešti sedi, ko tole piše ... in tu je toliko bolj zabavnih stvari, kot pisanje uvodnika. Torej? Boste že enkrat obrnili to stran naprej?

Vztrajate, a? Kričite, daj, iztisni še nekaj iz sebe.

Irena, oblikovalka, mi je ravnokar poslala sporočilo po GoogleTalk. »Zakaj si dvakrat napisal trans v kazalu?« Jah, zakaj, zmotil sem se. »Briši prvi trans, je ostal iz prejšnje številke,« odgovorim. Mine nekaj sekund. »Ne razumem – kako gre potem: trans, Brūno, Svetlana?« »Ne, ne, ne!« natipkam nazaj. »Čakaj, ti še enkrat pošljem fajl.«

Mesič na telefonu. Itak bo novinar. Nisem se motil. »Imate čas v sredo ob treh za parlamentarni kanal na TV – okrogla miza o Družinskem zakoniku?« Odgovorim pritrdilno, kaj pa drugega. Odkar je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve dalo predlog v javno obravnavo, nam telefoni zvonijo kot nori. Hodimo na soočenja – tako ali tako so vsa v obliki pro et contra – in se verbalno garbamo z nasprotniki. Ni lahko: njihov populizem na prvo žogo zagotovo uspeva. Otrok potrebuje mamo in očeta, je mantra, ki jo ponavljajo v nedogled in povprečna večina zagotovo verjame temu. Ker je tako vedno bilo in mora biti. Ker se morata za otroka spojiti moška in ženska spolna celica (ali kako že gredo te stvari) ... in ker očitno iz biologije izhaja, da bodo starši dobro skrbeli za otroka. Težko je razložiti, da otrok potrebuje več kot očeta in mamo. Potrebuje odraslo odgovorno, skrbno in ljubečo osebo/osebi/osebe. To sta lahko mama in ata, lahko pa sta tudi dva ata, ena mama, dve mami, en ata ... you name it.

»Džizas, še vedno imaš dva transa,« prileti tekst na GoogleTalk. Pogledam v fajl. Res sem na koncu z močmi: poslal sem fajl, kjer sta bila še vedno dva transa. Rešiva zadevo.

Nazaj k uvodniku. Napišem stavek. Zbrišem. Napišem še enkrat. Še večja bedarija. Zbrišem. List je še naprej prazen ... Začnem se praskati po glavi (od kod zdaj ta jeb*** prhljaj?). Začnem duhovičiti o tem, kako boste v tej številki *Narobe* lahko videli, kdo je zamujal s teksti. Večina tekstov je bila namreč oddana še preden je bil javnosti predstavljen nov Družinski zakonik. Le Mitja je zamujal – kot vedno. Kljub temu da ima poseben rok za oddajo (teden dni zatem, ko oddajo drugi). Ampak ponavadi odda še kakšna dva tedna pozneje. V svojih tekstih je bil zato lahko ažuren – in že omenja Družinski zakonik. Res bi lahko postal nova mera za zamujanje. »Koliko blažičev zamujaš?« Ampak zakaj bi Blažiča pribijal na križ in ga razgaljal pred vso javnostjo? Je pač tak, da vedno zamuja. Treba je preprosto računati s tem.

Spomnim se, da mi je danes zjutraj pod tušem na misel prišla pesem skupine REM *It's the end of the world as we know it*. Ja, to sem mislil uporabiti za izhodišče – tole poletje je namreč z napadom na Cafe Open, ustavno presojo, Družinskim zakonikom ... res radikalno zarezalo v svet, kot ga poznamo. Ampak – saj o tem itak pišejo že vsi. Spet zbrišem vse napisano.

Mesič od Irene: »Daj že pošlji tisti uvodnik, no.« Jaoooo. Zala, lektorica, me bo ubila, spet ji bom tekst poslal sekundo pred dvanajsto. Še dobro, da je tako potrpežljiva in zagreta za tale *Narobe*. Torej ... kaj naj pošljem? Tole blebetanje? Je to sploh uvodnik? Saj sem vam rekel, da bo brezvezen. In vi ste ga vseeno prebrali do konca?!

Roman Kuhar, urednik (roman.kuhar@gmail.com)

Kazalo

-
- 2 **Novice od tu**
  - 4 **Novice od tam**
  - 7 **Slovnica**
  - Intervju**
  - 8 Katarina Kresal: »Brez tehtanja med človekovimi pravicami in političnimi točkami«
  - 11 **Zgodilo se je pred ...**
  - Tema**
  - 12 Država in homoseksualnost
  - 13 Majda Potrata: Načeloma smo vsi za človekove pravice
  - Kolumna**
  - 16 Mitja Blažič: Dragi moji pogrebci in pogrebke!
  - 17 Suzana Tratnik: Mediji, ljudje in zoze
  - Poletje 2009**
  - 18 Revolucija ljubezni 2009
  - 18 Presoja ustavnosti: Laboratorijski poskus je uspel
  - Komentar**
  - 23 Dr. Mojca Pajnik: Diskriminacija in kriza
  - Report**
  - 24 Zapiski o zamolčanem ali biti gej v Zahodni Afriki
  - Družina**
  - 26 Naša kultura te ne pripravi na srečanje z žensko, ki ti bo rodila otroka
  - Knjiga**
  - 28 Reinaldo Arenas: Čuba Libre
  - 29 Tomaž Mihelič: Naš pogled na moškega z vagino
  - Slika**
  - 30 Andrej Brumen Čop: Slike so velikokrat pametnejše od mene
  - Plošča**
  - 32 Graveyard Spinsters: Temačne skrivnosti starih devic
  - Film**
  - 34 Brūno
  - Trans**
  - 36 Ni države, ki bi sprejela mojo identiteto
  - 37 Lucija Cirovič: 5 dobrih
  - Intervju**
  - 38 Svetlana Makarovič: Ne maram parad ponosa
  - 41 **GaysGoGreen**
  - Interseksualnost**
  - 42 Interseksualnost in ideologija naravnega v slovenski medicini
  - Aids**
  - 43 (Ne)utemeljenost testiranja?
  - Portret**
  - 44 Robert Mapplethorpe: Podoba polnega trenutka
  - Napovedujemo**
  - 46 Festival lezbičnega in gejevskega filma
  - 47 **Slovarček**

Sodišče podelilo starševske pravice gejevskemu paru

foto: demarkoblog

Gejevski par iz Slovenije – partnerja imata hkrati slovensko in ameriško državljanstvo, svojo partnersko zvezo pa sta registrirala v Ameriki – sta marca 2006 v ameriški zvezni državi New Jersey posvojila deklico, ki je ameriška državljanka. S tem sta z odločbo ameriškega sodišča pridobila vse pravice do tega otroka. V Sloveniji sta zaposila za priznanje tuje sodne odločbe in okrožno sodišče v Ljubljani je potrdilo ameriški dokument. To pomeni, da je v Sloveniji prvi gejevski par, ki je dobil pravnomočno odločbo sodišča, po katerem obema partnerjema pripadajo pravice in dolžnosti do otroka, kot če bi bila oba njuna biološka starša. V odločbi je zapisano: »Vse pravice in obveznosti biološke matere, biološkega očeta ali katerihkoli drugih oseb, ki bi imele tak odnos do otroka, vključno s pravicami dedovanja [...], s to razsodbo prenehajo. [...] Razsodba o posvojitvi vzpostavi isti odnos med otrokom in predlagateljem, kot če bi bil ta otrok biološki otrok vsakega izmed predlagateljev, vključno s pravico do dedovanja.«

Pozneje smo izvedeli, da je vrhovna državna tožilka glede odločbe okrožnega sodišča vložila zahtevo za varstvo zakonitosti. Vrhovno sodišče RS tako zdaj odloča, ali je odločba okrožnega sodišča v skla-

du z javnim redom Republike Slovenije. Držimo pesti za dober izid.

Roza Ljubljana

V julijski številki turističnega vodiča dvomesečnika *Ljubljana In Your Pocket* so na 61. strani prvič objavili glbt-vodnik po Ljubljani. Med drugim omenjajo, da gibanje letos praznuje 25. letnico delova-

Roman Kuhar

roman.kuhar@gmail.com

Mr. Gay Europe

Bil sem kot pepelka

Avgusta je v Oslu potekal tretji izbor za Mr. Gay Europe. Slovenijo je letos zastopal 29-letni Robert Kulovec Mueller, o čemer smo poročali že na *Narobe* blogu (www.narobe.si). Mr. Gay Europe je postal predstavnik Španije Sergio Lara, z Robertom pa smo se po vrnitvi pogovarjali o namenu tovrstnih tekmovanj.

Nekateri lepota tekmovanja kritizirajo, češ da gre za »prodajanje teles« in redukcijo posameznikove osebnosti na fizično telo.

Kako je izbor za mistra gejev drugačen od tega. Ali sploh je drugačen?

Na izboru za *Mr. Gay* je v ospredju notranja lepota in človeške kvalitete. Za izborom stoji organizacija, ki se bori proti izkoriščanju

gejev v pornografski industriji. Pri tem dogodku ne gre za klasično lepoto tekmovanje, temveč se išče bolj vodjo, karizmatičnega zastopnika glbt-skupnosti s poudarkom na notranji lepoti. Irec, na primer, ni bil po klasičnih merilih zunanjega videza nič posebnega, a je kljub temu prišel v superfinale, predvsem zaradi karizme in značaja.

Kako je potekal izbor? In predvsem: ali tudi vam na koncu komisija zastavi vpra-

šanje, ki se ga misice baje ponavadi najbolj bojijo?

Izbior poteka v različnih fazah. Najprej na finalnem večeru razglasijo 12 polfinalistov in potem ti odgovarjajo na zastavljena vprašanja drugih delegatov. Nekateri ambiciozni predstavniki so drugim zastavljali zelo težka vprašanja. Sam nisem odgovarjal, ker nisem prišel v polfinale.

Prireditev je podprl tudi župan Osla. Kako je dogodek odmeval tam? Kakšen je bil odziv medijev?

Dogodek je odmeval zelo različno. Odziv medijev je bil seveda dober, odziv nekaterih pripadnikov islamske skupnosti pa manj. V parku v Oslu smo kot v protest nedavnemu homofobičnemu napadu pripravili piknik z mavrično zastavo. Udeležil se ga je tudi pripadnik islamske skupnosti in poslanec, vendar smo kasneje izvedeli, da je zaradi podpore gejev doživel zelo slabe odzive v islamski skupnosti. Žalostno je, da ni

nja in da Ljubljane ne moremo označiti za »gay friendly« mesto, pač pa prej za »gay ambivalent«. Na spletu sicer že dlje časa obstaja obširnejši glbt-vodnik po Sloveniji »Slovenia For Gay Travelers«. Eppur si muove.

Slovenska kratka filma v Benetkah

Na letošnjem 10. festivalu kratkega filma v Benetkah na otoku San Servolo so v okviru posebne glbt-sekcije kratkih filmov *Crisscrossing* predstavili tudi dva slovenska kratka filma: dokumentarni film Romana Kuharja *Kondomi za papeža* (film je bil 1. septembra predstavljen tudi na glbt-filmskem festi-

valu v Budimpešti) in film kolektiva Vstaja Lezbosov *Prvovrstni. Druzi* (avtorice Petra Hrovatin, Mojca Koželj in Vesna Vravnik). V kratkem pogovoru pred projekcijami obeh filmov je italijanski moderator opozoril, da bi film o kondomih in papežu pravzaprav morali narediti Italijani. »Čestital nam je za pogum, da smo naredili ta film,« pravi Suzana Tratnik, »in da smo gejevski in lezbični filmski festival delali še v socializmu. Si-

foto: Beate A Tecza/mrgayeuropa.com

neke sinergične povezanosti pripadnikov marginalnih skupin in medsebojne podpore.

Žal si ostal praznih rok? Si razočaran ali pa je bila to zate dobra izkušnja?

To, da sem ostal praznih rok, ni povsem res. Za mano je čudovita izkušnja, prav tako spoznavanje izjemnih ljudi. Nekateri so se na izbor pripravljali celo leto, imeli s sabo menedžerje in delegacije, jaz pa sem bil povsem sam, počutil sem se kot pepelka. Nisem se pri-

javal zaradi tekmovanja, ampak iz osebnih razlogov in to, da sem Mr. Gay Slovenije, mi je povsem dovolj. Če bom sodeloval naslednje leto, hočem biti narejen. Omislil si bom stilista, menedžerja, osebnega trenerja in krog ljudi, ki mi bodo pri dogodku pomagali. Prav tako se bom naslednjič prijavil zato, da postanem vzor mladim gejem po svetu in naredim nekaj v dobro skupnosti. Potencial imam, potrebno ga je le še izpiliti.

cer pa je bil tudi selektor španskega glbt-festivala (Bilbao) navdušen nad našimi aktivističnimi in političnimi filmi. Izrazil je željo, da bi tudi na njihovem festivalu predvajali slovenske kratke angažirane filme. « Oba kratka filma bosta na ogled tudi na letošnjem 25. gejevskem in lezbičnem filmskem festivalu v Ljubljani, ki bo potekal od 28. novembra do 5. decembra v Ljubljani.

HIV ne počiva

Inštitut za varovanje zdravja v svojih dveh poročilih za prvo in drugo četrtletje letošnjega leta navaja, da so v času od 1. januarja do 30. junija zabeležili 16 novih

primerov okužbe z virusom HIV, med njimi je bilo štirinajst moških in dve ženski. Vsi so se okužili v spolnih stikih z drugimi moškimi. V tem času je za aidsom zbolelo enajst moških, pri sedmih je bila diagnoza postavljena zelo pozno (virus HIV je bil odkrit sočasno z diagnozo aidsa), za posledicami aidsa pa ni umrla nobena oseba. V primerjavi z drugimi državami Evropske unije ima Slovenija še vedno majhno število okužb, vendar nam to dejstvo ne sme dati lažnega občutka varnosti. So pa ameriški znanstveniki pred kratkim razvozlati celotno strukturo genoma virusa HIV in morda bodo prav te nove ugotovitve pomagale pri razvoju zdravil proti nevarnemu virusu. Za aidsom je do zdaj umrlo 25 milijonov ljudi,

33 milijonov pa živi s tem virusom, ki uničuje imunski sistem.

Suzana Tratnik in Brane Mozetič v prevodu

Pri italijanski glbt-založbi Zoe Edizioni je v prevodu Luke Pierija izšel prevod trinajstih zgodb Suzane Tratnik *Massima discrezione*. Zoe Edizioni je pred dvema letoma izdala kratke zgodbe Braneta Mozetiča *Passion*, za jesen pa napovedujejo tudi prevod zgodb Gojmirja Polajnarja. Doslej je bilo že nekaj del Suzane Tratnik prevedenih v tuje jezike, tako je *Unterm Strich* (Pod ničlo) izšla pri avstrijski založbi Milena Verlag, ki je pozneje izdala tudi njen roman *Mein Name ist Damian* (Ime mi je Damjan). Ta roman je izšel še v češčini, slovaščini in srbsčini. Roman Braneta Mozetiča *Angeli*, ki je v izvirniku izšel leta 1996 pri založbi Aleph, pa je pred kratkim izšel v češkem prevodu. Na povabilo organizatorjev gejevskega in lezbičnega filmskega festivala Mezipatra bo Mozetič konec oktobra gostoval v Brnu, kjer bo v okviru spremljevalnega programa festivala predstavil češki prevod svojega prvega romana. *Angeli* so bili leta 2000 prevedeni v hrvaščino, leta 2004 pa v nemščino.

openARTwall

V Café Open od julija naprej poteka mesečni umetniški »opomin« na homofobični napad, ki se je v lokalu Open dogodil 25. junija. Na pobudo kantavtorice Ksenije Jus bodo v Cafeju Open vsak mesec ob obletnici napada ponudili odprti prostor ustvarjalkam in ustvarjalcem z vseh področij kulture in umetnosti, ki omenjeni napad razumejo kot napad na odprto družbo. Prireditve v okviru openARTwalla bodo potekale vse do izenačitve pravic gejev, lezbijk, biseksualnih in transspolnih oseb, na prvem openARTwallu pa sta nastopili pisateljica in novinarka Vesna Milek, in pobudnica projekta, skladateljica, pesnica in kantavtorica Ksenija Jus.

Družina pred Častnim novinarskim razsodiščem

Slovenski katoliški tednik *Družina* je 19. julija objavil komentar Barbare Kastelec »Modernejša definicija družine«, v kateri avtorica navaja vrsto tujih raziskav, s katerimi dokazuje, da si geji in lezbijke ne zaslužijo pravice do poroke in posvojitve otrok. Med drugim dokazuje, da je v istospolnih zvezah več nasilja kot v heteroseksualnih zvezah, da so istospolne zveze zelo kratkotrajne, da istospolni partnerji pogosteje uživajo

alkohol in droge in podobno. Ker se je izkazalo, da je avtorica podatke iz raziskav zlorabila in jih napačno ali površno navedla, je Roman Kuhar kot urednik revije *Narobe* primer predal Častnemu novinarskemu razsodišču.

Oaza prijateljstva

V začetku septembra je v parku Tivoli potekalo celodnevno druženje »Oaza prijateljstva«, ki jo je organizirala *Hetero-homo naveza*. Gre za v zahodnem svetu že dlje časa trajajoč pristop k aktivizmu, ki poskuša združiti tako hetero kot homo populacijo v boju za enakopravne pravice glbt-skupnosti. Na spletni strani Facebook (išči: hetero-homo naveza), kjer ima skupina že skoraj 2000 članic in članov, je zapisano, da želijo pritegniti »heteroseksualce, ki razumejo družbene težave sprejemanja istospolno usmerjenih, ter homoseksualce, ki se ne počutijo drugačne ali manjvredne zaradi svoje usmerjenosti.« Nov tip aktivizma, ki beži stran od domnevne getoizacije starejših tipov aktivizma, je svojo usmeritev pripeljal do ekstrema. Moto letošnje »Oaze prijateljstva« je namreč bil: »Ni pomembno, s kom se družimo, pomembno je, da se družimo.« Oprostite, ampak s kakšnimi homofobičnimi kretni se v takšni oazi raje ne bi družili ...

Novice od tu ureja Anamarija Šporčič – Janis.
Pisala sta Janis in Roman Kuhar.

Gregor Rot Outgames 2009 Šport kot ena od najbolj kreativnih oblik druženja

Športne igre LGBT so nekaj posebnega, pa naj bodo to Outgames, Gaygames ali nekaj tretjega. Vzdušje je prijateljsko, čarobno sproščeno. Tudi na Outgames 2009 je bilo tako. Letos se je teh športnih iger in spremljevalnih dogodkov v Kopenhagnu udeležilo preko 5.500 udeležencev z vsega sveta, med njimi nas je bilo šest iz Slovenije (Gregor Rot, Andrej Habjan, Andrej Pišl, Luka Pelcar, Igor Vilfan, Nika Dimec). Igor je osvojil srebro v rolanju na 21 km, Andrej P. in Luka sta v bovlingu (dvojice) osvojila bron, z Andrejem H. pa sva pretekla 21 km (2:21h) ter v latinsko ameriških plesih (rumba, chacha in jive) osvojila 5 mesto v C kategoriji.

Oborožen napad v Izraelu

V začetku avgusta je v Izraelu prišlo do oboroženega napada na gejevski in lezbični center v Tel Avivu, kjer so izvajali podpirne programe za mlade geje in lezbijke. Neznanec je vstopil v kletne prostore centra in začel streljati. Ubil je dve osebi, 24-letnega moškega in 17-letno žensko, in ranil

Andrej Pišl in Luka Pelcar

Če kje, potem je v Kopenhagnu veljal pregovor »važno je sodelovati, ne zmagati«. In sodelovalo jih je res veliko: organizatorji poročajo, da je bilo v izvedbo različnih aktivnosti na Outgames vključenih kar 200.000 ljudi – med njimi so tudi tisti, ki so se posameznih brezplačnih aktivnosti udeležili. Anketa med prebivalci Kopenhagna je namreč pokazala, da je kar 90% vprašanih vedelo, da v njihovem mestu potekajo glbt-športne igre Outgames. Da je bilo važneje sodelovati kot zmagati, je bilo jasno tudi zaradi tega, ker smo v vseh disciplinah tekmovali zelo različni športniki, od začetnikov do profesionalcev.

Outgames niso bile samo športne igre. Dogodek so spremljale številne prireditve, med katerimi je bila gotovo najpomembnejša mednarodna konferenca o človekovih pravicah. Ampak to še ni vse: seznam spremljajočih aktivnosti je bil skoraj neskončen in v predstavitveni brošuri si se lahko

najmanj 10 ljudi, večinoma najstnikov. Policija je to noč iz varnostnih razlogov ukazala zaprtje vseh gejevskih in lezbičnih barov v Tel Avivu. Na stotine gejev in lezbijk se je zbralo pred centrom, kjer je prišlo do najhujšega napada na glbt-skupnost v Izraelu, in v protest prižigalo sveče. Napadalec naj bi napad načrtoval, saj prostori niso vidni iz ulice in so zaradi kletne lokacije težje dostopni. Ali so napadalca že prijeli, ni znano.

Atletske peripetije

Tudi če vas šport zanima toliko kot lanski sneg, ste v začetku septembra verjetno naleteli na razgre-

izgubil kot v dolgem romanu. Kopenhagen je cel teden živel v ritmu Outgames, ta ritem pa je med drugim vključeval tudi OutCities (»pobratena mesta« so ponujala različne odrske postavitve po mestu in na njih se je vsakodnevno odvijal pester program), Women's space (prostor samo za ženske), filmski festival, plesne partije ter spektakularni otvoritveni dogodek in parado ponosa ob zaključku iger. Vsi smo bili navdušeni nad profesionalno organizacijo, dogodek pa je tudi mestu prinesel kakšno plus točno v finančnem smislu, saj naj bi udeleženci dogodka po podatkih organizatorjev na Outgames zapravili od 50 do 60 milijonov kron (vključno, seveda, s prenočišči).

Prepih ljudi in kultur z vsega sveta daje nov elan, energijo in svežino. In Danska je res posebna država. Ne bom pozabil, kako nas je sprejela družina, pri kateri smo gostovali. Patrik in Nana sta nam skuhalo večerjo ter naslednji dan od-

to debato o južnoafriški tekačici Caster Semenya, ki jo je IAAF (Mednarodna atletska zveza) poslala na testiranje zaradi suma, da je v resnici moški. Nekateri mediji sedaj poročajo, da so testi pokazali odsotnost maternice in jajčnikov ter prisotnost moških spolnih organov in trikrat večjo količino testosterona, kot je običajna pri ženskah. Semenya naj bi bila torej hermafrodit, ob zaključku redakcije pa še ni bilo znano, ali ji bodo zaradi tega tudi odvzeli zlato me-

potovala na dopust za dva tedna in se poslovila z besedami: »Uživate v igrah!« ter nam prepustila ključne ogromne pravljичne hiše z velikim vrtom. Izbira gostovanja pri nekemu doma (hosted housing) se vedno znova izkaže za dobro odločitev.

Vodja projekta Uffe Elbæk je na otvoritveni slovesnosti dejal, da so glbt-športne igre sporočilo svetu, naj se še naprej bori za pravico, da ljubiš, kogar želiš, ne glede na spol. Njegovega sporočila nista mogla uničiti niti dva manjša homofobična incidenta: dva moška, stara 28 in 33 let, sta tri udeležence Outgames iz Anglije, Švedske in Norveške po končani otvoritveni slovesnosti zmerjala s »pedrskimi prašiči« in jih fizično napadla. Napadene so odpeljali v bolnišnico, vendar niso utrpeli hujših poškodb. Do drugega incidenta je prišlo med štafetnim tekom, ko je nekdo na stezo odvrigel dve bombi. Policija je prišla 31-letnega moškega, ko je hotel odvreči tre-

tjo bombo. K sreči nobena od vrženih bomb ni poškodovala tekmovalcev, lažje je ranila le Deana Koga, ki so mu v bolnišnici iz roke odstranili drobce bombe. Vem, sliši se grozljivo, ampak vse to ni uničilo dobrega razpoloženja na igrah, niti pri teh, ki so bili žrtve napadov.

Igre so pri vseh nas pustile velik vtis in zavest, da je vredno skupnosti, ki nam vse to ponuja, vračati. S prostovoljnim delom, s prispevki, kakor pač kdo lahko. Ali namreč obstaja še kakšna bolj smiselna pot kot navezati nova prijateljstva (in mogoče odkriti ljubezen) skozi šport, kulturo, prostovoljstvo pri različnih projektih? Nič kvalitetnega ni možno doseči z naglico, na hitro, virtualno.

Lahko pa začnete drugače, že jutri. Bolj osebno, bolj pogumno, bolj človeško.

daljo, ki si jo je pritekla letos na svetovnem prvenstvu v Berlinu. Možno je tudi, da ji bodo prepovedali tekmovali, dokler se ne »pozdravi« oziroma operira. V preteklosti se je podobno godilo indijski tekačici Santhi Soundarajan, ki so ji odvzeli medaljo in ki naj bi nato poskušala storiti samomor. Če si IAAF lahko privoščiti strokovnjake (v postopek ugotavljanja spola naj bi bili vključeni ginekolog, psiholog in strokovnjak za transspolna vprašanja) za takšne posege v zasebnost, bi morda lahko poskrbeli še za »strokovnjaka«, ki bi znal atletinjam razložiti, zakaj jih je zgolj to, da preprosto so, kar so, stalo medalje ali celo kariere. Fuj in fejj.

Pravica za matematičnega genija

Britanski premier Gordon Brown se je odzval na peticijo, ki jo je podpisalo nekaj tisoč ljudi in s katero so ga podpisniki pozvali, naj se v imenu britanske vlade posthumno opraviči Alanu Turingu, matematiku in očetu modernega računalništva, ki so ga leta 1952 sodno preganjali zaradi njegove homoseksualnosti. V tem obdobju je bila homoseksualnost razumljena kot duševna bolezen

in spolni odnosi med moškimi so bili prepovedani, zato so Turingu sodili zaradi »velike nespodobnosti«, prav tako kot Oscarju Wildu pol stoletja pred njim. Turing je lahko izbiral med zaporno kaznijo ter hormonsko terapijo in pogojno kaznijo. Izbral je slednjo možnost in je leto dni prejemal injekcije estrogena, kar je vodilo v kemično kastracijo in rast prsi. Turingova uspešna kariera je bila tako končana, kljub temu da je med drugo svetovno vojno bistveno pripomogel k dešifriranju nemških kodiranih sporočil. Dve leti kasneje je umrl zaradi zastrupitve s cianidom in njegova smrt je bila razglašena za samomor, čeprav so bile okoliščine njegove smrti sumljive. Gordon Brown se je več kot petdeset let po njegovi smrti končno opravičil in obžaloval, da je bil ta veliki Britanec tragična žrtev homofobije.

Tom Ford prejel queerovskega leva

Foto: Nicogenin

Tretjega queerovskega leva, priznanje za najboljši film na glbt temo v okviru beneškega filmskega festivala, je letos prejel prvenec modnega oblikovalca Toma Forda *A Single Man* (po znamenitem romanu Christopherja Isherwooda) s Colinom Firthom in Julianne Moore v glavnih vlogah. Predsednika

žirije, Gustav Hofer in Luca Ragazzi (gosta lanskega glbt festivala v Ljubljani s filmom *Nenadoma lanske zimo*, ki si je s pomočjo gostovanj po svetu in končno tudi pozornosti italijanskega občinstva utrl pot mimo brezbriznih medijev vse do prestižnega srebrnega traku, glavne nagrade italijanskih filmskih kritikov), sta poudarila, da je prav potreba po zakonih, ki bi zagotavljali enakopravnost in tako omogočali homoseksualcem, da bi svojo ljubezen doživljali odkrito in brez sramu, osrednja tema, ki pronica iz Fordovega filma. »Dokler ne bo enakopravnosti,« sta dodala v utemeljitvi, »bo homoseksualna ljubezen veljala za drugorazredno. In kot vidimo v filmu, se bo še naprej soočala s frustracijami nevidnosti.« Queerovskega leva za kariero je združenje CinemArte podelilo režiserju Angu Leeju (*Svatba, Gora Brokeback*). Colin Firth je v okviru samega festivala prejel nagrado za najboljšega igralca.

Vse »šetnje« niso enako lepe

V zadnjem času je v Beogradu prišlo do dveh napadov na geje in lezbijke. Sredi julija je nekdo v gejvski klub »Hrabro srce«

ob dveh zjutraj vrigel solzivec. Klub so takoj zatem izpraznili, očitvidci pa poročajo o neprofesionalnem odnosu policije. Ta naj bi se smejala prestrašenim obiskovalcem kluba, nič bolje pa se ni godilo tridesetletni lezbijki, ki se je skupaj s svojo partnerico vračala

Poznate Narobe blog? Narobe blog dnevno prinaša najpomembnejše domače in tuje glbt-novice. Berite www.narobe.si

Na Facebooku poiščite revijo Narobe – sprti vas bomo obveščali o vsem, kar se dogaja tu in tam. Ostanite še naprej z nami.

domov z avtobusom. Skupina napadalcev jo je najprej zmerjala, nato pa brcala v trebuh, glavo in hrbet, pri tem pa nihče na avtobusu ni storil ničesar, da bi se napad končal, dokler na avtobus nista vstopila policista. Vrlo moža postave pa po napadu nista aretirala napadalcev, pač pa sta na policijsko postajo odvedla ranjeno N. A., ki so jo nato v priporu držali še nadaljnjih dvanajst ur! Šele potem je lahko poiskala medicinsko pomoč. Utrpela je pretres možganov in poškodbe na glavi, trebuhu in nogah. Sicer pa so v Beogradu prvič po letu 2001, ko je bila parada ponosa krvavo zatrta, napovedali njeno oživitev, vendar je bila dan pred izvedno prepovedana. Že pred tem so potekali protesti proti Paradi ponosa. »Srbska mreža« je na primer izvedla tako imenovani »Družinski sprehod«. Z njim so želeli nasprotovati paradi ponosa in »kulturi smrti«, se zavzeti za ohranitev tradicionalnih vrednot, za promocijo heteroseksualne družine in za duhovno obnovo srbskega naroda. Samo upamo lahko, da ne bo zdaj tudi Ljudmila Novak dobila ideje za kakšno "šetanje" čez Tromostovje.

[Več o dogodkih, povezanih s Parado ponosa v Beogradu, si oglejte na Narobe blogu: www.narobe.si]

Biološke in socialne starševstvo je enakovredno

Avgusta letos je Ustavno sodišče Zvezne republike Nemčije istospolnim parom dovolilo, da posvojijo biološkega otroka svojega partnerja, potem ko se je na negativno odločitev sodišča v Schweinfurtu pritožila lezbijka, ki je že

lela posvojiti otroka svoje partnerice, v kar je privolil tudi biološki oče otroka, in s čimer se je strinja tudi socialna služba. Istospolnim parom v Nemčiji je sicer pravica do posvojitve otrok omogočena od leta 2005, vendar gre zgolj za pravico enega partnerja do posvojitve otroka (vendar ne biološkega otroka svojega partnerja), medtem ko je drugi partner lahko prosil za pravico do skrbništva nad otrokom. Še naprej ostaja nepriznana pravica do skupne posvojitve otrok, čeprav se kažejo možne spremembe tudi na tem področju. Nemška ministrica za pravosodje je pred kratkim predstavila rezultate študije o istospolnih družinah, ki je pokazala, da je razvoj otrok v istospolnih družinah enako skladen kot razvoj otrok v raznospolnih družinah, zato ni razloga, da istospolnim parom ne bi bile dovoljene skupne posvojitve. Pa se je le nekemu posvetilo.

Zakoni od tu in tam

ZDA

Ameriška administracija Baraka Obame je v ponedeljek, 17. avgusta, podprla odpravo zveznega zakona o zaščiti družine DOMA (Defense of Marriage Act) iz leta 1996, ki ameriškim zveznim državam dovoljuje, da ne priznajo homoseksualnih porok, sklenjenih v drugih ameriških državah. S takim odzivom Obama izpolnjuje svoje predvolilne obljube, da bo spremenil Zakon o zaščiti družine in da bo odstranil politiko »ne sprašuj, ne govori«, ki gejem dovoljuje opravljanje vojaške službe, a jim hkrati zapoveduje, da o svoji spolni usmerjenosti v vojski ne govorijo.

Ameriško psihološko združenje je objavilo resolucijo, v kateri so zapisali, da psihologi svojim homoseksualnim pacientom ne smejo obljubljeni, da jih bodo skozi terapijo spremenili v heteroseksualce. Združenje predlaga, naj terapevti svojim pacientom, ki trpijo zaradi razpetosti med svojo homoseksualnostjo in vero predlagajo druge rešitve – od celibata do spremembe verskega prepričanja. Ameriško psihološko združenje se v resoluciji jasno distancira tudi od tako imenovane »reparativne terapije«, s katero nekateri zdravniki homoseksualnost, saj raziskave kažejo, da tovrstna sprememba ni možna, zdravljenje pa ima lahko celo negativne posledice, kot so depresija ali samomor.

EVROPA

Portugalki Teresa Pires in Helena Paixao sta se leta 2006 želeli poročiti, vendar so njuno vlogo na poročnem uradu zavrnili, saj zakon pravi, da se lahko poročita le osebi nasprotnega spola. Lezbični par je vložil presojo ustavnosti in se pri tem skliceval na člen portugalske ustave, ki prepoveduje diskriminacijo na osnovi spolne usmerjenosti, vendar je ustavno sodišče njuno pobudo zavrnilo. V Albaniji so homoseksualnost dekriminalizirali leta 1995, vendar naj bi policija v tej državi pogosto brez sodnih nalogov pregledovala stanovanja gejev in lezbijk, ob tem pa izvajala psihološko in tudi fizično nasilje. Zaradi tega je toli-

ko bolj presenetljiva napoved albanskega premiera Salija Berisha, ki je oznanil, da je v albanski parlament že vložil zakon, ki naj bi omogočil poroke med homoseksualci. Zakon, pravi Berisha, je v skladu z evropskimi normami, ki jih želijo upoštevati tudi v Albaniji, kjer so že izrazili interes za priključitev k Evropski uniji.

Evropska komisija za socialne pravice pa je potrdila, da je hrvaški šolski kurikulum o spolni vzgoji diskriminatoren, saj stereotipno prikazuje geje in lezbijke, zato mora Hrvaška kot kandidatka za članstvo v EU poskrbeti, da njihove šolske vsebine ne bodo reproducirale predsodkov in stereotipov, ki vodijo v socialno izključevanje in ukinjanje človeškega dostojanstva. Obstoječi izobraževalni program o spolni vzgoji *Teen-Star*, ki za učence ni obvezen, krši osnovno pravico mladostnikov do zdravja in nediskriminacije, saj promovira abstinenco, uči, da kondomi ne preprečujejo širjenja virusa HIV in drugih spolno prenosljivih boleznih, istospolne partnerske zveze opredeljuje kot »deviantne«, hkrati pa pojasnjuje, da so družine, v katerih matere ostanejo doma kot gospodinje, boljše od preostalih družin. Odločitev komisije pošilja močan signal vsem evropskim državam, da v šolskih razredih ne smejo promovirati homofobije.

V Litvi so sprejeli Zakon o zaščiti mladostnikov pred škodljivimi posledicami javnih informacij, kar vključuje prepoved širjenja informacij o homoseksualnosti in biseksualnosti v javnosti, ker naj bi bilo to škodljivo za mladostnike in mladostnice. Z zakonom naj bi hkrati ščitili »družinske vrednote«. Na sprejetje zakona se je odzvalo že več mednarodnih organizacij, ki opozarjajo, da je zakon v neskladju s človekovimi pravicami

mladoletnikov in tistih, ki z njimi delajo. Opozarjajo, da bo tak zakon imel škodljive učinke na istospolno usmerjene mlade, ki potrebujejo informacije o homoseksualnosti, pa tudi na druge ljudi. Podoben zakon so v osemdesetih poznali tudi v Veliki Britaniji (Section 28) – ukinjen je bil šele leta 2000 (na Škotskem) in 2003 (drugod po Veliki Britaniji).

JUŽNA AMERIKA

V Urugvaju, kjer imajo že od lanskega leta uzakonjeno civilno partnerstvo za istospolne pare, so sprejeli zakon, po katerem homoseksualni pari lahko posvojijo otroka. Za zakon je glasovalo 17 od 23 senatorjev, Urugvaj pa gem dovoljuje tudi služenje vojske. Urugvajski predsednik Tabare Vazquez je namreč maja letos dovolil vpis homoseksualcem na vojaške šole. Zakonu o posvojitvah je, kakopak, najbolj nasprotovala katoliška cerkev. V Južni Ameriki so spolni odnosi med moškimi sicer kaznivi le v Gvajani, kjer je za ta "zločin" predvidena dosmrtna zaporna kazen, Kolumbija in Francoska Gvajana pa sta poleg Urugvaja edini državi, ki uradno priznavata istospolna partnerstva.

AZIJA

V Pekingju so uspešno otvorili prvi gejevski in lezbični filmski festival. Pobuda za tovrsten festival je nastala že leta 2001, vendar je takrat policija preprečila izvedbo festivala. Zgodba se je ponovi-

la tudi leta 2005, letos pa policija ni posredovala in petdnevni festival je potekal brez težav. »Družba je postala bolj sproščena in odprta v svojem razmišljanju,« pojasnjuje organizator festivala Cui Zi'en. Navkljub temu organizatorji festivala niso oglaševali na široko. Obvestilo o festivalu so posredovali zgolj preko internetnih strani. Podobno taktiko so ubrali tudi organizatorji prvega Tedna ponosa, ki je pred desetimi dnevi potekal v Šanghaju. Večina prireditelj, kot so prikazi filmov in umeetniški performansi, je potekala kar v zasebnih prostorih.

V Indiji je prenehal veljati 145 let star zakon, ki je kriminaliziral homoseksualne spolne odnose med odraslimi moškimi in jih označeval za »nenaravni prekršek«. Zakon so v Indijo prinesli Britanci, ki so doma homoseksualnost dekriminalizirali leta 1967 (deset let pred dekriminalizacijo homoseksualnosti v Sloveniji). Konservativci v Indiji so ukinitvi zakona nasprotovali. »V iskanju zabave in užitkov se bodo mladi ujeli v past homoseksualne odvisnosti,« je izjavil eden od članov hindujske nacionalistične stranke. »Homoseksualni spolni odnosi so nemoralni in nenaravni ter nasprotujejo idealom, vrednotam in ciljem indijske družbe,« je še dodal. Ti šment.

Novice od tam ureja Anamarija Šporčič – Janis.
Pisali so Janis, Luka Pieri in Roman Kuhar.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

DRAGE BRALKE IN BRALCI, DRAGE AKTIVISTKE IN AKTIVISTI!

Pogosto slišimo, da so pomembna dejanja, besede pa da manj! Vendar se s tem ne morem strinjati! Način uporabe jezika ima ideološke posledice, saj producira in reproducira pomene in razmerja moči. Zato je pomembno, kakšen jezik uporabljamo. Ko sem pregledovala nevladne spletne strani, sem opazila, da lgbt-aktivistke in aktivisti včasih pozabijo na nediskriminatorno rabo moških in ženskih oblik. Na spletnih straneh le Škuc-LL dosledno uporabljajo ženske in moške oblike, tega pa za večino preostalih lgbt-spletnih strani ne bi mogli trditi. Še vedno je vse preveč *udeležencev, urednikov, aktivistov* . . .

Kaj lahko storimo? Uporabimo besedno zvezo *udeleženci in udeleženke*. Uveljavlja se tudi oblika zapisa urednik/-ica, član/-ica (pa tudi: član/ica, vabljeni/e). Zanimarjanje rabe ženskih oblik je najbolj opazno pri samostalnikih, kjer pravzaprav najlaže uveljavimo *drugi, ženski* spol. Na tabor tako povabimo udeležence *in udeleženke!*

Problematica je tudi razširjena raba pridevnikov in posamostaljenih pridevnikov, na primer, *mladi* . . . *so storili* to ali ono; ali tudi primeri glagolske rabe: v neki akciji *smo/so naredili* . . . , kjer je prav tako izključen ženski spol (če bi hoteli vključiti ženski spol, bi se moralo glasiti takole: *mladi in mlade, smo/so naredili/naredile* . . .). Morda ni za vne-mar pristop, ki ga je v enem od svojih poročil uporabil Matjaž Hanžek: v enem poglavju je uporabljal moško slovnično obliko (»moški in ženske bodo šli . . .«), v drugem žensko slovnično obliko (»moški in ženske bodo šle . . .«).

Opazila sem še en detalj: na začetku besedila avtorji in avtorice pogosteje uporabljajo ženski spol, proti koncu besedila pa vse manj . . . Kot je nekdo dejal, »ker je taka raba okorna«. Vendar so to le navade, ki jih lahko spremenimo. Diskriminacija namreč, kot pravi Jasna Magič, »kaže na površnost medsebojnih odnosov med ljudmi in rigidne ter omejujoče družbene norme«. Zato naj ostanki avtoritativnega maskulinega jezika okamenijo v preteklost.

Prav tako zastarela je raba ženskih imen in priimkov. Nobene potrebe ni, da iz ženskih priimkov tvorimo pridevnike (*Markovičeva*). Tudi če uporabimo samo priimek brez imena, ne uporabimo pridevnika (*Tako je zapisala Greif, ne pa Greifova*). Uporabimo lahko tudi rodilnik, recimo *slike Alenke Spacal*, nikakor pa ne uporabimo le imena (*Alenkine slike*).

In še zadnja lekcija: ta je pa *zelo* zastarela, pa hkrati aktualna. Morda ste tudi vi opazili rabo *gospa profesor, gospa doktor* (podobna dikcija kot naslavljanja izpred sto let »gospa profesorjeva«, profesor je bil pa mož!). Nikar te rabe ne posnemajte! Uporabite zvezo *gospa doktorica, inženirka* itd. Kot vse neumnosti, se da tudi to stopnjevati. Nedavno sem tako prebrala zvezo »knjiga profesor Grosmanove« namesto »knjiga profesorice Grosman«!

foto: Nada Zgank/Memento

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Intervju s Katarino Kresal

Brez tehtanja med človekovimi pravnicami in političnimi točkami

Ministrica za notranje zadeve Katarina Kresal je bila prva ministrica, ki se je udeležila Parade ponosa v Ljubljani v času svojega ministrovanja, s svojimi jasnimi stališči glede izenačitve pravic raznospolnih in istospolnih parov na okrogli mizi v Cafeju Open maja letos pa je pomagala oživiti razpravo o pravni ureditvi istospolnih partnerstev. Z znamenito izjavo, da bo rešila problem izbrisanih, tudi če ji podpora pade na nič – in potem je to tudi storila –, je pokazala, da ji, ko gre za človekove pravice, politične točke niso mar. S Katarino Kresal smo se pogovarjali še pred javno predstavitvijo Družinskega zakonika.

V začetku julija ste na kolegiju predsednikov vladnih strank prvič razpravljali o družinskem zakoniku in možnosti popolne izenačitve raznospolnih in istospolnih partnerstev v okviru tega zakona. Iz izjavah za javnost po kolegiju ni bilo povsem jasno, kaj ste sklenili. Kakšna je bila torej vaša odločitev?

Na tisti kolegij smo na mojo pobudo povabili ministra za delo, družino in socialne zadeve in se pogovarjali o možnosti popolne izenačitve raznospolnih in istospolnih parov v družinskem zakoniku, ki ga ministrstvo pripravlja. Na koncu nismo prišli do dokončnega odgovora, se je pa splošno mnenje kolegov v koaliciji bolj prevečalo na stran posodobitve posebnega zakona (ZRIPS). Sama s tem nisem bila

povsem zadovoljna. Potem pa je Ustavno sodišče izdalo odločbo, v kateri je ugotovilo, da je ta posebni zakon protiustaven. Iz obrazložitve ustavnega sodišča hkrati izhaja nekaj zelo jasnih stališč, da je potrebno pravice istospolnih partnerstev izenačiti s pravicami heteroseksualnih. Na podlagi tega smo v sodelovanju s kolegom Zalarjem in ministrstvom za pravosodje pripravili strokovno oceno o tem, na kakšen način je primerno urediti istospolne skupnosti. Po ustavni odločbi in primerjalno-pravni analizi, ki je bila izdelana na Ministrstvu za pravosodje, se tudi minister za delo, družino in socialne zadeve strinja, da bi bilo morda najbolje stvari urediti kar v družinskem zakoniku. Pred nekaj tedni smo to vprašanje še enkrat obravnavali na sestanku vseh koalicijskih predsednikov in takrat smo se vsi strinjali, da to poskusimo urediti v družinskem zakoniku.

Torej je dokončno odločeno, da bo to vprašanje urejeno v družinskem zakoniku, ne v posebnem zakonu?

Takšna je bila odločitev kolegija, ampak stvar mora seveda iti tudi v usklajevanje k vsem poslanskim skupinam. Tam se lahko pokaže še kakšen problem. Ampak prvi pomemben politični signal je bil dan – predsedniki koalicijskih strank menijo, da je to vprašanje smiselno urediti v družinskem zakoniku. To je ogromen korak naprej.

Kakšni pa so bili pomisleki proti taki ureditvi?

Največja bojazen je vedno vprašanje posvojitve otrok, kar pa ni utemeljeno na nobenih resnih analizah. Gre bolj za zelo zagrizene predsodke do tega vprašanja, kar je vedno preprečevalo resno razmišljanje o ureditvi tega vprašanja v družinskem zakoniku.

Ampak če bi se to področje uredilo v posebnem zakonu – taka možnost obstaja –, ali ne bi to pomenilo, da bi vse oblike družin urejal družinski zakonik, le ene ne: istospolne družine, ki bi bila urejena v posebnem zakonu?

Moje mnenje je, da to ne bi bilo dobro. Gre za vprašanje človekovih pravic, ki so univerzalne. Ali jih izenačiš ali pa ne. Vse, kar je vmes, je pravno in tudi civilizacijsko nevzdržno. Pravno izenačitev je potrebno narediti. S tem se bomo postavili ob bok najbolj razvitim državam.

Zadnje raziskave o podpori vlade kažejo nižjo podporo. Ali bi to lahko pripeljalo do tega, da bi se vlada ustrašila odzi-

va javnosti in ne bi izenačila raznospolnih in istospolnih parov. Zdi se mi, da se je to v preteklosti že dogajalo ...

Vsaka politika je povezana tudi z javnim mnenjem in potrebno ga je jemati resno. Z javnostjo je potrebno tudi odprto komunicirati, poskušati predstaviti problematiko čim širšemu krogu ljudi. Ampak na neki točki pa mora vsaka politika potegniti črto, preko katere ne more iti. To so odločitve, ki temeljijo na temeljnih načelih delovanja te države: človekove pravice, pravna država, enakost pred zakonom. To so stvari, ki so zapisane v naši ustavi, so korenine, iz katerih raste naša država. Če ugotoviš, da širši konsenz ne bo možen, je potrebno to vzeti v zakup in iti dalje.

Zakaj pa so bila ta načela v preteklosti že tolikokrat kršena?

Težko ocenjujem, kaj so kolegi pred menoj delali. Morda so bile koalicije tako težke, okoliščine drugačne ali pa je bilo premalo politične volje. Verjetno kombinacija vsega tega. Ampak ta vlada je v tem mandatu že dokazala, da se ne boji na prvi pogled nepopulističnih odločitev. Kadarkoli je pokazala tako držo, se ji je to na koncu pozitivno obrestovalo. Menim, da kadar gre za urejanje človekovih pravic in za odpravljanje nepravilnosti na tem področju, ne sme biti vprašanje, ali nam bo to koristilo ali škodilo.

Ali razumete sprejetje Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti kot zmago desno-sredinskih strank ali kot poraz levo-sredinskih strank?

Težko je ocenjevati kar koli v politiki na tak način. Nedvomno je bil pod prejšnjo vlado narejen korak naprej, ki ga vlade pred tem niso zmogle. Je bil pa to majhen korak naprej z veliko pomanjkljivostmi.

Pa bi tak korak morale narediti vlade pred prejšnjo, sploh glede na njihovo politično usmeritev?

Ja, mislim, da bi se to vprašanje moralo urediti, ne samo zaradi politične usmeritve, pač pa tudi zaradi splošnega odnosa do človekovih pravic in pravne države. Je pa res, da marsikaj v družbi potrebuje čas, da dozori. Žal je tako, ne glede na to, kaj govori pravo, kaj govorijo načela civilizirane družbe. Nekatera vprašanja zorijo dlje časa. Vendarle pa je bil v prejšnjih vladah narejen pomemben korak naprej – to,

da je bila leta 1994 v Kazenskem zakoniku inkriminirana diskriminacija glede na spolno usmerjenost, je med drugim tudi zasluha LDS.

LDS torej podpira popolno izenačitev raznospolnih in istospolnih partnerstev, vključujoč posvojitve?

Da. Popolna izenačitev je popolna izenačitev. Vse, kar je vmes, ni popolna izenačitev. Če rečemo, da vsem ljudem pripadajo iste človekove pravice ne glede na spolno usmerjenosti, ki si je, mimogrede, niso sami izbrali, potem je prav, da je to izenačitev v vseh pogledih in vseh primerih. Ne vem, od kod ta panični strah pred posvojitvami. Nobena raziskava namreč ne dokazuje, da je to lahko kakorkoli škodljivo za otroka. Namen tega, da se otroka prestavi v neko novo družino, je, da se mu zagotovi prijetno, prijazno, ljubeče, mirno okolje. Spol staršev pri tem ni pomemben. V neki pijanski družini se otrok ne bo nič bolje počutil samo zaradi tega, ker je heterospolna.

Pred lanskiimi volitvami smo pri Narobe vse stranke povprašali glede odnosa do homoseksualnih porok in družin in takrat je LDS odgovorila, da posvojitev zaenkrat ne podpira, češ da je pred tem potrebna širša strokovna razprava o tem vprašanju. Zakaj?

Ampak od takrat je preteklo že več kot leto ...

Res, ampak to je bila uradna izjava v zelo pomembnem času – v času pred volitvami.

Zagotovo je potrebna širša razprava. Ampak od takrat sem si sama marsikaj od tega pogledala in prebrala. Vsaka posvojitev je individualna. Pri vsaki se ocenjuje vrsta dejavnikov, ki bodo vplivali na otroka, ko pride v novo okolje. To, da teoretično obstaja zakonska možnost, da istospolni pari posvojijo otroka, še zdaleč ne pomeni, da ga bo nek konkreten istospolni par lahko posvojil ...

... tako kot to velja tudi za heteroseksualni par ...

Seveda, enako. Menim, da je varovalk povsem dovolj, da se Centri za socialno delo in vsi drugi, ki pri tem dajo mnenje, lahko kompetentno odločijo. Je pa res, da je večina primerov takšnih, da eden od partnerjev v zvezo pripelje otroka iz prejšnje zveze. Enostavno pošteno je do otroka in do obeh partnerjev, da se jim da nek zakonski okvir za skupno življenje.

Eden od razlogov, da ne vidim več zadržkov za posvojitve otrok je tudi ta, da je slovensko sodišče prvič doslej kot pravno priznalo štelo posvojitve otroka dveh istospolnih partnerjev, ki sta otroka posvojila v tujini. Posvojitve so torej možne že danes, le v tujini mora par posvojiti otroka, to pa pomeni nedopustno dis-

kriminacijo v razmerju do tistih istospolnih parov, ki bi otroka radi posvojili v Sloveniji.

Tisto, kar visi nad tem zakonom, je vprašanje referendum. Vi se ga, če prav razumem, ne bojite?

Res je. Referendum bi lahko vložili samo zoper celoten družinski zakonik, ni mogoče nastati samo enega člana. Tak referendum bi lahko imel protiustavne posledice in menim, da bi s predhodno presojo nedopustnosti referendum na ustavnem sodišču uspeli. Ne verjamem, da bi Ustavno sodišče preprosto lahko dovolilo tak referendum. Menimo, da je do referendum še težje priti, če je vprašanje istospolnih partnerstev in družin urejeno v družinskem zakoniku, kot pa, če bi bilo urejeno v posebnem zakonu.

Pred letošnjo parado ponosa ste sprejeli predstavnike in predstavnice glbt-nevladnih organizacij in takrat dejali, da bo policija na Paradi ponosa poskrbela za miren potek parade. Potem pa se je zgodil najhujši napad na glbt-skupnost do sedaj – napad na Cafe Open. Kako razumete ta napad? Se vam zdi, da je bilo to tudi odziv na vašo reakcijo, povezano s homofobičnim nasiljem pri prejšnjih Paradah ponosa?

Na tem sestanku smo povedali, da policija nima nobene tolerance do te vrste nasilja. Takrat smo se zavezali, da bomo posebej poudarjeno varovali parado ponosa in vse dogodke v okviru tega tedna. In to je policija tudi naredila. Ocenjujemo, da je bilo to, kar se je zgodilo, nekakšna provokativna reakcija na naš trud opozarjati družbo, da je homofobično nasilje resno vprašanje, da ga ne smemo jemati zlahka, da to ni nič drugačno nasilje od vsega drugega nasilja, ki ga družba načeloma obsoja. To je bila namerna provokacija, ki je želela pokazati, da en segment družbe o tem razmišlja drugače in da jih prav nič ne briga, kaj si o tem mislimo na ministrstvu in na policiji. Ampak posledica naše usmeritve, da tega nasilja ne jemljemo zlahka, je dejstvo, da je policija ta dogodek obravnavala zelo profesionalno in v enem tednu našla domnevne napadalce.

Kako to, da so bili letos napadalci odkriti tako hitro, v prejšnjih letih pa nikoli, čeprav so, recimo, ob napadu moških z noži na mariborski Akciji strpnosti napadeni zabeležili registrske številke avtomobila, s katerim so se napadalci pripeljali? Ste vi posredovali, da je policija letos to stvar vzela tako resno?

Policija se razvija in izboljšuje. Lahko bi rekli, da zori. Zagotovo pa je k celi zadevi doprinesla tudi usmeritev trenutnega vodstva ministrstva za notranje zadeve, da je treba te stvari jemati resno in da jih je treba obravnavati enako strokovno kot vse ostale. Gre za usmeritve, ki jih v skladu z zakonom minister lahko da

policiji. Kar se tiče konkretnega postopka, vanj seveda nisem posegala, ker tega ne smem.

To torej pomeni, da predtem homofobičnega nasilja niso jemali dovolj resno?

Lahko špekuliram o tem, ampak za nazaj seveda ne morem presojeti dela, ki ga nisem spremljala.

Trenutno poteka kazenski postopek proti trem mladim napadalcem na Cafe Open. Če bodo ti fantje kaznovani in morda za nekaj časa poslani v zapor, se bojite, da bodo iz zapora prišli še bolj jezni, tudi na gejevsko skupnost. Ugibam, a zdi se mi, da se niso zavedali, kako resna je ta stvar. Za njih je bila to verjetno le zabava, češ gremo pretepti pedre.

Če do sedaj še nikogar niso kaznovali zaradi homofobičnega nasilja, potem so stvar mogoče res jemali preveč zlahka. No, prva lekcija je zagotovo, da tega ne smemo jemati zlahka, da bo družba taka dejanja sankcionirala. To je jasen znak in zagotovo vpliva na delovanje določenih posameznikov. Kakšen konkreten učinek bo ta stvar imela na te tri ljudi, težko ocenjujem.

Za preprečevanje takega nasilja pa je zagotovo potrebno delati na preventivi, ozaveščanju javnosti in tudi na zgledu. Prav tu vidim posebno vlogo politike. Naša osnovna naloga je, da sprejmemo nediskriminatorno zakonodajo, da smo v svojih izjavah tolerantni do istospolno usmerjenih in da s svojo dosledno držo odločno branimo načelo enakosti in univerzalnost človekovih pravic.

Se vam zdi pomembno, da bi policisti poslušali kakšno predavanje o homofobičnem nasilju?

Zdi se mi, da bi to moralo biti del integritete vsakega, ki dela na policiji. Prišli smo do take stopnje civilizacije, da se o tem res ni potrebno posebej izobraževati. Dovolj bi moralo biti vedenje, da je to povsem enako kaznivo dejanje kot katero koli drugo in da se ga tako tudi obravnava.

Že na pogovoru v Cafeju Open letos spomladi smo vas opozorili na problem statistike kriminalnih dejanj, v kateri se posebej ne vodi statistika o homofobičnem nasilju. Se bo to spremenilo?

Na podlagi tega pogovora smo o tem razpravljali na razširjenem policijskem kolegiju. Res je, da statistika tega posebej ne zajema, ker bi policisti morali vse žrtve nasilja spraševati, ali ima nasilje elemente homofobičnega nasilja. Razen, če osebe tega ne povejo same. Je pa policija obljubila, da bodo proučili, ali bi bilo možno, da bi se ta podatek zbiral bolj sistematično.

Vaša zavzemanje za pravice istospolnih parov in družin na pogovoru v Cafeju Open je sprožilo burne reakcije. Kako ste razumeli te odzive?

Čprav so bili ti odzivi presenetljivo nestrpni pa tudi, ker so jih izrekli predstavniki določenih političnih strank, je bila okrogla miza pomembna zato, ker je na široko odprla vrata, da smo se začeli o nekaterih stvareh resno pogovarjati. Plaz, ki se je vsul, je neplanirano pripeljal to temo do točke, da se danes resno pogovarjamo o ureditvi tega vprašanja v družinskem zakoniku. Kljub temu da je bila reakcija večinoma nestrpna in groba, pa bo na koncu vendarle morda pripeljala do dobrega rezultata.

Z vašo udeležbo na Paradi ponosa in s tem, da ste zelo jasno postavili za pravice glbt-oseb ste na svojo stran zagotovo pridobili glbt-skupnost. Ste na račun tega koga izgubili?

Nisem delala te analize in me tudi ne zanima. (Smeh.) V resnici me ne zanima. Če nekdo nima toliko širine, da take stvari sprejme, potem se enostavno ne vidi v vrednotah moje stranke.

Pred vstopom v politiko ste se ukvarjali z gospodarskim pravom. Od kod potem taka senzibilnost za človekove pravice?

Človekove pravice res niso bile področje mojega dela, ampak to ne pomeni, da nisem bila že takrat občutljiva na to vprašanje. Po duši sem liberalka, tako sem bila vzgojena. Sem tudi pravnica in sem prevzela temeljne pravne in civilizacijske vrednote kot svoje. Enostavno je to del mojega dožemanja sveta.

Ste bili presenečeni, ko so vam povedali, da ste prva ministrica, ki je hodila v paradi ponosa?

Ja, sem bila. Prepričana sem bila, da je bil že kdo pred mano. Ta parada je že sama po sebi zanimiva. Pestrost ljudi, pestrost izražanja stališč ... Da od leta 2001 ni bilo nikogar na paradi ... pa ste koga povabili?

Seveda smo.

No, da se nikomur ni zdelo vredno odzvati povabilu, se mi pa res zdi čudno. Gre za vprašanje svobodomiselnosti, odprtosti, tega, da sprejemaš drugačnost ...

Zakaj ste se udeležili parade?

Da izkažem svojo podporo. Jasno in glasno. S svojo prisotnostjo.

Zakaj so sogovornice glbt-skupnosti v politiki predvsem ženske, moški se skoraj ne izpostavljajo v povezavi s tem?

No, če pogledam kolega Aleša Zalarja, pravosodnega ministra ... on se je prav gotovo po-

stavil v prvo bojno vrsto in kar nekajkrat v različnih soočenjih uspešno zagovarjal pravice istospolnih parov. Ali pa evropski poslanec Jelko Kacin. On se je zelo jasno izrekel o tem vprašanju in to v času pred evropskimi volitvami. Tako da v LDS nimamo problemov s pogumnimi moškimi. (Smeh.)

V enem od intervjujev ste omenjali, da občasno prejimate sovražno pošto ...

Stalno dobivam sovražno pošto ... (smeh).

Ste dobili sovražno pošto tudi v zvezi z vašim zagovarjanjem pravic glbt-oseb?

Ja, seveda. Ob vsakem takem bolj izstopajočem vprašanju jo dobim, pa naj gre za izbrisane, istospolne partnerje, pa nekatere policijske postopke, pri katerih sicer nimam nič ... To je vzbudilo zelo burne reakcije in veliko zelo nesramnega pisanja, dobila sem tudi zelo nesramne klice in tu in tam kakšno resno grožnjo.

Kaj vam pišejo?

Ah, tisti, ki mi pišejo jezni, ne pišejo lepo. Nima smisla, da ponavljam ta nesramnosti.

Ko ste vstopili v politiko, so vas nekateri kolegi napovedali kot NLP – nedolžna, lepa, pametna. Se vam je zdela ta pripomba seksistična?

Po pravici povedano: nisem je bila vesela. Malo je dišala po mačizmu. Ko pa sem spoznala kolega, ki jo je iznašel, gospoda Rudija Mogeta, sem ugotovila, da je bila mišljena povsem prijazno in simpatično in kot izraz iskrenega veselja, da sem pripravljena prevzeti krmilo LDS.

Se vam zdi slovenska politika mačistična?

Če pogledate, s kakšno popotnico so me pospremili v politiko, potem ja. Do neke mere je zelo mačistična in težko spusti medse kaj drugačnega, kaj zunaj ustaljenih okvirov. Moraš biti trmoglav in premočrten, potem pa se stvari počasi začnejo spreminjati.

Vaša znamenita izjava je, da boste rešili vprašanje izbrisanih, pa če vam javnomnenjska podpora zaradi tega pade na nič. Lahko temu intervjuju dam isti naslov, le da izbrisane zamenjam z glbt?

Tu je nekoliko drugačna situacija. Istospolne družine in partnerstva ne spadajo v moj resor in izpeljava projekta ni samo v mojih rokah. Svojega stališča do pravic istospolnih pa ne bom spremenila, tudi če bi to imelo vpliv na mojo javnomnenjsko podporo. To pa zagotovo.

Zgodilo se je pred ...

5

.leti

Septembra 2004 je Rene (Renato Volker), glasbenik in didžej, nekaj časa gonilno kolo kluba Tiffany in nepozaben lik s prvih Parad ponosa v Ljubljani, v Križankah priredil koncert Star41, ki je bil posvečen spominu na njegovega preminulega partnerja. Po koncertu se je odselil v London.

10

.leti

Oktober 1999 je izšla druga pesniška zbirka lezbične aktivistke Nataše Velikonja »Žeja«. Na Radiu Študent so jo med drugim označili z besedami: »Delo je že njen drugi poseg v literarne vode, kjer za razliko od svojih precej radikalno nastrojenih člankov, zavzema umirjeno držo, zazrto v svojo intimo.«

15

.leti

Oktober 1994 je bil sprejet nov Kazenski zakonik (veljati začne 1. januarja 1995), ki med drugim eksplicitno prepoveduje diskriminacijo na osnovi spolne usmerjenosti.

20

.leti

Konec oktobra je v K4 potekala javna tribuna »Homoseksualnost in politika«, ki sta jo organizirala Omladinski radio iz Zagreba in Škuc-Magnus. Na njem med drugim sodelujeta Jožef Školč in Zoran Thaler.

Foto: Roman Kuhar

Suzana Tratnik, Jasna Magič, Roman Kuhar

Država in homoseksualnost

Izseki iz zgodovine srečevanj politike in homoseksualnosti

1990 – 1995

Za nova družbena gibanja iz osemdesetih, v okviru katerih je nastalo tudi gejevsko in lezbično gibanje, se je zadnje desetletje 20. stoletja začelo precej klavarno. Neodvisna lista novih družbenih gibanj je na prvih demokratičnih volitvah s sloganom »Politika je preveč resna stvar, da bi jo prepustili resnobni heteroseksualni močatosti. Brez humorja, ironije in drugačnosti politike ni.«, dobila le 0,5% glasov. Nova družbena gibanja, ki so odigrala pomembno vlogo pri prehodu v nov politični sistem, so bila hkrati prva žrtev novega sistema. V ospredje so namreč bolj kot spoštova-

nje različnosti prihrumele retradicionalizacijske sile z rehabilitirano RKC na čelu in, kampak, z zahtevo po črtanju pravice do abortusa v novi slovenski ustavi. No, liberalcem je, tudi s pomočjo protesta pred parlamentom in metanjem jajc vanj, abortus uspelo ohraniti v ustavi, eksplicitna omemba spolne usmerjenosti pa je iz 14. (enakost pred zakonom) in 16. člena (začasna razveljavitev in omejitev pravic) izpadla. Dr. Metka Mencin Čeplak, ki je bila takrat poslanka ZSMS-LD v parlamentu in je predlagala eksplicitno omembo spolne usmerjenosti v ustavi, se spominja, da se je o njenem amandmaju malo razpravljalo in da tudi mediji o tem niso veliko poročali: »Tisti, ki so bili proti, so preprosto glasovali proti in o tem sploh niso razpravljali. Spomnim se samo ene razprave, v kateri so nasprotniki, med njimi Angelca Žirovnik in Hubert Požarnik, trdili, da spolna usmerjenost ni ustrezen pojem, ker naj bi vključeval tudi pedofilijo, nekrofilijo in podobno. Takrat sem jim rekla, da je to, o čemer govorijo, stvar kazenskega zakonika, da to ni stvar spolne usmerjenosti, pač pa vprašanje moči. Seveda je šlo pri tem s strani nasprotnikov za sprenevedanje in za eleganten izgovor za glasovanje proti.« Angelca Žirovnik se je sploh potru-

dila, da je spolno usmerjenost – termin, ki takrat ni bil del vsakdanjega govora, kot je danes, a je bil vendarle jasen – zakamuflirala, saj je v parlamentarni razpravi trdila, da spolna usmerjenost pomeni »usmerjenost na otroke, živali in kipe«.

Tudi znotraj levih strank so se pojavile težnje, naj vendarle popustijo pri vprašanju abortusa in spolne usmerjenosti, češ da je za državo vendarle bolj pomembno, da sprejmejo ustavo, kot pa da je v ustavi zapisana pravica do abortusa. »Težko določim, kdaj se je ta boj 'na žive in mrtve' glede spolne usmerjenosti zaključil,« pravi Mencin Čeplak. »Verjetno v tistem trenutku, ko smo dobili zagotovilo, da sintagma 'druge osebne okoliščine' nedvomno vključuje tudi spolno usmerjenost. Da to popuščanje ni bilo tako usodno, dokazuje tudi dejstvo, da je bil pozneje brez večjih težav sprejet Kazenski zakonik, ki eksplicitno prepoveduje diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti. Sicer pa smo 'izsilili', da so v uradno razlago 14. člena ustave zapisali, da med osebne okoliščine, zaradi katerih ni

dovoljeno omejevati človekovih pravic, spada spolna usmerjenost. To je bila varovalka, ki pa je ne bi bilo, če ne bi takrat pri tem vztrajali.«

Prve pobude za spremembo Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih so nastale že leta 1993, ko je Sandi Perdih s svojim partnerjem vložil pobudo za presojo ustavnosti tega zakona, vendar je Ministrstvo za družino menilo, da njuna pobuda ni upravičena in jo je zato zavrglo. Leta 1995 je spremembo Zakona o zakonski zvezi predlagal Urad za žensko politiko, vendar je pobuda ostala v predalu takratne ministricice za delo, družino in socialne zadeve Jožice Puhar.

Nacionalna in lokalna ljubljanska politika se je v tem času večkrat spotaknila ob homoseksualnost. Ljubljanski mestni svet je na primer leta 1991 prenehal s financiranjem glbt-revije *Revolver*, češ da gre za »pornografsko revijo«, leta 1994 so preprečili praznovanje desete obletnice gibanja na ljubljanskem gradu, še najbolj zgovorna pa je tišina takratnega predsednika republike Milana Kučana, ki ni želel dati in-

tervju za *Revolver*, češ da je, kot je sporočila njegova predstavnica za medije, homoseksualnost »preveč obrobna tema, preveč specifična, da bi se predsednik z njo ukvarjal«.

1996 – 2001

Tatjana Greif in Nataša Velikonja sta med decembrom 1995 in marcem 1996 intervjuvali prvake in prvakinje tedanjih političnih strank. Odzvale so se vse povabljenе stranke, razen Slovenske ljudske stranke. Odgovore sta objavili v reviji *Revolver* (marec-maj 1996) pod naslovom *Uradna stališča političnih strank v Sloveniji do vprašanja istospolne usmerjenosti*. Leve stranke so bile takrat zadržane, a načeloma so podpirale pravno regulacijo istospolnih partnerstev, nekatere druge pa so producirale govor, ki je tudi danes zelo aktualen. Nada Skuk iz Slovenskih kr-

ščanskih demokratov je na primer trdila, da ne moremo govoriti o istospolnih družinah, saj je družina oče in mati in otrok, njen namen pa »nadaljevanju rodu, nadaljevanje človeka in to je možno samo v primeru, da nastane dvospolna združitev – da se razmnožujemo, čisto primitivno rečeno.« Podobno je menila tudi Aleksandra Forte (Socialdemokratska stranka Slovenije), saj je trdila, da je »po strokovni plati dovolj utemeljenih trditve, da okolje istospolnih partnerjev ni najbolj primerno za to, da bi otrokom omogočilo najboljše pogoje.« Zanimivo je, da je Jelinčič takrat dejal, da njegova stranka podpira ureditev porok istospolnih partnerjev, danes pa trdi, da bo stranka to podprla, če bo homo poroke podprla tudi cerkev.

Tatjana Greif je v intervjuju za *Narobe* povedala, da so bili »intervjuji nekakšno sondiranje terena, prepoznavanje

mentalne klime in stanja duba v odnosu do človekovih pravic gejev in lezbijk. Izkazalo se je, da so bili tudi ogrevanje za tek na dolge proge.« Na vprašanje o spremembi političnih stališč intervjuvancev, je odgovorila, da je danes na področju manjšinskih politik zelo navzoče forsiranje hierarhije pravic.

Tatjana je bila tudi v prvi sestavi komisije za pripravo zakona o registraciji v letih 1997-1998. Predsednik komisije je bil dr. Karel Zupančič s Pravne fakultete Ljubljana, ostali člani so bili dr. Vesna Rijavec in dr. Matjaž Tratnik, oba s Pravne fakultete Maribor, Bernard Rojnik (Center za mentalno zdravje), Vera Kozmik (Urad za žensko politiko), dr. Metka Mencin Čeplak in Anton Bricman. Pravniška

struja je zagovarjala konservativno stališče, v zakon je hotela celo zapišati izrecno prepoved posvojitve otrok za istospolne pare, kar je ostalim članom komisije uspelo preprečiti. »Prvi uradni predlog je spisala Pravna fakulteta v Mariboru, ki pa je bil, milo rečeno, katastrofalen,« je še dodala Ta-

tjana Greif, ki je leta 2002 vložila tudi pobudo za presojo ustavnosti 3. in 16. člena ZZZDR – ustavno sodišče je po več letih molka šele septembra 2005 odločilo, da njenega primera ne bo obravnavalo, ker je bil medtem sprejet *Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti*.

Leta 2001 je potekal sramotni referendum OBMP, na katerem so se volivci odločili, da so do oploditve z

Načeloma smo vsi za človekove pravice

Poslanka Majda Potrata (SD) se je poleg Majde Širca (Zares) v zadnjih letih v parlamentu najbolj zavzemala za pravno ureditev istospolnih partnerskih zvez. V kratkem pogovoru za *Narobe* predstavlja svoj pogled na odnos politike do homoseksualnosti.

Kako se je v zadnjih devetih letih, odkar ste v parlamentu, odnos politike do homoseksualnosti spreminjal?

Občutek imam, da se je odnos do manjšin bistveno spremenil in s tem smo postali tudi bistveno bolj občutljivi za diskriminacijo istospolno usmerjenih. Če pa gledam družbeno dogajanje, potem se mi zdi, da se ekscenčni dogodki vrstijo približno enako pogosto. Tisto, kar pa se je spremenilo, je občutljivost institucij, ki se morajo odzivati na ekscenčne situacije. Zdi se mi, da se zdaj odzivajo nekoliko odločneje kot nekoč.

Ste v času razprave o zakonu o istospolnih partnerskih zvezah v parlamentu in na hodnikih opažali veliko posmehov na ta račun?

Če me sprašujete, ali so se posmehovali meni, ker sem se s tem vprašanjem ukvarjala, potem naj vam povem, da sem za to neobčutljiva. Ne bi rekla, da se posmehujejo, prej jim predstavljaš neko nesprejemljivo obremenitev, ker posegaš v njihov čas. Ukvarjati se morajo s stvarjo, s katero se najraje ne bi. Ampak o tem se vendarle morajo izražati na neki kolikor toliko sprejemljivi ravni. Če bi bila ta razprava spuščena na raven gostilniškega diskurza,

potem bi se jim to morda še celo zdelo zanimivo, to duhovičenje.

Bi prav tak gostilniški diskurz izkazoval stanje duha v državi?

Mislím da. Razumem, da imajo nekatere ekspresivne besede tudi katarzično moč in morda so šale, ki jih kdo stresa na ta račun, oblika umika iz tega, da bi o tem vprašanju razpravljali resno in argumentirano. Odnos do istospolno usmerjenih vidim približno na isti ravni kot do žensk. Mačizem se pogosto kaže na ravni šal, grobega govorjenja, diskvalifikacij, zmerljivk in podobnega. Sama sem se od švedskih kolegic naučila reakcije, da se na take šale

ne odzivam in se jim ne smejim. Ker to je njihov namen: v sogovorniku sprožiti enak način odzivanja in s tem onemogočiti, da bi o tem razpravljali.

Rekli ste, da vas osebne diskvalifikacije ne prizadenejo, ampak skoraj ne morem verjeti, da se vas izjava med razpravo o istospolnih partnerskih zvezah, ko vas je poslanski kolega Rupar skupaj z Majdo Širca poslal na pregled mednožja, ni dotaknila.

Ko sem to slišala, sem si rekla: pa saj ni res, da sem to slišala. In potem sem samo čutila, da moram zapustiti prostor. Ko sem šla iz dvorane in videla smejoče se obraze poslanskih kolegov in kolegic, me je to še bolj prizadelo. V poslankah, ki niso bile tako razpoznavne po svojih feminističnih stališčih, je takrat dozorelo spoznanje, da gre dejansko za zavračanje drugega spola. Zlomila sem se šele naslednji dan, ko sem šla na tržnico v Maribor. Tam so me branjeveke, znanke in znanci, nekateri pomilovalno, nekateri sočutno, nenehno opozarjali, da se mi je nekaj

biomedicinsko pomočjo upravičene le ženske v heteroseksualnem razmerju, ki brez tega medicinskega posega ne morejo zanositi. Med političnimi razpravami je bilo slišati veliko žaljivih stališč o lezbijkah, ki bi se želele oploditi, o grdih ženskah in invalidkah ter o tistih zdravih ženskah, ki nočejo zanositi po edini »naravni« pot – v odnosu z moškimi.

Leto 2001 je bilo ustanovljeno tudi neformalno združenje različnih družbenih gibanj UZI-Urad za intervencije. Prve akcije so opozarjale na slabe razmere ilegalnih prebežnikov in iskalcev azila ter z njimi povezanim sovražnim govorom v medijih. bUZI – gejevska in lezbična sekcija UZI-ja – se je oblikovala v juniju, po dogodku pred lokalom Cafe Galerija, v katerem so vstop v lokal preprečili pesnikoma Branetu Mozeti-

ču in Jeanu-Paulu Daoustu, češ »da ta lokal ni več za take«, in organizirala prvo gejevsko in lezbično parado ponosa. Pohod, imenovan Obvoznica mimo nestrpnosti, se je zgodil 6. julija, na njem so sodelovali tudi v Ljubljani živeči Afričani, žrtve nedavnega uličnega napada skinov, Amnesty International, Mirovni inštitut, Društvo za nenasilno komunikacijo in YHD – Društvo za kulturo in teorijo hendikepa. Predstavniki GLBT skupin so poslali odprto pismo ljubljanski županji Viktoriji Potočnik z zahtevo, naj obsodi diskriminacijo pred lokalom Cafe Galerija. V uradni izjavi je županja dogodek »obžalovala«, 25. julija pa je povabila delegacijo gejevskih in lezbičnih organizacij na Magistrat, kar se je zgodilo prvič.

pravicami in različnostjo se je potrebno ukvarjati. To so malo bolj zahtevne stvari, o tem je potrebno razmišljati ... Mislim, da se ženske neprimerno bolj ukvarjamo s človekovimi pravicami kot moški.

Nekdanja državna sekretarka Alenka Kovšca, ki je iz vaše stranke, je na eni od okroglih miz o homofobiji dejala, da je problem v razkoraku med uradnim stališčem določene stranke do homoseksualnosti in tem, kaj ljudje znotraj stranke resnično mislijo o tem vprašanju. Zaradi tega naj ne bi bila sprejeta prejšnja različica zakona o istospolnih partnerskih zvezah.

Sprejemanje zakona sem spremljala od blizu in bi vam lahko povedala podobne izkušnje. Hkrati pa moram poudariti, da to ni edino vprašanje, kjer je načelna opredelitev drugačna od praktične realizacije, tako kot imamo tudi vsi mi v življenju neka načela, v praksi pa včasih odstopamo od njih. Gre za neka osebna prepričanja. Včasih sem sama presečena, da ima kdo zavore. Ljudje se z istospolno usmerjenostjo pre-

2002 – 2006

Začetki novega tisočletja predstavijo nov val družbeno-politične homofobije, ki se je manifestirala skozi različne dogodke in iniciative. Med njimi velja izpostaviti že omenjeni referendum o umetnem oplojevanju, incident pred Cafe Galerijo, izbruh homofobije ob zmagi transvestitskega tria Sestre na EMI in nenazadnje mučen in dolg proces priprave zakona, ki bi enakopravno urejeval istospolne partnerske skupnosti.

S povečanjem vidnosti gejevske in lezbične skupnosti in z zahtevami, ki jih skupnost postavlja, se večja tudi težnja po prepoznavnosti kršitev pravic istospolno usmerjenih. Pritisk na državo, ki ga omogoča pogost, predvsem pa za razliko od preteklosti, sedaj javno izpostavljeni, mačehovsko-homofobični odnos

prosto ne ukvarjajo kot z neko naravno danostjo, ki obstaja.

Ampak kako je tak človek potem lahko socialni demokrat?

Saj ni samo to vprašanje tisto, ki bi ga delalo socialnega demokrata ...

Je pa to vprašanje lahko del tega, je celo nek lakmusov papir ...

Morda ste na tej točki zelo občutljivi, pa me niste vprašali, kako je nekdo lahko socialni demokrat, pa nima takega in takega odnosa do izbrisanih, do žensk, do invalidov, do katere koli manjšine. Ljudje lahko v določenem delu pač ne sprejemajo politike stranke. V politiki je tako: na načelni ravni smo vsi za človekove pravice, ko pa jih je potrebno udejanjati v praksi, pa rečemo, da se ukvarjamo s problemi, ki ne zadevajo večine. Naj vam dam primer: kriza, v kateri smo, ne bo nič večja in nič manjša, če razrešimo vprašanje istospolnih partnerskih zvez. Lahko pa je to izgovor za tiste, ki načina reševanja krize ne sprejemajo, in

družbe, politike in politikov, je kontinuiran, v nekaterih primerih strateško zastavljen. Skupnost ni več dopuščala, da bi se homoseksualnost še naprej potiskala v sfero zasebnosti. Zasebno tokrat odločno postane politično: lezbična in gejevska skupnost je v tem času doživela svoj prvi uradni sprejem v uradu predsednika državnega zbora, parada ponosa je pridobila jasno politično podporo nekaterih lokalnih in tudi državnih politikov in predstavnikov oblasti, o urejanju položaja istospolno usmerjenih pa so se začeli vedno bolj jasno izrekati tudi politiki, predvsem v času pred volitvami.

Izven okvira »enkratnih« pretresov so dolgotrajne zahteve po zakonski ureditvi položaja istospolno usmerjenih le dosegle svoj namen. Leta 2002 je državna sekretarka Alenka Kovšca opozorila na razkol v pravni

rečejo: »Namesto, da se ukvarjate s krizo, se ukvarjate z nekimi manj pomembnimi stvarmi.«

Če se na koncu vrneva k prerezu preteklih devet let: kako so glbt-nevladne organizacije sodelovale s politiko?

Osebnostno imam z aktivisti iz nevladnih organizacij zelo dobre izkušnje in drug do drugega imamo več kot korektne odnose. V mojem prvem mandatu (2000–2004) so bili ti stiki zelo intenzivni, ker je to sovpadalo s pripravo zakona o istospolnih partnerskih zvezah. V času, ko je bila naša stranka v opoziciji, pa se je ta odnos ošibil in ni bil več tako učinkovit. Zdi se mi, da je bila takrat jeza nevladnih organizacij do levih strank kar precejšnja. Moram pa izreči še eno bolečino: zdi se mi, da nevladne organizacije stranki SD nikoli niso pripisovale vodilne vloge pri projektih, ki so povezane s človekovimi pravicami. Za svoje naravne zaveznike so vedno imeli LDS in zdaj tudi Zares.

zgodilo. Nisem pa nikoli imela potrebe, da bi Ruparju vrnila na enak način. Zdi se mi, da bi doživela človeški poraz, če bi se mu kakorkoli želela maščevati.

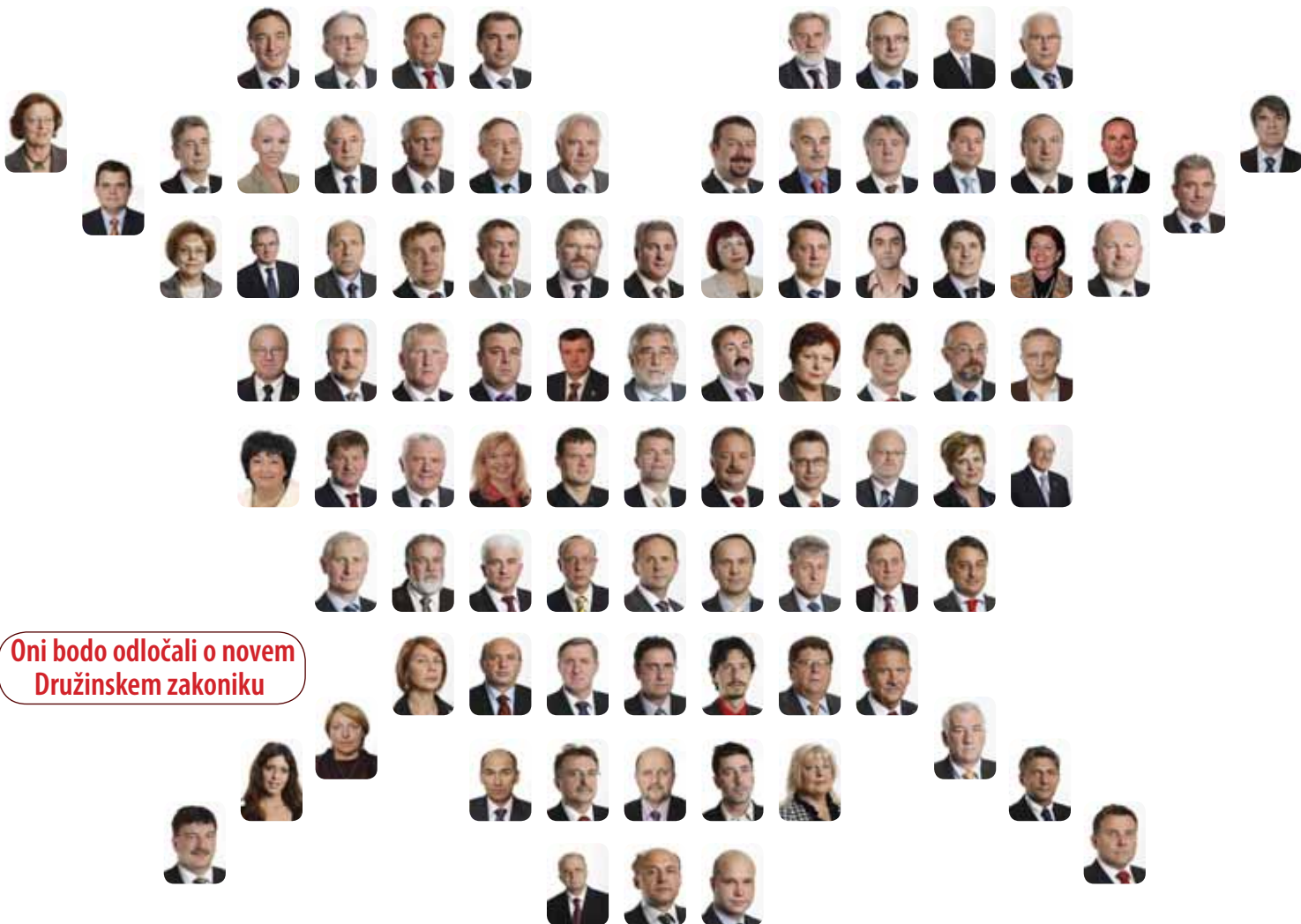
Se vam zdi simptomatično, da je do tega incidenta prišlo prav med razpravo o homoseksualnosti?

Če bi spremljali razpravo o Zakonu o enakih možnostih ali razpravo o volitvah, kjer smo govorili o kvotah in enakosti žensk, bi lahko slišali izjave, da smo ženske v politiki kontraproduktivne, eden od mlajših kolegov je zagovarjal prisotnost žensk v politiki samo zato, da bi on v parlamentu nasproti sebe lahko gledal mlade ženske obraze in podobno. Kaj takega bi se zagotovo lahko zgodilo tudi med temi razpravami.

Zakaj se z vprašanjem istospolnega partnerstva v parlamentu ukvarjajo skorajda izključno samo poslanke?

(Smeh) Mislim, da se moški zelo bojijo tega, da bi jim kdo pripisal homoseksualnost. S človekovimi

Oni bodo odločali o novem Družinskem zakoniku

stroki s področja družinskega prava, ki noče sodelovati pri pisanju zakona o partnerskih skupnostih. Po daljšem prelaganju se je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve le odzvalo in z ustanovitvijo ekspertne skupine, v kateri sodelujejo predstavniki glbt-društev, odprlo možnost izdelave novega predloga. Kovšca je na prvem sestanku ekspertne skupine predlagala, da se raznospolna in istospolna partnerstva izenačijo, le pravico do posvojitve naj bi izključili iz zakona, saj naj bi ta sicer ogrozila celoten zakon. Ekspertna skupina se je »s stisnjenimi zobmi« strinjala s predlogi, ki naj bi bil politično pragmatičen, čeprav so nekateri vendarle predlagali, da naj v zakon vključijo vse pravice, izločijo pa naj se šele, če bodo to v parla-

mentu zahtevali. Prevladala je politično pragmatična odločitev in leta 2004 je bil tako v vladno proceduro vložen nov predlog zakona o istospolni partnerski skupnosti, ki vključuje enake pravice in dolžnosti, kot jih imajo raznospolni partnerji, razen posvojitve otrok.

Na eni od mnogih okroglih miz, organiziranih na to temo leta 2002 je tudi državna sekretarka Alenka Kovšca omenila, »da je pravico do posvojitve otrok nesmiselno zahtevati, ker Slovenija na to še ni pripravljena«. Dodala je, »da reakcije v parlamentu glede njenih prizadevanj za sprejem zakona niti niso tako negativne, kot bi si kdo mislil. Zakon naj bi bil namreč precej nesporen in neproblematičen, zato bi ga bilo možno izpeljati kljub pričakovanim nasprotovanjem desnih

strank.« Leta 2004 se je izkazalo, da zakona vendarle ne podpira celotna koalicija, saj je stranka SLS, ki je takrat v vladi, menila, da sklenitev istospolnega partnerstva ni človekova pravica. Diskrepanco med začetnim optimizmom na eni strani ter neslavnim propadom zakona, ki je v parlamentu sicer doživel prvo branje in bil v tem koraku tudi potrjen, je Kovšca na okrogli mizi o homofobiji maja letos pojasnila z ugotovitvijo, da obstaja velika razlika med političnim programom stranke in osebnimi stališči ljudi v strankah. »Politični program se namreč sprejema s konsenzom, ko pa sem se na konkretnem uveljavljanju zakona o istospolni partnerski skupnosti srečala s konkretnimi ljudmi, konkretnimi vprašanji ter konkretno iniciativo, da se to vprašanje reši, pa se je izkazalo, da je zadeva popolnoma drugačna od političnega programa.«

Nova, desna vlada je jeseni leta 2004 zavrgla predlog *Zakona o istospolni partnerski skupnosti* in brez pravega dialoga s ciljno skupino oblikovala novo »rešitev«. Junija 2005 je parlament potrdil *Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti* (ZRIPS) in pred gejevsko in lezbično skupnostjo je nov izziv, s katerim se spopadamo še danes. A če bo res, kar vlada napoveduje v času pisanja tega članka, potem bo problem takorekoč rešen, ko boste tale članek brali. Je res? Ali pa so nas spet žejnje peljali čez vodo?

Preberi več o tem na blogu Narobe (www.narobe.si):
 Intervju z dr. Metko Mencin-Čeplak (blog Narobe, 13. avgust 2009)
 Intervju z dr. Tatjano Greif (blog Narobe, 25. avgust 2009)
 Intervju z Alenko Kovšca (blog Narobe, 29. september 2009)

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Dragi moji pogrebci in pogrebke!

Naj vas še poslednjič spravim ob živce. Tokrat res zadnjič. Ne prenesem osladnega čaščenja mrtvih in sluzavih govorov, kjer je izpuščena vsa hudobija pokojnika. Kjer je vse poštrkano od rojstva do smrti, kjer kraljuje sprenevedanje in se zamolči vse nespodobno, čeprav je bilo ravno to za življenje trupla bistveno. Ko sem bil še živ, sem na vseh pogrebih ob takih pocukranih floskuladah, ki so opevale pokojnika, tudi če je bil svinja, vrtel oči, in bi zdaj tudi kot pepel poskakoval po žari, če bi kdo začel »Dragi Mitja! Bil si dober človek.«. Preventivno sem si zato kar sam spisal svoj pogrebni govor. Pa naj ga prebere kak seksi medo ali pa Salome, sicer boste vsi popadali v grobove od dolgčasa. Imam namreč tooliko povedati sebi v slovo. Pa začnimo!

V resnici sem bil strahopetec. Nekje v plenicah so mi dali vedeti, da preži zunaj nevarnost samote. Morda so me puščali preveč pri starih starših, morda samega, ker so morali »delati, da bo meni dobro«, morda so me premalo privijali k sebi, morda sem moral biti preveč Primožek, da ne bo mamica žalostna, morda pa je bilo vsega preveč, morda nič od tega in sem bil samo tako »nagnjen«. Od malega me je premetavala tesnoba pred občutkom nič, ko sem pred spancem buljil v les posteljne ograde. Kaj je po smrti? Kaj če ničesar ni in preprosto prenehamo? In ostanemo sami v niču veselja. Kaj če so naša življenja res samo takšna banalna naključja? Strah, da ni smisla, da ne bom ljubljen, da bom sam, osamljen ... me je zgradil in uničil. Nikoli mu nisem bil kos. Zato sem vedno v sebi ubijal zmagovalca. Zmagovalci so nevarni. Poraženci pa zbujajo usmiljenje. Nikoli nisem čisto zares potolažil tistega prestrašenega jokajočega smrkvavca v sebi. Nikoli čisto zares tudi nisem notranje odrasel. Nikoli postal mogočni hrast, čeprav sem prav po tem ves čas koprnel. Nekje sem slišal, da moraš biti dober, da moraš ljubiti svojega bližnjega, kot samega sebe in sem nasedel. Vse življenje sem ponavlja to mantra, samo zato, ker se je bilo preveč boleče spopasti s čiščenjem starih gnojnih ran, s šivanjem otroškega mesa, s krvavim cvrčanjem peroksida na živih ranah. No, ne rečem, da ni dobro biti dober in ljubiti svojega bližnjega kot samega sebe. A ne bolj od samega sebe. Ne na račun samega sebe. Jaz pa sem se namesto temeljnega spopada s sabo, raje trudil biti všečen. Da me bodo imeli ljudje radi, da ne bom ostal sam, osamljen, zapuščen, pozabljen, osovražen. In sem raje vse življenje plačeval ceno podrejenosti in poniževanja. Teptal sem sebe in dovolil tudi drugim, da me malo pohodijo. Jebenti, kako sem se zajebal!

Zdaj pa dobro poslušajte: »Gej, gej, gej, gej, gej! Homoseksualec, peder, toplovodar, ritopik, buzerant, homič, narobe zvezan, uni.« Gremo skupaj! »Gej, gej, gej, gej, gej!« Kje so roke? »Gej, gej, gej, gej, gej! Istospolnen istospolnik, istospolnež istospolniški, spolno usmerjen, ho-

mosesalec!« In na vse pogrebe tega sveta, kjer je bila homoseksualnost mrliča zamolčana! Ker se ne spodobi, ker ne sodi v naš prostor, v naravni okvir slovenske identitete. »Gej, gej, gej, gej, gej!« Ker sem bil peder, nisem mogel biti vsem všečen. Zato me je prav homoseksualnost osvobodila samega sebe. Pa sem jo večkrat poskušal potlačiti. In še dolgo v sebi tlel kal ponotranjene homofobije. Šel sem celo tako daleč, da sem zapadal v identifikacijo s sovražnikom. Grozna štala! A mi ni uspelo dokončno pokončati sebe! Homoseksualnost me je rešila. Zame je bila vse življenje, kot neprekinjena terapija, poglobljena psihoanaliza, ki je trgala vse sponse, ki so mi jih naredili vzgoja, okolje, religija! Zato sem se tako trdno oklepal aktivizma, ker me je nenehno osvobajal verig, ki so mi jih kar naprej hoteli natikati. Ha! Cesar je nag! Pa so počili okovi. Cesar je nag! Cesar je nag!

In homoseksualnost mi je prinesla ljubezen. Ljubil pa sem. O, ja! V resnici tako globoko samo enega, tudi če sem se kurbal po medvedji sceni, da je špricalo od poželenja. Čakal sem četrto stoletja in dočakal. No, malce mi je pomagala psihiatrija. Saj poznate tisto o Ruglju, ki mi je pripeljal Vikija. Sopotnika. Prijatelja. Moža. Naprej ne gre z besedami. Za to zgodbo je bilo vredno. (To seveda pišem v fazi, ko z Vikijem nisem skregan, čeprav sva sinoči (spet) metala kroznike po stanovanju.) Če mi je česa žal? Ja, recimo tega, da nisem uspel dokončno osvoboditi sebe. No, bolj star sem bil, bolj je od mene odpadal kičasti omet. Vse bolj sem bil jaz. Še malo, pa bi prišel do temeljne plasti. Svoje. Narcistične. In bi morda končno začel delati, kar sem si vedno želel. Zares spoštovati sebe. Biti res jaz. Prebrati vse kraje

tega sveta, izpisati vse knjige na planetu in videti sebe do zadnjega atoma. Kričaaati! Prepevati! In veliko seksati. Odkrivati golo kožo novih ljudi, dotikati se vlažnih, trdih, dišečih, lepljivih, utripajočih kurcev, gledati ljudi v oči, ko se obrazi kremžijo in se izlivajo v dlani. Slišati pesem orgazma. Naučiti se dotikov in objemov in vonjev. In poljubov. Dokler ne bo prepozno.

Zdaj je prepozno. Zato, če seveda sploh še sem, pizdim, zakaj je bilo treba tako hitro končati to telesnost.

In že pišem pobudo za presojo ustavnosti. To je vendar diskriminacija! Nekaj večno, nekaj minljivo! Kaj mi pomaga,

da je masa mojega pepela in dima identična masi mojega telesa, če nam je tako na kratko odmerjeno? Pošljite me nazaj, jaz imam na Zemlji še veliko dela! Takoj!

Seveda za konec ne bom našteval staršev, bratov, sester, prijateljev, kolegov, znancev, zlahte in domačih živali. Da bi me imeli v lepem spominu? Da bi se spravili? Če vam nisem uspel povedati za življenja, potem ko me jebe! In zdaj odvijte me iz te mavrične cote, zvrnite prah že enkrat v morje, zavrtite oči in I will survive, pomahajte mi s perjem v slovo in pojdite! Jest, pit, mene opravljat in seksat! Predvsem pa, pojdite povedat pomembnim, kar je res. Ali pa jim reči kak blesav oprusti, vas ne bo pobralo. Zdaj, ne pa potem, pred žaro! Madona, zvenim ko Kristus, morda pa je res nekaj na tem. ;:-)

PS: Pa povejte papežu, da nima prav.

(Prebrati ob pravem času na pravem kraju.)

Foto: Nada Žgank / Memento

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Mediji, ljudje in kože

Že večkrat sem razmišljala o tem, kako smo bile aktivistke na začetku lezbičnega gibanja pri Škučevi lezbični sekciji LL vržene tudi v medijsko žrelo, ne da bi nam bilo sprva sploh jasno, kaj to pomeni. Odkrito rečeno, še pomislile nismo na to, da bomo tako zelo zanimive za novinarje in novinarko. Naš cilj je bil »skromen«, vsaj zdelo se nam je tako: ustanoviti lezbično skupino in privabiti lezbijke, da izstopijo iz intimne in družbene osame, v katero smo bile takrat potisnjene tako rekoč vse. Zato seveda na novinarska vprašanja in zanimanje javnosti sploh nismo bile pripravljene.

Ko smo leta 1986, še pred ustanovitvijo lezbične skupine, z nizozemsko aktivistko Anjo Koornstra in z Lilitkami v Galeriji Škuc govorile o mednarodnem lezbičnem aktivizmu, ki je bil pri nas še v povojih, se je neka ženska iz občinstva predstavila kot novinarka in nas vprašala, ali smo me morda kakšne novodobne Amazonke. Ker vprašanja nismo razumele, je dodala, da se ji to dozdeva zato, ker si, po njenem, prizadevamo za feminizacijo sveta brez moških, in ker ne maramo otrok. Takih vprašanj in kvaziteoretskih prijemov je bilo v naslednjih letih nič koliko. Med prvim jugoslovanskim feminističnim srečanjem leta 1987 v Ljubljani je s pripadnicami skupine LL delala intervju tudi neka mlada sarajevska novinarka. Njeno prvo vprašanje je bilo, zakaj tako čudno izgledamo in zakaj se ne šminkamo. Med nami je bila tudi Angležinja jugoslovanskega rodu, resda edina z make-upom, tako da smo takoj s prstom pokazale nanjo, češ, saj smo si različne. A ravno ona nam je svetovala, naj pogovora z novinarko, ki sprašuje take stvari, raje ne nadaljujemo. To je bila najbrž prva stvar, ki smo se je naučile: da nismo dolžne odgovoriti na prav vsako trapasto ali celo žaljivo vprašanje, še zlasti, ker se ta rada ponavljajo.

Potem sva z Natašo imeli pogovor o lezbičnem gibanju z neko novinarko Radia Študent. Drugače je bilo to, da se je tako izjemno potrudila, da bi bila prijazna do naju in da ne bi naredila nič narobe. Povabila naju je k sebi domov in še prej je previdno rekla, da lahko, če želiva, svojega fanta pošlje stran. Ker sva jo začudeno gledali, je pojasnila, da pač sklepa, da lezbijke ne maramo biti v bližini moških. Potem sva ji rekli, da smo lezbijke večino življenja skorajda povsod v moški bližini, nenazadnje so moški tudi naši bratje, očetje, sorodniki, učitelji, prijatelji itn.

Nekoč je z mano delal intervju novinar hrvaške revije Erotika M. Ker sva se v Ljubljani zgrešila, mi je vprašanja poslal po pošti. Zelo me je zabavalo, ko je v članku zapisal simpatično laž, da sva se srečala in da sploh nisem prepoznavna ali nepriljučna lezbijka, ampak ženska, za katero se obračajo moški na cesti.

Seveda so bile svetle izjeme, ljudje, ki se niso ubadali s tem, da morajo k lezbijkam pristopiti na poseben način, ki ga še ne poznajo dobro. V zadnjih letih pa je pri kakšnih člankih in intervjujih opaziti prizadevanje nekaterih izpraševalcev, da bi tudi sami izkazali neko svojo drugačnost, češ, tudi mi imamo svoje težave oziroma niste zatirani samo vi, ki ste lezbijke in geji, saj smo vsi po svoje drugačni. Opazna pa je tudi težnja, da bi ti pokazali, da zaradi istospolne usmerjenosti za njihove pojme nisi čisto nič drugačen od večine, saj si pač samo človek. Ampak – če smo malce pikolovski – mar ni že samo po sebi nenavadno, da je potrebno sploh poudarjati, da je nekdo človek?

Po letošnjem napadu na Open je bilo seveda veliko pogovorov z novinarji in novinarkami in verjetno si je marsikdo od aktivistov in aktivistk nabral zanimivih izkušenj. Med snemanjem intervjuja na vest.si, v katerem smo sodelovali trije aktivisti, smo govorili tudi o tem, da je izkazovanje naklonjenosti za istospolne pare v javnosti še vedno tvegano početje oziroma da lahko vzbudi pretirano pozornost. Takrat je voditeljica pokazala svoj telesni hendikep in povedala, da tudi njo mimoidoči na cesti že vse življenje radovedno gledajo. Da ima vsak svoj hendikep, je resda banalno dejstvo, četudi nekaterim nepojmljivo. Seveda je vsak med nami zaradi nečesa drugačen (pa če se tega zaveda ali ne), vendar se mi tako dokazovanje in merjenje »nemoči« ne zdi ravno produktivno. Na podobnem temelju je, denimo, Ljudmila Novak v Pop TV klubu razpredala, zakaj le bi bili homoseksualci ponosni na paradi, ponosno lahko namreč paradirajo matere šestih otrok, katerim ne morejo kupiti delovnih zvezkov. To je primer zelo očitnega desničarsko-populističnega splejevanja pozornosti na druge probleme, pa ne zato, da bi govorili o njih, ampak zato, da *ne* bi govorili o teh, o katerih teče trenutna debata – konkretno o organiziranem napadu na lgbt-skupnost.

Tudi mene je po letošnji paradi ponosa poklicala novinarka in me povabila k intervjuju. Ko sem jo vprašala, o čem bo tekla beseda – zanimalo me je predvsem, ali me bo spraševala o mojem pisanju, o aktivizmu ali pa o tekočih dogodkih na lgbt-sceni – mi je odvrnila, da ne bo nič posebnega in da se bova, skratka, pogovorili kot dva človeka. Hm, zanimivo, jaz pa sem mislila, da se bova pogovarjali kot dve kozi. Kar bi bilo nemara težko ...

Naj mi bo dovoljeno biti hudičev advokat in izreči, da imam v svoji aktivistični medijski zgodovini spomine na kratke stike zlasti z novinarkami. Pogovori, ki so jih vodili novinarji, so bili praviloma krajši, konkretni in politično obarvani, ni bilo govora o newagerski vsesplošni človeški ljubezni, ki ne pozna delitve na heteroseksualce in homoseksualce, na leve in desne, na revne in bogate ... Zakaj je tako, ne vem natančno. Morda se strejtovske ženske pač lažje ujamejo z geji kot z lezbijkami ali pa se počutijo manj ogrožene od gejev, morda strejtovski novinarji lažje usekajo en tak »moški« pogovor z lezbijko. Samo ugibam!

Velja pa omeniti, da je po junijskem napadu na Cafe Open nastalo veliko pronicljivih in tehtnih novinarskih kolumn, intervjujev in člankov o gblt-problematiki v številnih slovenskih časopisih in revijah – verska glasila seveda niso všteta.

Foto: Nada Žgank / Memento

Mitja Blažič
mitja.blazic@gmail.com

Revolucija ljubezni 2009!

Prolog

Praznovanje 25. obletnice homo gibanja na Slovenskem, podpora ministrice za notranje zadeve zahtevam po popolni izenačitvi človekovih pravic homo in hetero parov, odločen »da« varuhinje človekovih pravic boju proti homofobiji in pravicam otrok v istospolnih družinah, predstavitev

zahtev lgbt-civilne družbe po enakopravnosti in ničelni toleranci do nasilja vladi, obetavne zaveze, praznični Paradni teden, napad na Open, množična solidarnost, največja Parada ponosa doslej, neverjetna učinkovitost policije, zmaga na Ustavnem sodišču ... vse to je zaznamovalo rožnato revolucionarno poletje 2009. In revolucija se nadaljuje v mavrično jesen. Vlada je namreč v parlamentarno proceduro vložila osnutek Družinskega zakonika, ki istospolnim parom omogoča vse socialne pravice. Natanko v tolikšnem obsegu, kot jih že desetletja omogoča različnospolnim parom. Vključno s posvojitvijo otrok. Dolgoletna prizadevanja lgbt-skupnosti po enakosti pred zakonom, po spoštovanju ustave, po spoštovanju

temeljnih človekovih pravic, ki so obča civilizacijska vrednota, so, kot kaže, bliže uresničitvi. Skrajni čas bi že bil!

Reformacija

Že januarja se je obetalo. Lani se je namreč organizatorjem in organizatorkam končno posvetilo, da je ustaljen koncept parade strahovito iztrošen, zastarel, dolgočasen, nepriljubljen in neučinkovit. Ekipa, ki jo je pripravljala, je bila skupaj samo še zaradi »otroka«. Parada ponosa tudi ni bila več praznik vse lgbt-skupnosti, ni več združevala in opogumljala, pač pa je postajala vse bolj samo projekt enega društva, edinega, ki je parado kljub vsemu še vedno postavljalo visoko med svoje prioritete. In na parado

zadnja leta ni več prihajalo vse več ljudi. Januarja pa se je začelo. Najprej neformalno, neobvezno in nekoliko sramežljivo zbiranje posameznikov in posameznikov z vseh vetrov. V Cafeju Open, jasno! Združevala nas je (vsaj) ena skupna točka: pripraviti novo Parado ponosa 2009. Svežo. Parado vseh. Priljubljeno. Učinkovito. Množično. Pisano. Glasno. Politično! Zabavno! Drugačno. Prišli so mladi in manj mladi, prostovoljke in prostovoljci, vse generacije aktivistov in tudi taki, ki se z aktivizmom nikoli niso poistovetili. Ob muziki, pivu in temeljni permisi, da je vsak glas enako težak, je v nekaj mesecih nastalo novo Društvo Parada ponosa. S 3-članskim upravnim odborom, predsednico Petro Salaj in vsaj 15-člansko or-

foto: Nada Žgank/Memento

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Pogovor s pravicami, ki so pripravile pobudo za presojo ustavnosti Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti

Laboratorijski poskus je uspel

Sredi julija je v Cafeju Open potekala zabava »Ustava rulz«, s katero sta Viki Kern in Mitja Blažič, z njima pa celotna lgbt-skupnost, proslavila zmago na ustavnem sodišču. Navdušenega aplavza so bile deležne tudi tri pravnice – Neža Kogovšek, Romana Sladič in Mateja Resnik –, ki so napisale pobudo za presojo ustavnosti. S taktično odločitvijo, da v presojo pošljejo le en člen zakona, so dosegle tisto, kar so vsi želeli: da sodišče potrdi enakopravnost raznospolnih in istospolnih partnerskih vez.

Ste bile prepričane v primer, ki ste ga predložile ustavnemu sodišču, in v svojo zmago?

Mateja Resnik: Verjele smo v zmago. Pri tem je bila pomembna taktika. Dolgo časa smo se namreč pogovarjale, kako zastaviti presojo – ali napasti cel zakon ali le posamezen

člen zakona. Na koncu smo se strinjale, da presojo ustavnosti naredimo kot laboratorijski poskus na mikro nivoju, ki bi se ga potem lahko razširilo na makro nivo. Zavedale smo se, da bomo dobile jasen odgovor, če napademo člen, ki je povsem konkretno in jasno diskriminatoren. Vse preveč splo-

šno in abstraktno se je namreč govorilo o diskriminatornosti tega zakona. Me pa smo hotele konkreten odgovor sodišča.

Je bila z vložitvijo presoje povezana tudi stigma?

Neža Kogovšek: Zagotovo. Najprej smo potrebovale par, ki bi se registriral, da bi s tem izkazal pravni interes. In pri tem vemo, kako je: parov je veliko, a se nihče noče izpostaviti. Vsi mislijo, da bo nekdo drug naredil stvari.

Romana Sladič: Prepričana sem, da bi marsikateri odvetnik brez pomisleka sprejel to nalogo in jo tudi kvalitetno opravil. Vendar pa je bilo to za nas velika priložnost, s pravne vidika in s stališča vrednot, ki jih zagovarjamo. Po drugi strani pa sta Mitja in Viki želela pravno pomoč, ne zase, ampak z višjim ciljem. Vsi smo torej vzajemno izkoristili to priložnost. In skušali narediti največ, kar je bilo možno.

Omenile ste, da ste izpostavile 22. člen zakona o dedovanju zato, ker je bil najbolj očitno diskriminatoren. Ampak najbolj diskriminatorno je verjetno tisto, kar v tem zakonu manjka - recimo socialne pravice. Dedovanje je vsaj do določene mere urejeno, ve pa ste izpodbijale prav ta vidik zakona.

Mateja Resnik: Želele smo si, da bi nek državni organ, še posebej pa ustavno sodišče, končno potrdil, da so istospolna partnerstva enaka raznospolnim partnerstvom. Ko smo to zapisale v našo pobudo, je bil to revolucionaren stavek. Danes v družbenem kontekstu to ni več revolucija, takrat pa je bila. O enakopravnosti so seveda govorili aktivisti, me pa smo hotele, da to rečejo tudi državni organi. In to smo zdaj dobili.

Zakon o registraciji je zdaj potrebno spremeniti – vsaj v 22. členu. Menite, da bi bila vrata za spremembo celotnega zakona še bolj na široko odprta, če bi v presoji

ustavnosti poslali več členov in bi sodišče ugotovilo, da so diskriminatorni?

Neža Kogovšek: O tem je težko špekulirati. Ampak danes se zdi, da je vseeno, ali je padel en člen ali bi jih padlo pet. V tem času se je namreč že začelo govoriti o vključitvi istospolnih partnerskih zvez v družinski zakonik. Lahko pa bi imeli kakšno desno vlado, ki bi se na ustavno sodišče požvižgala, kar se je v Sloveniji že dogajalo.

Se vam zdi, da je ustavno sodišče dalo celo nekaj več kot bi lahko? Lahko bi namreč preprosto napisalo, da je 22. člen neustaven, ampak v pojasnitvi so šli še korak naprej in zapisali, da je »registrirana partnerska skupnost razmerje, ki je po vsebini podobno zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti.« S tem so pravzaprav zapisali tisto, kar ste želele. In prav ta del je največja zmaga, kajne?

Romana Sladič: No, lahko bi naredili še en korak naprej ... (smeh)

Mateja Resnik: Meni pa se zdi, da ustavno sodišče ni naredilo koraka naprej. Raznospolna in istospolna partnerstva so morali izenačiti, če so hoteli obrazložiti svojo odločitev. To je bil ključni argument, saj sicer ne bi mogli izenačiti principa dedovanja.

Neža Kogovšek: Prav to smo hotele – da ustavno sodišče to zapiše. In zdelo se nam je, da bi v primeru tega člena to najlažje naredilo. S tem so zdaj odprli Pandorino skrinjico ...

So pri tem popolnoma prevzeli argumentacijo, ki ste jo zapisale v presoji?

Neža Kogovšek: Da. Šlo je za strateško uporabo prava. Izbrale smo člen, ki za Vikija in Mitja v tem trenutku sploh ni bil pomemben. Nista v letih, ko bi čakala na smrt, čeprav je smrt nepredvidljiva. Ta člen tudi ni najbolj bistven za njuno vsakdanje življenje. Bistveno bolj pomembne so socialne pravi-

ce, če eden od njiju recimo ostane brez službe.

To, da bi ustavno sodišče odločilo, da v primeru 22. člena ni pravnega interesa, je bil torej vaš največji strah?

Neža Kogovšek: Jaz sem se tega bala. Sploh glede na to, da vem, kakšni zaostanki so na ustavnem sodišču in da sodišče uporabi vsa sredstva, da vsebinsko ne odloča o pobudah. Zato sem se bala, da bodo rekli, da v tem primeru ni pravnega interesa, ker se še nista znašla v postopku, ko bi bile njune pravice lahko kršene.

Mateja Resnik: Ampak zagovarjale smo razlago, da je smrt neizbežen dogodek in da te lahko doleti kardakoli.

Romana Sladič: Res pa je tudi to, da v času pisanja pobude Viki in Mitja nista bila v primeru nobenega člena iz zakona v takšni situaciji, da bi bil pravni interes nedvomen. 22. člen je bil zato najboljša mo-

ganizacijsko ekipo. Strukturirano na programski tim, skupino za finance, logistiko, varnost in za stike z javnostmi. Predvsem pa je nastal izjemno ambiciozen načrt za reformirano Parado ponosa 2009, ki bo največja, najlepša, najboljša, najbolj odmevna doslej! Prav takšna, kot smo obljubljali po lanskih poparadnih napadih homofobov. Praznik 40-letnice stonwallske noči in 25-letnice homo gibanja pri nas! Izkazalo se je, da tisto, kar je letošnja parado res naredilo tako, ni bilo čisto v celoti v rokah organizatorjev.

Akcija

Paradni teden namesto enega dneva, s številnimi predavanji, okroglimi mizami, literarnimi večeri,

filmskimi projekcijami, stand upom ... S prireditvami, ki bodo v naše prostore po vsej Ljubljani zvlekle pedre in lezbijke, bi in trans vseh generacij, vključno z našimi podporniki in oboževalci. Od vsepovsod. Oaza prijateljstva, ki bo na enem prostoru združila in odprla toliko raznolikosti, da se bo projekt prisilne homogene multinolitne nacionalne identitete zdrobil v prah. Dobrodelna prireditev za tiste, ki se z ničimer drugim scenskim ne identificirajo, pa bi vendarle skupnost radi podprli. Večdnevni Queerovski road trip, ki bo glas Parade ponosa, predvsem pa njeno vsebino in sporočila, ponesel širom po državi. Akcija strpnosti v Mariboru, parada pred parado, ki bo, kot predsemenska tekočina, pripravila ozračje za

orgazem. Zabave, od katerih se nam bodo še dolgo počele sline. Prostor za vse, od ostarelih medotov do še skoraj mlečnih twinkičev in vsega, kar je lahko vmes in onkraj. In potem ... točno na stonewallski dan, velika Parada ponosa po ulicah prestolnice. To so bile ambicije letošnje parade. To pa še ni vse.

Parada je hotela brcniti tudi v multitrpni proces političnega aktiviziranja, ki hoče že četrto stoletje civilizirati to državo in jo narediti državo vseh enakopravnih državljanov. V proces, ki je (med drugim) poln sprenevedanja in političnega preračunavanja. Grdih igrice in brezbrizja. Zato smo ravno okoli paradnega tedna umestili dve srečanju na ministrski ravni. Z njimi smo želeli nove

vladajoče strukture – tiste, ki naj bi bile po definiciji bolj naklonjene državljanским pravicam in enakopravnosti, ki naj bi bile odprte in mentalno osvobodene (in ki so nam v preteklosti vsaj enkrat že grdo obrnile hrbet) – opozoriti, da tokrat nimamo več potrpljenja, da nočemo več sklepati kompromisov, da ne bomo nasledili več besedičenju in obljubam, da ne bomo več prijazni, da hočemo dejanja! In tako smo, v široki delegaciji predstavnic in predstavnikov lgbt-nevladnih organizacij, preden se je vse sploh zares začelo, ministrici za notranje zadeve Katarini Kresal in generalnemu direktorju policije Janku Goršku pojasnjevali problematiko naraščajočega homofobnega nasilja, zlasti na pederplacih in po para-

žnost, ker je smrt najbolj nepredvidljiva.

Ustavno sodišče je hkrati zapisalo, da med druge osebne okoliščine iz 14. člena ustave (enakost pred zakonom) sodi tudi spolna usmerjenost. Okrog tega je bilo veliko razprav, čeprav je že v razlagi ustave zapisano, da med osebne okoliščine spada tudi spolna usmerjenost. Je ta eksplicitni zapis pomemben?

Neža Kogovšek: V simbolnem smislu zagotovo, ampak če pogledamo vse dokumente, ki se ukvarjajo z diskriminacijo, ta člen ni tako zelo bistven. Zdi se namreč skorajda samoumevno, da je diskriminacija na osnovi spolne usmerjenosti prepovedana. Imamo cel kup drugih zakonov, kjer je spolna usmerjenost eksplicitno omenjena. V Sloveniji imajo v uporabi tudi splošno klavzulo »in vse druge osebne okoliščine« in ta je pomembna. Eksplicitna omemba v ustavi je bolj stvar prestiža.

Vedno se govori o desnih in levih sodnikih, ki sestavljajo ustavno sodišče. Kako si razlagate dejstvo, da je sodišče vašo pobudo potrdilo soglasno?

Mateja Resnik: Sama sem pričakovala kakšno ločeno mnenje. Ampak 22. člen je bil tako jasno diskriminatorjen, da odločitev skorajda ni mogla biti drugačna kot soglasna.

Dejstvo, da je bil zakonodajalec tako površen, vam je šlo torej na roko. Ampak kako je možno, da je bil tak zakon sprejet, saj vsak zakon vendarle pregleda parlamentarna pravna služba?

Mateja Resnik: Po naših informacijah je pravna služba opozorila na problem 22. člena, vendar zakonodajalec pripombe ni upošteval. To nam je šlo zagotovo na roko. S to odločbo pa smo naredili revolucijo tudi v mednarodnem prostoru. Ni namreč veliko držav, kjer se je ustavno sodišče izreklo na tak način.

Lahko naša odločba vpliva v mednarodnem prostoru? Je, na primer, uporabna za gejevske in lezbične aktiviste in aktivistke drugod?

Romana Sladič: V tujini naše odločbe seveda nimajo nobene formalne teže, so pa uporabne s stališča argumentacije.

Neža Kogovšek: Obvestila sem vse svoje pravne kanale, s katerimi sodelujem na področju nediskriminacije in dobila zelo pozitivne odzive. Londonska organizacija Equal Rights Trust mi je sporočila, da bodo o našem primeru naokrog poslali okrožnico na svojo adremo z več kot tisoč naslovi.

Če za konec izstopimo iz pravne debate – kako pa ste vse osebno sprejele novico o odločitvi sodišča?

Mateja Resnik: Moja prva misel je bila: končno se je zgodilo to, kar je prav. Zelo dolgo so odločali o tej stvari, ampak je bilo vredno

čakanja. Hkrati so mi številne čestitke pravnikov, ki jih zelo spoštujem, potrdile, da je ta zmaga pomembna.

Neža Kogovšek: Delam na področju človekovih pravic in na področju nediskriminacije, kjer med pravniki skorajda nimam sogovornika. Ta odločitev je bila potrditev, da delamo prav – jaz osebno, Mirovni inštitut, kjer delam, in tudi tisti iz drugih organizacij, s katerimi sodelujem. Marsikdaj namreč dobiš občutek, da ne delaš prav, ker nihče ne dela tako, kot ti in se zaradi tega počutiš precej osamljenega.

Romana Sladič: Potrebovala sem en teden, da sem dojela, kaj taka odločitev pravzaprav pomeni. Najprej se mi je zdelo: seveda, logično, saj drugače sploh ne bi mogli presoditi. Šele zdaj počasi dojemam, kako velika zmaga je to.

dah ponosa. Opozorili smo na pomanjkljivosti antidiskriminatorne in kaznovalne zakonodaje (predvsem njenega izvajanja) in se dogovorili za okrepitev policijske zaščite na paradi. Tudi za izobraževanje policistov o homoseksualnosti in homofobiji. Generalni sekretarka na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve dr. Anji Kopač Mrak in novi direktorici Direktorata za družino mag. Ani Vodičar (ki je zamenjala grozljivo konservativno, klerikalno in homofobno Majdo Erzar), pa smo povedali, da hočemo 100-odstotno izenačitev socialnih pravic v okviru Družinskega zakonika in jima predstavili homofobne izkušnje, ki smo jih imeli pri delu z ministrstvom v mandatu desne vlade. Ob rob: to o homofobiji na ministrstvu ni samo fraza. Legebitra in DIH sta namreč ministrstvo pred leti tožili, ker so njune projekte na razpisih zavračali z zelo eksotično argumentacijo, na primer, da so to projekti samo za homoseksualce (sic!). In v obeh

primerih je upravno sodišče dalo prav nevladnim organizacijam. Za piko na i sta častno pokroviteljstvo Parade ponosa sprejela še predsedujoči Svetu Evrope in zunanji minister Samuel Žbogar in že tradicionalno župan prestolnice Zoran Jankovič. In potem ko je parada po zelo bizarnem brejnstormingu med Cefejem Open in Kafeterijo Lan dobila še svoj slogan in poslanstvo, je bilo vse nared za Revolucijo ljubezni!

Armagedon

Nikoli ne bom pozabil tistega topota. Še preden je prišla slika, mi je bilo vse popolnoma jasno. Potem pa sedem, osem črnih postav, od glave do peta zamaskiranih do nerazpoznavnosti. S prižganimi baklami, kamenjem in palicami. Ogenj, dim, krik: "Pedri!" in pesti, ki so padale, kamor bi lahko še bolj bolelo. Cigareta in razmislek o poeziji in prozi Iztoka Majheniča in Urške Sterle se je hipoma spremenila v boj za obstanek. Ne

vem, kaj se v človeku takrat prebudi, nisem pogumen, nasprotno, strahopetec sem, vendar sem udarjal nazaj. Brez razmisleka, povsem instinktivno sem udrihal po črnih demonih, se trgal iz njihovih krempljev, se trudil ostati na nogah. Ko so me spravili na tla, sem vstal, v sekundi, kot se v življenju še nisem dvignil. Pograbil stol in se zapodil. Bežali so, ne zaradi mene, napad je pač propadel, zato sem lahko za njimi samo še zakričal: "Hudiči!" Ni bilo bolečine, le bakle, ki so se dimile na tleh, kamni, palica in popolna praznina prostora so kazali, da se je zgodilo. In neznosno je smrdelo po zažganem smodniku. In neznosno je bilo vse tiho. Na kri in opekline so me opozorili prijatelji, ki so mi prižigali cigareto. Potem so se začeli pojavljati ljudje. Bledi od groze. In zvoki. Bolečina je prišla šele na urgenci. In z njo jeza, da bi planet preklal. In spoznanje, da so demoni goreče bakle hoteli vreči med ljudi na literarnem večeru. Želeli so jih zažgati!

Reakcija

Vse ostalo je bilo kot vrhunsko ubran orkester. Prišli so vsi ključni. Že nekaj trenutkov po napadu je začela nastajati strategija za udarec nazaj. Nenasilen. Civiliziran. Tak, kot ga zmore samo manjšina, ki iz izkustva do potankosti pozna mehanizme zla. Tiskovna konferenca in ključno sporočilo: »Ne bojimo se vas! Mi smo in bomo! Še bolj odločni, še bolj osredotočeni, še bolj glasni, še bolj močni, kot prej!« Stopili smo skupaj, ves aktivizem in neaktivizem. In k obsodbi zla so pristopili vsi. Nevladniki, lokalna in državna politika, kultura, akademska sfera, policija ... mediji. (Tisti teden smo bili medijska tema številka ena.) Peticijo proti homofobnemu nasilju in za odprto družbo je podpisalo več kot 1.300 ljudi. Cafe Open pa je postal simbol upora, ki ga ne more zlomiti ne strahopetna tolpa z ognjem in kamni, ne obotavljajoče relativiziranje nekaterih

klerofašistov. (Še najmanj pa teorije zarote, da smo napad organizirali sami. Ali pa tiste zlobne in privoščljive: »Obsojamo, ampak ... izzivajo.«) Namesto, da bi se v strahu razbežali, so ljudje v Open začeli prihajati vse bolj množično. In tako je še danes.

Sobotna Parada ponosa je bila zato parada solidarnosti. Najbolj množična. Iz nje je prvič po dolgem času dišal tisti združujoč uporniški ponos, ki smo ga iz steklenice spustili leta 2001, ko so Braneta Mozetiča ozmerjali z zdaj že znamenitim stavkom »Ta lokal ni za take!« in je skupnost prvič vstala. Koliko nas je korakalo, ne znam natančno povedati, morda 400 ali več, to niti ni pomembno. Bistveno je, da smo bili tam vsi zavezniki. In bilo je veličastno. In prvič je v paradi korakala ministrica na oblasti. In prvič je na odru stala Nataša Sukič. In je povedala. O mater, je povedala!

Multipli orgazem

Čez teden so jih dobili. Tri mladeniče stare od 18 do 22 let. In zdaj v priporu (eden v domačem), medtem ko sodišče intenzivno izprašuje številne priče, čakajo na glavno obravnavo in sodbo. Da so to čisto fejest fantje, eden naj bi bil celo zlati maturant, da niso mislili nič hudega, da so si želeli samo malce popestriti večer, da so se napili in naredili neumnost, saj ste bili mladi tudi vi, saj veste, da nikogar ne sovražijo, da njihove matere že mesece jokajo doma, medtem ko sinovi čepijo v kehi, da naj bom dober človek, naj umaknem tožbo, naj jim ne uničim mladih življenj, zaboga, nekateri še študirajo ... sta me zadnjič na cesti prepričevala dva Green dragonsa. Da bodo sicer iz ječe fantje prišli še bolj jezni, so dodali, če ne umaknem ovadbe. Ne samo

ovadba, še visok zahtevke za odškodnino jih čaka. In z denarjem bomo ljudi učili preperečevati, razpoznavati in se boriti proti homofobnemu nasilju in diskriminaciji. Še teden je minil in Ustavno sodišče je povedalo: 22. člen Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti je neustaven. Parlament mora v šestih mesecih neustavnost odpraviti, dotlej istospolni pari dedujejo po »splošnem« Zakonu o dedovanju. In še pomembneje: 14. člen ustave, ki pravi: »V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerikoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki.« Kot »osebno okoliščino« razume tudi homoseksualnost. In morda še pomembneje: istospolna partnerstva so povsem primerljiva s heteroseksualnimi. Zakaj je to pomembno, boste odkrili v nekem drugem tekstu revije *Narobe*. Predvsem pa v prihodnjih mesecih, ko si bo treba izboriti izenačitev socialnih pravic.

Epilog

»S temi paradami si delamo več škode kot koristi. Nekaj sto požensčenih spak se našemi v perje in v tanguicah izziva po ljubljanskih ulicah. In potem ljudje mislijo, da smo vsi taki. Ni čudno, da nam nočejo dovoliti porok, ni

čudno, da nas tepejo! Mene na takih paradah ne boste videli!« Hvala bogu. Skrij se v svojo omaro in crkni! Poln kurec imam te ponotranjene homofobije in nevednosti. Vsaj 10 let že razlagamo, da je parada spomin na upor v Stonewallu, na upor sester proti policijskemu nasilju. Na upor, ki je začel moderno dobo lgbt-gibanja. Zaradi prav tega upora in gibanja, ki je sledilo, je psihiatrija homoseksualnost umaknila s seznama psihičnih motenj po vsem svetu. Po vsem planetu države dekriminalizirajo homoseksualnost, prepovedujejo diskriminacijo na osnovi spolne usmerjenosti, sankcionirajo homofobno nasilje, uvajajo zakonsko izenačitev, poroke, posvojitve, predvsem pa temeljne socialne pravice. Počasi, a vztrajno Stonewall ruši tiste štiri stene, med katere nas homofobni del družbe nenehno naganja. Med katerimi bi nas predvsem konservativni, nacionalistični in fundamentalistični krogi najraje zadušili. Nas zreducirali na analni fuk. Je res tako težko razumeti, da si s parado jemljemo javni prostor, ki je (tudi) naš? Je res težko razumeti, da s paradami javno in glasno pokažemo, da obstajamo, da živimo, da se borimo za svoje pravice, da nas ne bodo nikoli več prestrašili, nikoli utišali, nikoli več zapirali v institucije, zdravili in pobijali? Ker smo ponosni, pogumni, osveščeni, aktivni in glasni! In na paradah pokažemo svoje življenje in delo, svojo kulturo. Predvsem

pa si pokažemo, da nihče ni sam, da nas je veliko, da smo izjemno različni, a (ko je treba) držimo skupaj! In skupaj smo močni. Parada je zabava, druženje, socializacija, je praznik življenja, zmage človekove svobode nad tiranijo ustrahovanja, nasilja, asimilacije in molka, je manifestacija seksualne osvoboditve, telesnosti, hedonizma, je eksplozija veselja do življenja v vsej njegovi raznolikosti. Predvsem pa je parada politični boj, obnovitev zahtev po enakih temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah za vse. Brez izjeme! In ne gre pozabiti, da je parada tudi čisto preprosto udejanjanje človekove pravice do svobode govora, izražanja mnenj, zbiranja in združevanja ... Tudi če ne bi imela teh strašno plemenitih namenov, bi bila povsem legitimna. In tudi če bi imela še bolj plemenite namene, bi se našel kdo, ki bi pizdil in nas skušal oblikovati po modelu nacionalne, rasne, verske in spolne večine. Ki bi nas hotel narediti všečne. Normalne. Ma, jebeš! Sem, kar sem! Vse ostalo je bulšit.

Aja!

Tekst prihaja izpod prstov zadolženega za PR pri Paradi ponosa 2009, zato računajte tudi na »nekaj« idealiziranja ... in zanosa. V pričakovanju jesenskega nadaljevanja revolucije ljubezni!

Dr. Mojca Pajnik

Diskriminacija in kriza

Tisti, ki ste komentirali nasilni napad na Cafe Open, ste opozorili praktično na vse možne pomene in razsežnosti tega nasilnega dejanja, ki zahteva obsodbo. Ni kaj dodati. Informacije o homofobnem napadu na odprti prostor dialoga in srečevanja, na prisotne v njem, na Mitjo sem spremljala od daleč, prek interneta in e-pošte iz Helsinkov. Občutja težko ubesedim. Groza in nepopisna jeza na eni strani, na drugi strani neka čudna »pomiritev«, ki jo je omogočila distanca. Kilometri razdalje so prinesli na pol resnično, kvazi zavetje. Omogočili so trenutno intimno občutje, da nisem del fašistoidne družbe, da, pa čeprav meščanka, nimam nič z mestom, kjer brutalno prekinejo literarni večer. Ne v mojem imenu. In ni me tam in nič nočem imeti s tem in sram me je, da sicer živim v takšni sredini. Razdalja mi je v tistem trenutku intimno pomenila veliko, kljub bolečini ob spremljanju vseh detajlov, kar so omogočile nove tehnologije in prizadevna ekipa Narobe.

Vzdušje na paradi je v Helsinkih, v odsotnosti predhodnega nasilja, seveda bilo drugačno. Nemisljivo je, da bi v Ljubljani veliko število udeležencev parade predstavljale istospolne družine. Parada v Helsinkih je potekala v njihovem imenu (pari na Finskem imajo pravico do posvojitve otroka). Motorizirane enote (tako nam, »vozičkarjem«, pravita kolega) so paradirale na pročelju. Vsi sicer še niso bili pripravljeni na prevažanje v teh enotah – dvomesečnik se je stiskal k prsim enega očeta, ki je z drugim hodil z roko v roki. Čeprav nekateri pravijo, da je skandinavska strpnost le še pregovorno resnična, da sta rasizem in diskriminacija v porastu tudi na severu, se je, vsaj tisti dan, zdelo, da ni tako. Prav tako se je zdelo nemogoče, da bi kdo napadel mu-

zej sodobne umetnosti, kjer je razstavljal Pekka Niskanen, avtor, ki prevprašuje spolne identitete in govori o biseksualnosti. Na tokratni razstavi se je ukvarjal z vprašanjem, ali je mogoče, da se družina pojavi v javnosti brez heteroseksualne ali homoseksualne identitete in pusti svojo identiteto nedefinirano.

Porast nestrpnosti na Finskem in v Sloveniji potrjuje mednarodna raziskava s področja migracij (poteka v okviru Mirovnega inštituta). V času družbeno-ekonomske krize se nacionalni trgi dela za delavce migrante pospešeno zapirajo – zanimivo bi bilo pridobiti podatke, koliko kriza vpliva na diskriminacijo pri zaposlovanju zaradi istospolne usmerjenosti, sicer pa so raziskave že potrdile, da razkritje na delovnem mestu pogosto pripelje do nasilja, izgube službe ali izgube možnosti za napredovanje. Kolegi s Finske potrjujejo, da postaja skandinavska strpnost na področju zaposlovanja res vse bolj pregovorna. Ugotovljajo porast diskriminacije v odnosu do migrantov in njihovo izrazito segregacijo in marginalizacijo na trgu dela. Če je bila v času pred krizo nezaposlenost migrantov nekoliko nižja od nezaposlenosti »domače« delovne sile, je zdaj petkrat višja. Ugotavljajo, da so med migranti še posebej ranljive ženske. V primerjavi z moškimi ima več žensk pogodbe za skrajšani delovni čas, za določen čas, tudi pogodbe za določen čas so praviloma sklenjene za krajše obdobje.

Podobne oziroma slabše so razmere v Sloveniji. Prav delavci migranti so v času krize prvi, ki izgubijo delo oziroma ne dobijo zaposlitve, hkrati pa jim začasnost delovnih pogodb ne omogoča socialne in ekonomske varnosti. Izpo-

stavljani so zlorabam, izkoriščanju in kršitvam delovne zakonodaje. Vse več je tudi nesreč pri delu, zlasti v gradbeništvu. Slovenska vlada se je na krizo odzvala z Uredbo o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev, ki vidno posega v zaposlitvene možnosti migrantov – med drugim tako, da ukinja sezonska dela v turizmu in gradbeništvu, hkrati je letos za četrtino nižja tudi kvotna postavka za zaposlovanje tujcev v primerjavi s prejšnjim letom. V praksi se dosledno izvaja tudi zahteva, da se pred izdajo delovnega dovoljenja tujemu državljanu preveri, če zares ni primerne »domače« delovne sile, kar še zmanjšuje že tako pičle možnosti migrantov za preživetje. Uredba krši načelo enakosti v več določilih. Posebej alarmantna je diskriminacija na podlagi etničnosti – uredba namreč prepoveduje zaposlovanje migrantov, ki prihajajo s Kosova. Življenja migrantov, kot tudi drugih marginaliziranih in diskriminiranih skupin, določajo politike krožnega pogojevanja. Brez dovo-

ljenja za delo, ni mogoče pridobiti dovoljenja za prebivanje; brez osebnega delovnega dovoljenja ni mogoče pridobiti dovoljenja za stalno prebivanje; brez dovoljenja za stalno prebivanje migranti ne morejo pridobiti državljanstva, brez osebnega delovnega dovoljenja se ne morejo prijaviti na zavodu za zaposlovanje; brez stalnega prebivališča niso vključeni v sistem zdravstvenega zavarovanja; brez državljanstva niso upravičeni do neprofitnih najemnin; brez ... Ali pa: brez izenačitve istospolnih partnerstev z raznospolnimi so glbt-parom kršene socialne pravice, brez priznanja starševskih pravic, ni pravice in dolžnosti do otroka, brez odpravljanja diskriminacije istospolnih partnerskih zvez se nadaljuje marginalizacija otrok, ki ne živijo v heteroseksualni skupnosti ... Žal vse kaže, da krizne družbene razmere niso prinesle politične volje za bolj radikalne družbene spremembe, ki bi prinesle tudi izboljšanje položaja marginaliziranih skupin.

Seku M. Condé

Zapiski o zamolčanem ali biti gej v Zahodni Afriki

Vse bom tajil, samo, da izvem ...

Priznam. V Gvineji sem dejstvo, da sem biskvitek, kar lepo zamolčal. Ne toliko zato, ker bi zaprepadenim sorodnikom težko pojasnil že homoseksualnost, kaj šele biseksualnost, temveč predvsem zato, ker si nisem želel naslednjih treh let preživeti v zaporu ... Za razliko od svojih novinarskih kolegov pri Narobe, ki potujejo v kraje, kjer je, drznil si bom reči, »cool to be gay«, sem jaz za svojo destinacijo izbral Zahodno Afriko, natančneje Gvinejo, kjer je biti gej kriminalno dejanje.

V Zahodni Afriki je samo šest držav, kjer homoseksualnost ni obravnavana kot zločin proti naravi. Še posebej moram ob tem pokazati na Gvinejo-Bissau, kjer zakonodaja homoseksualnosti nikjer eksplicitno ne prepoveduje. Pravzaprav je niti omenja ne. Zanimiv je tudi Niger, kjer je homoseksualnost v zasebnem dovoljena, v javnem pa ne. Gvineja, skupaj s še preostalimi 10-imi državami tega območja, homoseksualnost kriminalizira, tako zasebno kot javno. V 325. členu njenega kazenskega zakonika je zapisano, da se vsako nespodobno, protinaravno dejanje z osebo istega spola kaznuje z zaporno kaznijo od šestih mesecev do treh let in globo v višini od 100.000 do 1.000.000 gvinejskih frankov. Torej med 15. in 150. evri. In to zgolj, če vaju s partnerjem zalotijo v vajini sobi. Če vaju zalotijo v javnosti? Hja, kazni so

večje ... V ostalih državah je podobno. Ponavadi vas čaka do pet let zavora, najslabše pa jo odnese v Gambiji, kjer vas zaprejo tudi za 14 let, in v Nigeriji, kjer lahko v zaporu prav tako presedite 14 let, na severu države pa kot izvešek na kakšnem drogu delate moralno pokoro za svoje »grehe«. Ne, Zahodna Afrika ni Evropa. Tukaj je biti gej lahko tudi smrtno nevarno.

Zanimivo je tudi, da se kljub zelo jasnemu zakonu, kot kriminalno obravnava predvsem moško homoseksualnost. Ženske jo odnesejo dosti ceneje ali pa sploh niso kaznovane. Dva moška je torej nekaj nenaravnega, dve ženski je bolj tisti stereotipen rajc, ki ga vsake toliko izusti kak možgansko podhranjen mačo. Da so v svojem boju zoper homoseksualnost sila resni priča tudi dejstvo, da v hotelih dva moška nikoli, ampak res nikoli, ne bosta dobila skupne sobe. Ne, tega ni.

In tako sem se nekega junijskega večera znašel na v Conakryju, glavnem mestu Gvineje, pripravljen, da pod pretvezo zgroženosti vsaj malo raziščem, kako je s homoseksualnostjo v moji drugi domovini. Pod pretvezo, pravim zato, ker je bil moj klasičen stavek češ: »Pri nas je pa pedrov vse polno«. Vem, vem, zatajil sem vse, v kar verjamem, ampak samo tako lahko v državi, kjer ni gejevskih klubov, kjer ni nikakršne javne

gejevske scene in kjer te brez držkov strpajo v zapor ali pa linčajo na ulici, izveš kaj o položaju homoseksualcev. Ne, moram se popraviti, ne izveš, lahko si ustvariš predstavo o tem, kako se jim godi.

Radijska debata o homoseksualnosti

Kakšen šesti, sedmi dan mojega potovanja je moralo biti. S stricem sva se spet peljala po sila prometni vpadnici v center. Mimo gromozanskega ameriškega veleposlanništva na levi in glavne stavbe gvinejske televizije na desni. Kot zmeraj sva pazila, da ne povoziva številnih pešcev, ki so kot brezglave kure tekali čez štiripasovnico, in da se ob tem ne zaletiva v katerega od taksijev, v katerih so taksisti le s skoraj neopazno kretno roke nakazali, da se bodo že naslednji trenutek vključili v to brezoblično kačo pločevine. Stric se je že navadil, da v svoji raziskovalni vni političnega novinarja ne prestando poslušam radio in postavljam vsakovrstna vprašanja. Tako je bilo tudi tokrat, samo, da je na radijski postaji, namesto običajnih govorov predsednika, potekala razprava o homoseksualnosti.

Ne vem, če me je v življenju kaj tako presenetilo, kot dejstvo, da v pretežno muslimanski državi na radiu, ravno v času mojega obiska, poteka tovrstna debata. Kmalu mi je postalo jasno ... V razpravi so

sodelovali prav zanimivi strokovnjaki. Imam, zdravnica, borka za človekove pravice in pravnik. Zanimiva je bila tudi nacionalnost sogovornikov. Imam Gvinejec, zdravnica iz Burkin Faso, aktivistka iz Francije in pravnik iz Liberije. Razlog, da so se zbrali ob radijskem omizju, je v poskusih, da bi države Zahodnoafriške gospodarske skupnosti poenotile zakonodajo, kar bi pomenilo skupno ureditev tudi tega področja. Debata se je ves čas vrtela okrog dejstva, da je homoseksualnost bolezen. Mislim, da mi ni potrebno posebej poudarjati, da je tovrstno opredelitev najbolj goreče zagovarjal imam, bolj presenetljivo je, da mu je družbo, prav vehementno nesramno delala zdravnica in pri tem uporabljala že davno ovržene teorije in podobno preživeto navlako. Aktivistka in pravnik sta bolj ali manj uspešno parirala nasprotnikoma ... Predvsem je bilo zanimivo poslušati številne izkušnje, ki naj bi jih imeli geji v sosednjih, bolj liberalnih državah. In seveda neprestano ponavljanje korelacije med homoseksualnostjo in spolno prenosljivimi boleznimi. Mislim, da mi ni potrebno posebej poudarjati, da so, po mnenju nekaterih govorcev, »pedri odgovorni za porast okuženih z virusom HIV«. Tukaj je zdravnica sicer poskušala ovreči imamove mentalne izbljuvke, prav tako aktivistka, a vse bliže ko smo bili koncu debate, vse bolj jasno je postajalo, da vsi ostajajo na svojem bregu in da so, vsak po svoje, nespodobni iz zmešnjave informacij in stereotipov potegniti konkretne zaključke. Nekaj pa le imata skupnega Slovenija in Gvineja v tem primeru. Tovrstne debate, namreč ...

Moški ne rojevajo

11. junija je bilo na osmi strani časnika *L'indépendant* moč prebrati

kratko, pet stavkov dolgo notico o Thomasu Beatieju. Seveda se je novica pojavila v »primerno« poimenovanem razdelku *Nenavadno*. Thomas Beati pričakuje drugega otroka!

S stricem sva sedela na verandi pri Ane Victoria, srebrala jutranjo kavo in jedla buru, kot se v malinké reče kruhu. Nekoliko sem izžival. Morda skoraj preveč glasno sem rekel: »Ha, ha, poglej, moški je noseč!« Stricu se je skoraj zataknilo. Lamine, moj stric, je točno deset let starejši od mene in velja po gvinejskih standardih za sila liberalnega gospoda. Pravnin in podjetnik v eni osebi, predvsem pa nepopravljiv ženskar, je najprej nekajkrat prebral tistih pet stavkov notice o Beatieju, nato pa rahlo izbruhnil: *C'est pas normal*. To, da se nekomu noseč moški ne zdi nekaj normalnega, me niti ni presenetilo. A stric je v svoji razlagi šel dlje. *Tam so čisto zmešani! Zakaj bi si nekdo dal odrezat tisto, kar mu je dal bog? Kako nekdo ne more uživati s tem, kar ima?* Še isti trenutek sem se spomnil Salome in Alke Vuice ter njunega srečanja pri Ladu in Juriju. Moj stric je postal gvinejska Alka. Obilen izliv njegovega zgražanja sem prekinil z izjavo, da sam poznam kar nekaj ljudi, ki so spremenili spol. Utihnil je za trenutek, a nato, sicer z malo manj vneme, ponovil skoraj vse od prej.

Odločil sem se še malo drezati. Kot da je pogovor čisto nedolžen, nič kaj novinarsko firbčen, sem začel navajati nekaj meni znanih dejstev o transseksualnosti in spremembah spola. Priznam, o tem ne vem veliko in morda sem naredil več škode kot koristi, a priložnost je bila več kot odlična. Na moje skoraj razočaranje je stric mirno poslušal, zmajeval z glavo, kimal, zavijal z očmi, nato pa ... *No, mo-*

goče ... S tem skromnim zaključkom je odpravil nadaljnji pogovor in se zadovoljno prepustil grizljaju buruja. Ne vem, ali je razumel kaj od tistega, kar sem mu povedal, ali pa je želel zgolj čimprej odpraviti »neumno« nečakovo blebetanje. Kakorkoli, morda je na vse skupaj le pogledal z drugega kота.

O aktivistih, ki to niso

Skoraj ne morem zaključiti teh zapiskov, da se ne bi obregnil tudi ob vse aktiviste za pravice istospolno usmerjenih. Večinoma ti prihajajo v države, kjer je homoseksualnost kazniva, iz držav, kjer ni. To jim a priori omogoča manever pobega, ali pa vsaj umika, v varno zaledje, medtem ko posledice svojih dejanj občutijo domačini. Bom razložil ... In niti ne skrivam, da me je prej omenjena aktivistka v radijski oddaji silno razočarala. Zagovarjala je namreč tezo, da bi se morali gvinejski geji aktivno in kar se da javno vključiti v boj za svoje pravice, jih brezpogojno zahtevati, tako kot jih zahtevajo geji drugod po svetu. Ob tem ji je seveda kar nekajkrat uspelo poudariti, da sama ni lezbijka, ampak se zgolj zavzema za temeljne človekove pravice.

Od aktivista pričakujem, da je za svoje ideje pripravljen iti na večala. Dobesedno. A pojdemo za trenutek k začetku. V uvodnih vrsticah sem zapisal, da gejevske scene

v Gvineji praktično ni. Na tem mestu se moram nekoliko popraviti. Scena v Gvineji, vsaj v Conakryju, na nek način tudi je, vendar je dobro, izredno dobro skrita. Če temu lahko rečemo scena. Geji se v največji tajnosti dobivajo po zasebnih stanovanjih, v hišah na obrobju mesta in podobnih skrivnih prostorih. Da se prebiješ v njihovo sredo, moraš prestati številne preskuse zaupanja in se izkazati kot zanesljiva in diskretna oseba. In v to srenjo skrivnostnosti ti nekega dne vdre aktivist. Da, vdre, sem rekel. Zdi se mi namreč sila neodgovorno, da borci za pravice homoseksualcev dobesedno vsiljujejo vzorce delovanja, ki morda delujejo v drugih, naprednejših državah, pri tem pa pozabljajo na neizpodbitna dejstva okolja, v katerem so se znašli. Kot posledico imamo potem nekatere mlade geje, ki zaslepljeni z opojem človekovih pravic stopijo na ulice in zahtevajo pravico zase, a jih nato še v istem trenutku strpajo v zapor, če jih prej ne potolče množica. To niso množični protesti, temveč majhne skupine, ki jih nato praviloma nihče ne podpre.

Če kje, potem bi morali tovrstni aktivisti prav tukaj, v Afriki, začeti najprej z obsežno akcijo spreminjanja javnega mnenja. S širjenjem verodostojnih informacij o homoseksualnosti. Z dokazovanjem, da v njej ni nič nenaravnega itd. A vse bolj se zdi, da to prelagajo na druge. Bolj pomembno jim je, da

neodgovorno podžgejo strasti in nato odpeketajo. Kot kakšni homomisionarji. Geji pa ostanejo še bolj sami, kot so bili pred tem.

Ne razumite me narobe. Ne pravim, da bi morali afriški geji mirno ostati v bunkerjih. Ne! Ampak, če je okrog bunkerja minsko polje, boš verjetno najprej začel odstranjevati mine in šele nato hotel prigovarjati tistim noter: »Dajte, teci! Saj zmorete!« Ali pa se morda motim?

Vrnitev v našo dolinico

Po dveh tednih je bilo potrebno pospraviti kovčke, se skobacati v letalo in se vrniti v naš čudovit, razviti svet inteligence in medsebojnega spoštovanja in spoštovanja človekovega dostojanstva in njegove pravice, da svojo svobodo živi v polnosti, če z njo ne škoduje drugemu.

Za seboj sem pustil strah gvinejskih gejev, nerazumevanje okolice, vse stereotipne poglede, vse razprave o nenaravnem in naravnem, zdravem in nezdravem, boleznih in odločitvi in se vrnil. V Evropo, v Slovenijo, kjer za razliko od Gvineje, kjer imajo več kot 50 % nepismenost, ljudje berejo, so razgledani, imajo možnost hoditi v šole in se tako ne opirati na vraževerje in podobne zablode nepoznavanja. Vrnil sem se v svet, ki lahko s ponosom reče, da je bolj razvit in povsem drugačen od zafurane Afrike.

In potem sta se zgodila Open in Ljudmila Novak ...

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Naša kultura te ne pripravi na srečanje z žensko, ki ti bo rodila otroka

Matjaževo (29) in Danijelovo (25) zgodbo so slovenski mediji pograbili takoj, ko se jima je s pomočjo nadomestne matere v ZDA lani septembra rodila Ana. Brali smo, kako sta Anin jok prvič slišala čez vrata sobe, v kateri sta čakala med porodom, kako sta se počutila, ko sta Ano prvič prijel v roke, kako so Matjaževi in Danijelovi starši večkrat leteli čez ocean, da bi videli svojo vnukinjo, kako mirne so njune noči, saj ju Ana ponoči skorajda ne zbujata, in predvsem, kako naporna sodna bitka je pred njima, saj sta na Aninem rojstnem listu oba zapisana kot očeta (kot »father/parent« in »mother/parent«), kar za naš sodni sistem predstavlja, milo rečeno, težavo v sistemu. Na matičnem uradu so jima preprosto priznali, da ne vedo, kaj narediti s takim rojstnim listom. Nekaj upanja vliva odločba okrožnega sodišča v Ljubljani, ki je v primeru še enega slovenskega gejevskega para, ki je otroka posvojil v ZDA, potrdilo ameriški dokument. A veselje ni bilo dolgotrajno: odločitev okrožnega sodišča in njeno skladnost s slovenskim pravnim redom trenutno preverja vrhovno sodišče.

Matjaž in Danijel sta se sprva otepala intervjuja za *Narobe*, češ da sta svojo zgodbo že tolikokrat povedala v medijih, da so jo lahko prebrali vsi, ki jih zanima. Ko sem jima obljubil, da ne bom spraševal istih stvari in da me ne zanima, kako sta se počutila, ko sta prvič previla Ano, sta prijazno pristala na še en pogovor za medije. Obljube sem se, z izjemo enega vprašanja, držal.

Tole je torej vajin zadnji intervju za medije?

Matjaž: (smeh) Jah, saj je bil že tisti prejšnji zadnji.

Sta edini gejevski par z otrokom v Sloveniji, ki sta se nekajkrat s svojo zgodbo pojavila v medijih. Se vama zdi pomembno, da sta dala te intervjuje?

Danijel: Prvi intervju sva dala za *Delo*. Nič kaj dosti nisva razmišljala, ali bi ali ne. Ko so naju poklicala, sva pristala na intervju, ker se nama je zdelo pomembno, da take stvari pridejo v javnost.

Matjaž: Ampak vseeno sva se odločila, da bova nastopala samo z imenom, brez priimka. Predvsem zaradi Ane, da ne bo nekoč nekdo na internet vtipkal njenega priimka in našel vse te članke.

Kaj pa bi se lahko zgodilo?

Matjaž: Verjetno res nič takega. Saj za naju tako ali tako vsi blizu naju vedo, in če v časopisu piše Matjaž, Danijel in Ana, potem je jasno, za koga gre. Pri tovrstnih razkritjih v medijih je stvar bolj delikatna, ker je zraven še tretja oseba.

Ampak saj tudi pri siceršnjem razkritju v medijih s seboj vedno potegneš tudi svojo družino, brate in sestre, svoje prijatelje ...

Matjaž: Res je, ampak samo kot stranske igralce, ne kot glavne akterje.

Sta brala komentarje pod članki?

Matjaž: Ja, mazohistično sem bral tiste komentarje. Ti jih nisi, ne?

Danijel: Ne, sem bral. Ampak potem čez nekaj časa postanem živčen, pa neham. In si mislim svoje. S temi ljudmi se mi ne da ukvarjati. Vem, da so bili komentarji žaljivi. Ampak meni je bolj pomembno, da takih komentarjev ne bom slišal, ko se bova z Ano s kom srečala v živo. Tega zaenkrat še ni bilo.

Matjaž: Razen tistega pri frizerju z mojo mamo. Tam so imeli *Jano*, v kateri je bil objavljen najin intervju, in ker mama s seboj ni imela očal, je pogledala samo naslov in sliko, potem pa revijo odložila. Frizerka ji je nato rekla: 'Pošastno, kajne? Da bi bili vsaj tiho!' Mama ji je potem povedala, da je to njena vnukinja in da bo odšla iz salona, če reče še eno tako. Doma pa je seveda potem jokala zaradi tega in meni je bilo žal, da se je mama tako sekirala. Ne vem pa, kaj bi naredil, če bi se to zgodilo meni. No, ne bi se jokal. Mislim, da vsega ne moreš vnaprej predvideti. Ano bova zagotovo pripravljala na to in ji poskušala razložiti, da gre zgolj za neumne komentarje ljudi, ki o teh stvareh ne vedo kaj dosti. Sicer pa se mi zdi grozljivo, da tudi geji sami govorijo, da bodo otroci iz istospolnih družin pri-krajšani, izključeni iz družbe in tako naprej.

Na sliki nista Matjaž in Danijel.

Žal ob tak članek pred sprejetjem novega Družinskega zakonika lahko damo le futuristično sliko: pobudnika za presojo ustavnosti ZRIPS Mitja in Viki z družino ... čez nekaj let.

Se vama je zdelo, da hočejo mediji vajino zgodbo umestiti v nek heteronormativni okvir in nekemu od vaju pripisati vlogo očeta, drugemu pa vlogo mame?

Matjaž: Nisem imel takega občutka. Vse novinarke, ki so govorile z nama, so bile precej progresivne. No, tista novinarka iz *Jane* naju je res vprašala, če meniva, da Ani manjka neka ženska figura, drugače pa naju niso spraševali, kdo je oče in kdo mama.

Mislita, da bo Ana res izpostavljena situacijam, ki jim niso izpostavljeni tudi drugi otroci, da ne govorim posebej o otrocih migrantov, otrocih Romov in tako naprej.

Danijel: Te izkušnje so verjetno do določene mere primerljive, ampak vseeno bo precej unikaten otrok. Otroci migrantov imajo okrog sebe sovrstnike, ki izhajajo iz podobnih družin, Ana pa takih sovrstnikov verjetno ne bo imela prav veliko.

Se vama zdi pomembno, da bi v svojem krogu imela »podobne otroke«?

Matjaž: Ne, seveda ne. Jo bo pa to zagotovo naredilo za vsaj malo drugačno. Osebo se najbolj bojim zadnjega dela osnovne šole.

Danijel: Takrat so otroci najbolj kruti. Rečejo vse, kar mislijo.

Verjetno bosta aktivno posegla v »šolsko politiko« v tem smislu, da svojega razmerja ne bosta skrivala ...

Matjaž: Seveda, najine družine ne bova skrivala. To bi se mi zdelo zelo nezdravo za otroka. Nikakor ne bo samo eden od naju hodil na roditeljske sestanke.

Se bosta spopadla tudi z dejstvom, da v uradnem kurikulumu za osnovno šolo ni ničesar o homoseksualnosti ali istospolnih družinah?

Matjaž: To je seveda narobe ... [In potem se je Ana še posebej glasno odzvala

– prepričan sem, da se je strinjala z očeta – ampak za nekaj časa se je pozornost vseh nas usmerila k njej. Šolski problem je ostal nerazrešen.]

Raziskava o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji je pokazala na pogosto potlačeno željo po otrocih, češ, saj mi ta pravica sploh ne pripada, saj tako ali tako ni realno, da bi imel otroke in tako naprej. Sta se tudi vidva ukvarjala s temi mislimi?

Matjaž: Pri osemnajstih zagotovo. Takrat sem si mislil: gej sem, torej ne bom imel otrok. Pozneje pa nisem več tako razmišljal. Želja je zagotovo obstajala, pa tudi razmišljanje, da se bodo zakoni spremenili in da bodo posvojitve omogočene.

Danijel: Ko sem se razkril pred mamo, jo je najbolj bolelo to, da ne bom imel otroka. Spomnim se, da sem ji takrat rekel, da je vendarle možno, da bi imel otroka in da se bom za to potrudil.

Matjaž: No, jaz očitno nisem bil tako progresiven ... (smeh).

Sta razmišljala o različnih opcijah, kako ustvariti družino, ali pa je bilo nadomestno materinstvo vajina prva izbira?

Matjaž: Za naju bi bila posvojitve bolj komplicirana, ker zaradi študija za eno leto naprej ne veš, kje boš živel. Pri posvojitvah včasih hočejo, da si lastnik stanovanja, da imaš službo in tako naprej. To za naju še nekaj let ne bi bilo mogoče. Ko sem odšel na študij v ZDA, je možnost nadomestnega materinstva postala bolj realna.

Nadomestno mater sta spoznala prek spleta, in če sem prav razumel, se je zanjo »potegovalo« več parov?

Matjaž: To je tako kot spoznavanje partnerjev preko interneta. Najina nadomestna mama je dala oglas na www.surromomsonline.com in napisala, da išče istospolni par iz

tujine, za katerega bi zanosila. Pred tem je bila že dvakrat nadomestna mati – naprej za raznospolni par, potem za istospolni par. No, midva sva se oglasila na njen oglas in ona je takoj odpisala nazaj.

Danijel: Pred tem sva se že dvakrat, trikrat odzvala na kak oglas, pa nikoli nisva dobila odgovora.

In potem ste se spoznali ...

Danijel: Ja, najprej smo si izmenjevali elektronsko pošto. Imela je pripravljen cel sklop zelo osebnih vprašanj, celo to, kaj je najina najljubša hrana, kje sva se spoznala, če bova svoji družini povedala, da bova dobila otroka in podobno. Vsak od naju je moral napisati tudi spis, kaj misliva drug o drugem ...

Matjaž: V člankih, ki so jih pisali o nama, dobiš občutek, da je šlo za nekakšno poslovno transakcijo, ampak to je bilo daleč od tega.

Na koncu ste se spoznali v živo. Bi bil problem, če ne bi takrat živela v Ameriki?

Matjaž: Kar se tiče zakonodaje, to ni problem. Od naju niso zahtevali, da sva ameriška državljana. Edini potencialni problem je zdravstveno zavarovanje. Ko se je Ana rodila, je bila takoj najin otrok, in ker sem bil takrat že zaposlen, sem jo lahko vzel pod svoje zdravstveno zavarovanje.

Danijel: No, saj drugače, brez zavarovanja, tudi gre. Lahko plačaš stroške zdravljenja, če bi otrok potreboval intenzivno nego, ampak ti stroški so zelo visoki.

Matjaž: Če ne bi bila v Ameriki, potem bi morala najprej tja leteti, da se spoznamo, pa potem še enkrat za osemenjevanje in potem lahko še vsak mesec ... skratka, ni

nemogoče, bi pa to pomenilo grozovite stroške.

Kakšna pa je bila vajina vloga v času pred zanositvijo in pred rojstvom otroka?

Matjaž: Čez kakšen teden, ko smo se spoznali, sva dobila njen odgovor, da sva ji všeč in da bi rada bila najina nadomestna mati ...

... jah, zdaj pa res ne morem mimo tega, da vaju ne vprašam, kako je bilo, ko sta dobila ta e-mail ...

Matjaž: (smeh). Danijel je ravno po telefonu govoril s svojo družino ... jaz pa sem mu pred obraz nesel računalnik. Za trenutek je zastal, potem pa še kar naprej govoril po telefonu (smeh.) No, potem se je hitro poslovil. Seveda sva bila vesela, sva bila pa tudi zelo optimistična. Se nama je zdelo, da naju bo izbrala.

Danijel: Ampak preden smo se spoznali, sva bila pa res živčna. Na nek način je to podobno kot pred zmenkom. Skrbi te, da se boš primerno obnašal, da ti ne bo smrdelo iz ust ... (smeh).

Matjaž: Če parafraziram iz ene knjige: naša kultura te ne pripravi na srečanje z žensko, ki bo tvoja nadomestna mati. Prej te pripravi na srečanje z nezemljani (smeh).

Pred osemenjevanjem ste podpisalo bolj ali manj standardno pogodbo. Kaj ste v njej zapisali?

Danijel: V pogodbi je na primer določeno, v kakšnem primeru bo naredila splav. O tem naj bi odločala midva, razen če ne bi šlo za njeno zdravje. Pomembne so bile tudi določbe, kako ji bova plačevala nadomestno materinstvo, kdo bo plačeval zdravstveno zavarovanje, če ga ona izgubi, kdo bo skrbel za otroka, če midva umreva in tako naprej ...

Matjaž: Precej pa je bilo tudi takih delov v pogodbi, ki jih ne moreš nadzorovati. Na primer, da ne bo spala s svojim možem, da bo jedla zdravo, da se ne bo ukvarjala z nevarnimi športi, da se bo vedno pripela v avtu, da ne bo v njeni bližini mačjih iztrebkov, ker se lahko okuži in tako naprej. Potem smo podpisali pogodbo in že naslednji dan začeli osemenjevanje ... in že prvič je uspelo.

Ste zdaj v dnevnem kontaktu?

Matjaž: Ne. Vsake štirinajst dni se slišimo. In pošiljava ji slike. Mislim, da je bilo to zapisano celo v pogodbi: da ji morava trikrat na leto poslati slike (smeh).

Post scriptum:

Včasih slišim koga, ki meni, da bo z uvedbo homo porok v pravni sistem naloga glbt-gibanja končana. Ampak to seveda ni res.

Naj kar takoj na seznam prihodnjih nalog (ki pa so pravzaprav nujna že danes) dodam glbt-tečaj za starše. Danijel se je namreč pred Aninim rojstvom v Sloveniji udeležil očetovskega tečaja, a od njega ni kaj dosti odnesel. Heteronormativni okvir teh tečajev je naredil svoje, začenši s tem, da je predavateljica ogromno časa posvetila vprašanju, kdaj naj »mož svojo ženo« odpelje v porodnišnico. Gejevskega in lezbičnega gibanja ne bo konec tudi zaradi družbene homofobije. Sam sem, ko smo trije fantje z otrokom sedeli v kavarni, večkrat opazil poglede začudenih ljudi, češ: ja, kje pa imajo mamo? Ali pa so bile to samo moje prestrašene projekcije? Zdelo se je namreč, da se Matjaž in Danijel s tem sploh ne obremenjujeta. Njun svet je Ana ... in tega ne more spremeniti nihče, niti tisti, ki v zadnjem času vse bolj glasno robnijo proti napovedi MDDSZ, da bodo uredili položaj istospolnih družin v novem družinskem zakoniku.

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Cuba Libre

Reinaldo Arenas, *Preden se znoči*, prevedla in spremno besedo napisala Barbara Pregelj, Modrijan, 2009.

Z avtobiografijo Reinalda Arenasa *Preden se znoči* smo se srečali že v istoimenskem filmu Juliana Schnabla (*Before Night Falls*, 2000), kjer Arenasa igra Javier Bardem. Zdaj pa so pri Modrijanu končno pretrgali slovensko zvestobo kastristični cenzuri in objavili prvo Arenasovo besedilo v slovenščini. Njegova avtobiografija je tudi zadnje delo, ki ga je napisal, v njegovem središču pa sta seksualna in politična represija, ki ju je moral prenašati na Kubi.

Arenas niza dogodek za dogodkom, seks za seksom v že skoraj kataloški maniri/maniji, večkrat je lahkoten in tračarski, a družbena resničnost preprečuje, da bi avtobiografija postala lahkotna in brezskrbna. Ves čas so namreč na delu Državna varnost, ki ima nad ljudmi totalen nadzor, zapor in koncentracijska taborišča.

Arenas se svoji homoseksualnosti nikakor ne izogne, celo več: v njenem popisovanju je zelo nazoren in namerno zavrača zaplankano malo-meščanski »dober okus« ter čisto neposredno napade tudi vsakršno dvoiličnost in homofobijo. Znameniti perujski pisatelj Mario Vargas Llosa je o tem besedilo napisal:

»Gre za eno najganljivejših pričevanj o zatiranju in uporu, kar jih je bilo kdajkoli napisanih v španskem jeziku, a le redki si bodo upali to dejstvo priznati, saj ima knjiga, čeprav jo beremo z nenadzorovano slastjo, perverzno moč, da bralce pušča v nelagodju.«

Še posebej priporočljivo branje za tiste, ki z navdušenjem zrejo proti Kubi in/ali hrepenijo po dobrih starih časih socializma/komunizma.

cena ****

Reinaldo Arenas, kubanski pisatelj (1943–1990)

Kubanska noč

Reinaldo Arenas (16. julij 1943–9. december 1990) je v svojem življenju izkusil več, kot lahko človek prenese. Na kubanskem podeželju, kjer je odrasčal, je dodobra izkusil revščino, zaradi katere je zavoljo lakote jedel zemljo in trpel bolezni. A to ni nič v primerjavi s tem, kar ga je čakalo v odraslosti.

Željo po istem spolu in užitke masturbacije je odkril pri šestih letih, prvo versatilno penetrativno seksualno izkušnjo pa je z bratrancem doživel pri osmih. Arenas piše, da je bila na kmetih spolna sla močnejša od predsodkov in prepovedi, zaradi česar niso bili zelo pogosti le homoseksualni odnosi, pač pa tudi onegavljenje živali in rastlin. Homoseksualna dejanja, ki jih opisuje Arenas, niso imela nobene prave povezave z identitetami – družinski očetje so fukali druge moške in pri tem brez

zadržkov uživali, samoidentificirani homoseksualci pa ponavadi med seboj niso seksali, pač pa so si iskali »prave moške«. (Arenas zato trdi, da je glbt-gibanje sicer doseglo pravice, a zapravelo možnost seksanja s heteroseksualci.)

Štetje seksualnih stikov pri Arenasu ne gre v desetine ali stotine, pač pa v tisoče. Seksualni zmenek pa se mnogokrat ni končal z romantično osladnostjo, ampak se je groba roba večkrat fizično znesla nad moškim, ki ga je ravno kar imela, nemalokrat ga je tudi okradla. A Arenasov odgovor je bil: »Prevzemam tveganje.«

Kubansko zgodovino Arenas opiše kot zgodovino nepretргanih samomorov, izdaj, uporov, pobegov, zarot, vstaj, državnih uporov, neskončnega stremuštva, zlorab, obupa, vsesplošnega ovaduštva, napuha in zavisti. In nato je prišel Castro, ki je s svojo marionetno Revolucijo zaprl, mučil in pobil nešteto ljudi. Zelo kmalu se je tudi izkazalo, da homoseksualnost in revolucija nista združljivi. Poleg tega je imel Arenas še dodaten problem – bil je pisatelj in v tej kombinaciji je bila zanj Castrova diktatura dosti hujša od Batistove, čeprav se je tudi sam pridružil Castrovim upornikom proti Batisti. Ko so ga 1973 aretirali, je bil »le še homoseksualni kontrarevolucionar, ki je v tujini objavljaj svoje knjige«. Do leta 1976, ko so ga po vsiljenem »priznanju« in več poskusih samomora izpustili, je na lastni koži izkusil zapor brez sojenja, samice, bolhe, uši, bolezni, koncentracijska taborišča in suženjsko delo.

V takšni državi so se tisoči in tisoči ukvarjali samo z enim vprašanjem: kako pobegniti. Po prvem večjem uporu proti režimu je Ca-

stro dovolil izselitev nezaželenih prebivalcev, predvsem tistih, ki mu v tujini ne bi mogli škodovati. Njegov namen je bil izseliti čimveč zločincev in zapornikov, v to skupino antisocialnežev pa so spadali tudi homoseksualci. Ne pa tudi pisatelji. Arenas je zato imel veliko srečo, saj ga policisti niso prepoznali kot pisatelja in so mu dali prepustnico kot homoseksualcu. 4. maja 1980 ob zori je tako odplul proti ZDA.

Arenasovo pisanje je transgresivno, nekonvencionalno in izraža potrebo po posameznikovi pravici do individualnega izraza. Zaradi spodkopavanja realističnega načina pripovedovanja je naletel na zavračanje revolucionarne kulturniške politike in na Kubi ni mogel objavljati, zato je svoje rokopise skrivaj pošiljal v tujino. V večini besedil bolj ali manj izrazito piše o istospolni želji, najbolj eksplicitno pa v delih *Špet morje* (1982), *Arturo, najsvetlejša zvezda* (1984), *Potovanje v Havano* (1990), *Barva poletja* (1991), in – edinem v slovenščini – avtobiografiji *Preden se znoči* (1992).

Decembra 1990 je zaradi bolezni (aids in depresija), in ker ni mogel več pisati, naredil samomor. V enem od poslovnih pisem je za vso svojo nesrečo okrivil eno samo osebo: Fidela Castra in napovedal: »Kuba bo svobodna. Jaz sem že.« V epitafu za samega sebe pa je naročil

... naj se njegov pepel raztrese v morje, kjer bo valoval za zmeraj. Ker se ni odrekel svojemu sanjaštvu, pričakuje kakšnega mladeniča, da se potopi v njegove vode.

Mihael Topolovec

mihael_topolovec@hotmail.com

Naš pogled na moškega z vagino

Tomaž Mihelič, *Novo rojstvo: Iskrena izpoved o trpljenju, ljubezni in preobrazbi transseksualke Salomé*, Učila International, 2009

Med bolj ali manj znanimi osebnostmi sodobnega časa se je razpasel trend (avto)biografskih knjižnih pripovedi. Tokrat si je na slovenskem področju pravico do lastne izpovedi prisvojila transseksualka Salomé oziroma, bolje rečeno, si je to pravico namesto nje prisvojil Tomaž Mihelič, širši javnosti bolj znan pod travestitskim imenom Marlenna. Lahko bi trdili, da popolnoma upravičeno, saj je njena kontroverzna figura dodobra zaznamovala slovensko glbt kot tudi javno ter medijsko sceno. Mihelič je očitno v pravem trenutku začutil, da je operativna transformacija iz moškega v ženski spol le še vrhunec, ki opravičuje beleženje Saloméjine edinstvenosti v obliki novega, a tokrat nekoliko bolj sofisticiranega, komercialnega izdelka.

Novo rojstvo je kljub avtorstvu Tomaža Miheliča avtobiografsko zasnovano ter se vsebinsko osredotoča na operativno spremembo spola kot prelomnega in katarzičnega dogodka, skozi katerega Salomé retrospektivno podoživlja svoje spomine na otroštvo, pretekke ljubezenske avanture in raznovrstne vzpone ter padce na področju šovbiznisa. Vsebinska in slogovna lahkotnost dajeta delu značaj prostočasne literature, ki v stilu rumenega tiska želi ugajati čim širšemu spektru bralcev. Skozi

pojasnjevalni značaj zgodb, ki občasno delujejo kot opravičilo za drugačnost, se Salomé izoblikuje kot trpeč lik, ki si želi, da bi ga heteroseksualna večina razumela. Knjiga že v prvih stavkih izreka svoje poslanstvo vzpostavljanja strpnejšega odnosa do transseksualnih oseb, vendar pa na nekaterih mestih obuja uveljavljene stereotipe. V tem smislu je zgodba implicitno prežeta z občutkom zavračanja vmesnih spolnih kategorij, kar je vidno na nivoju poudarjanja odločujoče vloge moških in ženskih spolnih organov pri oblikovanju posameznikove identitete.

Seveda pa je želja po uskladitvi lastne identitete z biološkim spolom razumljiva značilnost vsake, predvsem pa transseksualne osebe in razne neskladnosti v knjigi, ki ovirajo njen zastavljen cilj po sprejemanju drugačnosti, nikakor ne oslabijo avtobiografske pripovedi, ampak le pripomorejo k pristnosti dela. Pa vendar bi se morda Salomé s svojo pogumno in zanimivo življenjsko zgodbo širši publiki lažje približala z delom, ki ne bi dajal občutka promocijskega izdelka, namenjenega polaganju preteklih računov, ampak bi nudil še nekoliko bolj poglobljen, od medijske podobe distanciran pogled v notranji svet transseksualne osebe. Vendar pa bi Mihelič na tak način po nepotrebem prekinil z logiko, po kateri Salomé že vrsto let uspešno vzbuja simpto-

matično radovednost pri slovenskih gospodinjah, gejih in strejt moških. *Novo rojstvo* ni zgodba o življenju transseksualne dive, še manj je to njena izpoved, temveč je zgolj naš, po razgaljenju hrepenječ pogled na moškega z vagino.

Pogovor s Tomažem Miheličem

Kako je potekalo nastajanje knjige, glede na to, da si ti pisal Saloméjino zgodbo?

Življenjsko zgodbo, ki sem jo začel v svojem prvencu, poznam že dolga leta. Zaradi tega sem se tudi odločil za pisanje v prvi osebi in s tem vnesel v delo še svoj pogled na problematiko transseksualnosti kot družbeno občutljive teme. Salomé mi je povsem zaupala in z detajlnim pripovedovanjem emotivnih trenutkov iz svoje preteklosti poskrbela za večno inspiracijo.

Med informacijami o knjigi je možno zaslediti podatek, da je bila avtorjeva mentorica Vesna Milek. Kaj točno to pomeni? Kako je potekalo vajino sodelovanje?

Vesna Milek je moja dobra prijateljica in umetnica, ki jo nadvse cenim. Zato mi je bilo v toliko večjo čast, ko me je pred leti vzpodbudila k pisanju. Rekla mi je, naj pišem točno tako, kot govorim. Očitno ji je bil moj način razmišljanja in izražanja všeč, kar me je navdalo s še močnejšo ustvarjalno energijo. Pri sami knjigi pa je sodelovala, kot je bilo podano, torej kot mentorica. In delo mentorice v najinem primeru je bilo, da je prebirala moje misli in izražala svoje mnenje. Slednje je v veliki večini potrjevalo že napisano, kar mi je prihranilo dragocen čas.

V knjigi je na številnih mestih možno zaslediti izpostavljanje Saloméjinega spolnega organa, predvsem velikosti njene 'moškosti'. Zakaj ta podatek igra tako pomembno vlogo znotraj celotne zgodbe?

Odgovor je sila enostaven in kljub temu sem prepričan, da si boste vprašanje še naprej zastavljali. Predvsem zato, ker je resnično imela velik spolni organ, na katerega je bila ponosna in ga je hkrati iz dna duše sovražila. Enostavno ni zadovoljeval družbenih norm, po katerih je ženska s penisom še vedno moški. Ne očitam vam, ker si ne znate predstavljati, kakšno je življenje transseksualcev, vendarle pa se je oseba po štiridesetih letih za vselej poslovila od nečesa, kar ji je zagotavljalo največje užitke in kljub temu predstavljal pravi pekel. Sicer pa je na strani 25 zapisano: »Vendar očitno to še ni dovolj, saj imam penis, ki je zavirljive velikosti. Verjetno tega niste želeli vedeti, ampak njegova dolžina je v mojem primeru bistvenega pomena. Do tja še pridemo.«

Številne bralce zagotovo zanima, ali je vsebina knjige popolnoma resnična ali vsebuje tudi nekatere izmišljene oziroma za javnost prirejene podatke. Kaj lahko poveš o tem?

Literatura zagotovo ponuja brezmejno obzorje, po katerem se lahko prosto sprehodi avtorjeva domišljija. A ker govorimo o zelo intimni obliki pisanja, kar biografija zagotovo je, potem brez sprenevedanja povem, da so nekatera imena izmišljena. Razlog je sila preprost, saj sva z glavno protagonistko biografskega romana želela poskrbeti za diskretnost in zaščititi določene osebe pred medijskim izpostavljanjem.

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Natančna mera grenke ljubezni

Maria Mercè Marçal, *Staljeni led*, prevedla Simona Škrabec, Škuc-Lambda, 2009

Katalonska pesnica, pisateljica in prevajalka Maria Mercè Marçal (1952–98) v svojih besedilih daje besedo ženskam, ki jim je bil jezik odvzet, a hkrati živijo z ranami, ki jih silijo h govoru. Tudi *Staljeni led* (1989), njeno zadnjo pesniško zbirko, ki je posvečena filozofinji Fini Birulés, s katero sta skupaj živeli od leta 1985 do avtoričine smrti, bi lahko označili za uporno pisanje. Marçal razgrajuje odnose vseh vrst – od patriarhata, ki ga posebleja oče (v plathovsko intoniranem ciklu *Daddy* piše: »Zadavila sem hčer, / ki te je ubogala«), do intimnih odnosov s partnerko in družbenosti lezbičnosti.

Ljubezen je vedno polna nasprotij, teže in strahu (»V tebi je toliko miru, toliko vojne!«), želja pa v sebi nosi smrt. Ljubimki sta kot eno, ki eno nikoli ne more biti, zato je vsakršna ljubezen težak izziv: tihotapljenje svetlobe in nemogoča alkimija, ki kuje in razbija (»vzemi me, razgradi me, me spet sestavi«). Prav tako težavno pa je izrekanje ljubezni, še posebej v poeziji (»Ljubezen, pravim. Škripljejo vzvodi / vseh zlogov. Vsaka črka počí, / razparam tudi najmanjšo trohico smisla«). In potem je tu še občutek tujosti, ki ga vsiljuje družba, zaradi česar smo lahko nekateri posamezniki in posameznice »povsod izpostavljeni / zakonu za tujce«.

V *Staljenem ledu* prevladujejo podobe ledu, ognja in krvi ter njihove modalitete – in skobec. Ne zamenjaj.

Ocena ★★★★★

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

Palimpsesti vračanj

Pirkko Saisio, *Rdeča knjiga ločitve*, Založba Škuc, Lambda, Ljubljana, 2009; iz finščine prevedla Julija Potrč

Roman *Rdeča knjiga ločitve* je liričen. Poln je lepih povedi, za izpisat, za spomin. Hkrati pa zlahka sledimo dobro zgrajeni in zanimivi zgodbi tridesetih let pripovedovalkega življenja, ki je natančno pristo tu na družbenopolitični kontekst svojega časa. Spremljamo jo od prve ljubezni s Klovnooko in kasneje s Havvo, v času študija v sedemdesetih, ob rojstvu Nedeljskega otroka na začetku osemdesetih, leta 2002 s Honksu na razžarjenem otoku s srebrnimi kačicami, predtem je ravnokar nehote zdelitala *Rdečo knjigo ločitve*.

»Pred tridesetimi leti na isti ulici, vonj po zgodnji jeseni«, po vseh teh letih ni ista oseba, pa tudi druga ne. *Rdeča knjiga ločitve* govori o besedah v slovo izrečenih, ki se ne zasučejo v enem ali dveh kadrih in brezhibni toaleti, kot kaže holivudska ikonografija lepih ljudi na mitičnih prostorih *postaj*, zmanikiranih in sfriziranih podob, z retuširanimi čustvi. Ne, izrekajo in iztekajo se 30 let, celo človeško življenje. »Spomin je muhasti princ«, drobci preteklega pišejo sedanost, v ostrem nasprotju z linearnostjo, zato je tudi roman pisan fragmentarno, s časovnimi preskoki in vračnanji.

Jedro romana predstavljajo pripovedovalkega študijska leta: živi angažirano življenje, sodeluje v študentskem gledališču, pri demonstracijah, stavkah, v revolucionarni nevihti na Univerzi v Helsinkih, pri ustanovitvi Društva za enakopravnost istospolno usmerjenih (prvi cilj društva

je izbris člena o homoseksualnosti iz Finskega kazenskega zakonika), mladi so prepričani, da je treba družbo spremeniti iz kapitalizma v socializem, da zabavna industrija zatira človeka in da države izkoriščajo delovno silo ... To je čas avtiranja doma (mama zahteva, da pred družino skriva svojo lezbičnost in se pretvarja, da čaka Pravega) in na akademiji (kjer jima kolegice, »partizanke« stojijo trdno ob strani). Vračnanje v preteklost ni romantično zatekanje v lepše čase, ampak prej v čas, ko so bile ideje o izboljšanju sveta še verjetne.

Pisateljica Pirkko Saisio piše prozo, drame, igre ... , bila je tudi profesorica na Finski akademiji za gledališče. Danes živi v samoti, odmaknjeno od sveta.

Rdeča knjiga ločitve je bila na Finskem zelo uspešna (npr. nagrada Finlandia za najboljši roman leta 2003) in ga tudi vam z veseljem priporočamo!

Ocena ★★★★★

KLUB K4

Roza sobote:
28.11. Otvoritev glbt-filmskega festivala (Otvoritveni žur)
26.12. Veliki prednovoletni žur
23.1. Dobrodošli v 2010

Roza nedelje vsak teden
(razen takrat, ko je roza sobota)

Jernej Škof

jernej.skof@gmail.com

Andrej Brumen Čop Slike so velikokrat pametnejše od mene

Andrej Brumen Čop je eden zanimivejših slovenskih umetnikov. Razstavljal je v mnogih slovenskih in tujih galerijah. Njegove slike zaznamujejo figure, ulete v simbolnih situacijah, motivi variirajo od žuželk, gejevske ikonografije, zlobnih otrok, pa do mirnih svetlobnih tihožitij. Slike so vsebinsko izredno močne in razpoloženske.

Avgusta je razstavljal v ljubljanski galeriji Kresija. Razstava Nove slike nas je soočila z izredno eksplicitno vsebino gejevskega motivov, ujetih v različne situacije, ter lucidne izpovedi, ki jih je slikar kanaliziral skozi otroške figure.

Začniva pri bistvu in sicer pri sliki. Kako pojmuješ mesto slike v sodobni umetnosti in kako bi umestil svoja dela?

Mesto slike v sodobni umetnosti je v marginalnem položaju. Imam pa občutek, da je potrebno biti na distanci za zares svobodno delo. Študiram sem slikarstvo, slike so me popeljale po svetu, s svojim slikarstvom komuniciram, torej je moje življenje tesno prepleteno s tem medijem, pa naj je v nekem momentu popularno ali ne. Svojo vitalno energijo vlagam v slikanje in pogosto ugotavljam za nazaj, da so bile slike velikokrat pametnejše od mene. Na čuden način je moj jezik podob močnejši od verbalnega ali literarnega. Zapiske po določenem času največkrat uničim, saj se vse bistveno ohranja v slikah in risbah.

In tvoje podobe so res močne. V njih razkrivaš otroške figure, odrasle fetuse, spolne akte. Letos si mesec dni preživel v Berlinu, slike pa so nastale po tvoji vrtni. Bi lahko rekel, da je tvoje bivanje v Berlinu vplivalo na razstavo Nove slike?

Foto: Petra Žen

Slika »Parada ponosa«

Berlin mi je dal veliko življenjske energije in optimizma, zato se mi zdi, da sem z lahkoto naredil slike, ki so na razstavi. Škoda, da se ta lahkotnost izgubi tako, kot pride. V Ljubljani se počutim manj živ kot sem se tam.

Kaj te je v Berlinu napolnilo z optimizmom? Med drugim si spoznal slikarja Salomeja, vodilnega umetnika nove podobe. Je vplival nate? Pri obeh se na primer pojavljajo moške figure, poudarjena je gejevska ikonografija.

Nova okolja so razbremenjujoča. Lepo je pustiti staro prtljago doma in začeti nekaj novega. Salomejevo delo poznam že od šestnajstega leta in se mi zdi eden bistvenih slikarjev, ki so prinesli nekaj gejevske emancipacije tudi v slikarstvo. V Sloveniji lahko le redko vidimo kaj takega in priti nekam, kjer je svet bolj diferenciran, se začuti kakor olajšanje. Ne vem, če gre za direkten vpliv, gotovo pa je s svojimi slikami vzpodbudno deloval name. Ne gre za zuna-

njo estetiko, ampak bolj za dobro počutje, da takrat ko delaš, daš več od sebe.

Slike na razstavi so za slovenski prostor izjemno provokativne, še posebej za hetero populacijo. Kako slovenski likovni svet sprejema tvoje delo, posebej dela z gejevskimi motivi?

Odkrito povedano, ne vem, kaj si misli slovenski likovni svet. Provokativen je bil pokojni dr. Rugelj s svojimi izjavami, ko je črno belo razmejil »čisto žensko mednožje« in »smrdljivo moško rit« ter s tem nazorno povzel mnenje večine. Zame so vse to motivi, in če izmed naštetih izberem rit, je takoj konec strpnosti, ki odobravajoče spremlja vse upodobitve ženske golote. Mogoče pa je provokativna moja naivnost, ko iskreno naslikano sliko tudi razstavim. Velikokrat so mi namignili, da naj tega raje ne počnem. Gre za enaka vprašanja ali živeti kot gej ali ostati klozetiran, a sem vesel, da to niso več moja vprašanja ...

Razstavo si naslovil Nove Slike, podnaslovil si jo Ničvredni sin. Gre tukaj za opredelitev tvoje pozicije v slovenskem umetnostnem svetu ali nasploh s tem odgovarjaš na homofobičnost Slovencev?

Lani sem bral Krležo in se mi je zbistril naslov Ničvredni sin. Gre za močno oznako, ki prikrito veje iz vseh homofobnih in drugih diskvalifikacijskih očitkov. Družba v splošnem, posamezni konzervativni in sovražni razsodniki, pa včasih tudi neozaveščeni ljudje imajo nek svoj okvir, vse, kar od tega odstopa, pa bi najraje izbrisali. Dokler je človek mlajši in še obstaja upanje, da se bo spremenil, ga z očitki in ustrahovanji poskušajo spremeniti. Kasneje pa naredijo »križ čezenj«, kot se reče. To se dogaja na družbeni in družinski ravni, zato najraje rečem, da je Ničvredni sin glas iz ozadja in ne ravno naslov. Morda je glas ponotranjene homofobije.

V svojem delu reagiraš tudi na aktualne dogodke. Med razstavljenimi deli najde-

mo tudi sliko Parada ponosa. Med podobami, ki spominjajo na ku klux klan in tipe, ki seksajo, najdemo napis open. Lahko malo več poveš o sliki.

Težko, ker taka slika nastane tako hitro, da se tudi sam več ne spomnim kako. V ravni črti ideja-jeza-barve-agresija-množica na enega-modrina in konec. Ta dogodek je postal simbol ali recimo mit. Verjetno poznam tisti prastrah, ko se ti bliža gruča agresivnih, nadutih in sploh ne veš zakaj ...

Open je bil eden od ključnih dogodkov za glbt-skupnost letos. Enako lahko rečemo za tvojo razstavo na področju vizualne umetnosti. Kakšen je tvoj pogled na slovensko glbt-umetnost. Se razvija, kje jo najdemo, sploh obstaja neka širša glbt-vizualna produkcija?

Vesel sem vsakega novega premika, knjige, predstave v tej smeri. Najiskrenejše stvari prihajajo zmeraj iz intimnih izkušenj posameznika in mislim, da je tudi v razvitem svetu tako. Glede na majhno število »osvojenih« imamo morda čisto zadovoljivo produkcijo. In če pomislim, kaj je bilo pred dvajsetimi leti, je gotovo napredek. Takrat je šele prvič izšla antologija gejevske poezije v slovenskem jeziku, a danes obstaja veliko tovrstne literature. Vizualna umetnost pa je po definiciji vidna in zato je v konzervativni Sloveniji hitro moteča in nezaželena.

open
cafe
open

Gej frendli lokal, ki tudi s pogovori, literarnimi večeri in koncerti odpira aktualne in manj aktualne družbene teme z drugačnega vidika.

Hrenova ulica 19, Ljubljana
www.open.si

Plošče poslušaja in na koncerte hodi Janis.

zhmixel@yahoo.com

Jemačne skrivnosti starih devic

Graveyard Spinsters, mednarodna pokopališka atrakcija in prvi dami ljubljanskih Žal, sta nas v juniju počastili z ekskluzivnim nastopom in svojo nesmrtno eleganco cele štiri minute radodarno razkazovali na odru Kulturnega centra Q v klubu Tiffany. Z

Nekkrophilio, miss vseh vzhodnoevropskih mrtvašnic, smo prijetno pokramljali ob kozarčku absinta in snifanju pepelu sumljivo podobne substance, medtem ko je bila njena sestra Moria zadržana zaradi rovarjenja po skopskih pokopališčih s svojo še živečo izbranko. Sogovornica mi je zaupala, da sta dami sicer mrtvi že dvesto dvajset let, saj sta bili obglavljeni za časa francoske revolucije, vendar jima je takratni Monsieur Glumičič, prednik danes dobro poznanega hrvaškega mojstra estetske kirurgije, umetelno pritrtil glavi nazaj na njuni mesti in tako sestri še danes strašita naokrog.

Zakaj torej Graveyard Spinsters? Dve tako čudoviti, zapeljivi dami, pa vendar, po imenu sodeč, prav veliko sreče v ljubezni nista imeli. Se mar motim?

Res je, nikoli se nisva poročili, tako kot Elizabeta I., sva pa, tako kot ona, imeli veliko ljubimcev. Le poročnega prstana nama nihče nikoli ni nataknil na najine koščene prste.

Kako to, da sta za svoj ekskluzivni nastop izbrali ravno Slovenijo?

Spominjam se daljnega leta 1929, ko sva ravno občevali z nekimi berlinskimi mrtvaki in je mimo prišel nek majhen, simpatičen možičelj. Če se ne motim, se je pisal Plečnik, ime pa sem na žalost že pozabila. Zelo naju je prevzel s svojo camp pojavo, nato pa sva ugotovili, da je arhitekt in da je prav tu, v Ljubljani, postavil pokopališče. Slovenija takrat seveda še

ni bila Slovenija, ampak nekakšna Slavija ali nekaj podobnega ... Prišli sva si torej ogledati delo nekdanjega ljubimca in neki homoseksualci, ki jih, mimogrede, splooooh ne preneseva, so naju povabili v to majhno zabavišče istospolno usmerjenih. In ko sva bili že ravno tu, sva se odločili, da se bova odzvali prijaznemu povabilu istospolnikov in nastopili.

Od kod pa Graveyard Spinsters pravzaprav sta?

Po naglasu verjetno ne bi nikoli uganili, da nisva od tod. Najino odlično znanje slovenščine je zgolj posledica številnih govornih, torej oralnih, vaj z gospodom Plečnikom, skozi katere sva se navzeli vašega jezika. Sicer pa sva po francoski revoluciji odpotovali v Louisiano, kjer imava sedaj svojo rezidenco. Ponudbe za nastope seveda dežujejo z vsega sveta in po Sloveniji odrineva na Japonsko, čeprav moram poudariti, da nama tamkajšnji mrličji niso najbolj pogodu.

Zakaj pa je bil vaju nastop tako kratek?

Torej, kratko in sladko, mar ne?

Prav gotovo. Kako pa izgledajo priprave na vaju nastop? Kako se lotita izbiranja kostumov in pesmi?

No, tole je pravzaprav najina vsakodnevna oprava. S tem nastopom sva ponazorili to, kar čutiva že vseh teh dvesto in več let. Svoje koprnenje in upanje, da nekega dne le najdeva tisto pravo ljubezen, sva izlili na oder tega miniaturnega kluba istospolno usmerjenih ljudi. Pesem Shakespears Sister pa sva izbrali zato, ker sva se že takoj, ko je duo prišel na sceno v poznih osemdesetih, povsem poistovetili z njima. Stajling, imidž, vse nama je ustrezalo, le naši filozofiji sta nekolikaj različni.

V čem pa se razlikujeta?

No, najina filozofija je seveda fuck the dead until you're dead and then you fuck again. Logično.

Logično. Pa vaju nekrofilski pogled na svet kdaj naleti na neodobranje javnosti?

Nikakor, saj se vendar druživa zgolj in samo z mrtvimi. Še veselijo so, da jih vsaj kdo pogleda. Tale majhen izlet med žive je bil resda nekoliko bizaren, pa vendar sva se imeli prav lepo. Živi so naju sprejeli z odprtimi rokami, prejeli sva veliko takšnih in drugačnih ponudb, vendar sva seveda vse zavrnili, saj morava tudi medve negovati svoj ugled in ostati zvesti svoji spolni usmerjenosti. Nekkrophilia mi je zaupala še, da z Morio načrtujeta prav posebno presenečenje za noč čarovnic, nato pa je, preden bi mi uspelo izvedeti kaj več, zaprhutala s svojimi dolgimi trepalnicami in odlebdela skozi okno Monokla v hladno metelkovsko noč, za seboj pa pustila zgolj plapolajoč kos črne tančice in vonjave stoletnega trohnenja.

Placebo —
Battle for the sun

Rokerski pregled poletja pričenjamo z androgini triom, ki nas je nazadnje spravjal v depresijo pred tremi leti z melanholično in dodobra z drogirano ploščo *Meds*, in se tokrat vrača z novo bobnarsko močjo (pregrešno mlada blond žverca iz Kalifornije, ki sliši na ime Steve Forrest) ter precej bolj poskočnimi vižami. Šesti studijski album zopet odlikujejo udarne rokrske himne in ko-vas-jebe etitjud, ki smo ga nekoliko pogrešali na prejšnjih izdelkih. Placebo znajo dolgi karieri navkljub še vedno pritegniti, po stari navadi pa so kup res dobrih komadov zopet uvrstili zgolj na obskurne azijske ali deluxe izdaje albuma. Če niste med tistimi, ki ob pevčevem specifičnem glasu fašejo alergijsko reakcijo v obliki rdečih pikic na sumljivih mestih, vas bo album po nekajkratnem poslušanju gotovo pritegnil, saj je glasbeno zelo zanimiv, dodelan in raznolik, zato pa na prvi pogled morda nekoliko bolj šibak na področju besedil. No, če boste pripravljene vložiti nekolikaj domišljije, boste ugotovili, da *Battle for the Sun* ni nič manj zatežen, zdopingiran in orgiastično ekspliciten kot njegovi predhodniki, le zelo spretno poskuša prepričati poslušalca, da so Placebo zdaj odrasli možje, ki po odru ne skačejo več v mini krilih in se v intervjujih ne pritožujejo več nad kozmetičnimi koncertni, ki so prenehali izdelovati njihovo najljubšo šminko. Saj ne, da jim verjamemo.

Ocena

IAMX —
Kingdom of Welcome Addiction

In ker je v življenju vse povezano in ciklično in kar je še teh budističnih natolcevanj, sem Chrisa Cornerja prvič videla prav v povezavi s Placebo, ko me je pred davnimi leti s svojim trip hop bandom The Sneaker Pimps navdušil kot njihova predskupina (in se nekaj dni kasneje skupaj z drugimi člani benda v Ljubljani kar konkretno zastrepil s hrano, ampak to je že druga zgodba). Tokrat se vrača s tretjim studijskim albumom pod imenom IAMX, ki se, kako ironično, ukvarja prav s tistimi temami, s katerimi so zasloveli Placebo: biseksualnostjo, smrtjo, drogami, odtujenostjo in vsesplošno dekadenco. Album, ki je nekoliko bolj raznolik in dramatičen od prejšnjih albumov *Kiss and Swallow in The Alternative*, mestoma deluje prav hipnotično, predvsem zahvaljujoč ušesabožajočemu vokalu in dovršeni glasbeni podlagi, ki ves čas potuje sem ter tja po kontinuumu med rockom in elektroniko. Tradicionalno pospremljeno s prikupno ceneni mi videi za ljubitelje namejkapiranih dečkov, perja in kiča, seveda. Če vam kdaj uspe ujeti to synthpop atrakcijo v živo, pa le tvegajte tistih nekaj fičnikov in si privoščite res dober koncert, saj so/ja IAMX res pravi užitek za očeska in ušeska. Preverjeno.

Ocena

Sonic Youth —
The Eternal

S strahospoštovanjem se lotevam recenziranja teh veteranov postpanka, ki so očitno res »eternal«, saj je to že šestnajsti v vrsti njihovih studijskih albumov, od katerih pravzaprav niti eden ni zares zanič. Hvalvreden dosežek, ni kaj. Sonična mladina (ki so zdaj sicer že bolj kot ne Sonic Grandparents) tudi tokrat ne razočara, novi album raztura, seka, pribija, in kar je še teh bizarnih izrazov. Verjetno njihova najtrša plošča v zadnjih dvajsetih letih (nekoč davno so izdali podobno razturajoči *Sister*) ohranja nestandardno uglašene psihadelične kitare, ki so postale zaščitni znak skupine, in na inovativen način združuje vse tisto, zaradi česar so Sonic Youth po vseh teh letih še vedno v špici alternative. Popolno paradoksalno ravnotežje med surovim in subtilnim, s katerim se legende vračajo v podzemlje, potem ko so zadnji dekadi preživeli pri eni izmed večjih založb, je sicer manj eksperimentalno naravnano, vendar simpatično pretenciozno in udarno kot vedno. *Eternal* morda ni tako revolucionaren kot njihove prejšnje stvaritve, je pa kljub temu eklektična glasbena poslastica. Legenda pa tako pravi, da je najboljši album Sonic Youth tisti, ki ste ga slišali najprej. Torej ...

Ocena

Judas Priest —
A Touch of Evil: Live

Pregled zaključujemo še z enim dedki, ki pa bi verjetno povzročili paniko med prebivalci kateregakoli doma za ostarele, zato se raje še vedno držijo koncertnih odrov. Legende heavy metala, ki so pred šestimi leti ponovno združili moči z enim redkih razkritih gejev med metalci, Robom Halfordom, nam ponujajo v poslušanje enajst v živo posnetih komadov, ki nas presenetljivo prepričljivo preselijo iz udobja našega naslanjača med množico prepotenih dolgolascev, s katerimi lahko nato uživamo v odličnem izboru komadov iz zajetnega, skoraj štiridesetletnega kataloga Judas Priest. Med njimi najdemo dve pesmi z lanske konceptualne plošče *Nostradamus* (super zadeva), pa tudi nekaj razbijanja starejšega datuma (recimo *Between the Hammer and the Anvil* s plošče *Ram It Down* iz leta '88). Med koncertnimi ploščami gre gotovo za njihove najboljše posnetke (poleg legendarne *Unleashed in the East*), ki dokazujejo, da so gospodje ravno tako energični in jezni na ves svet kot pred mnogimi leti, ko so utirali pot tako rekoč vsem kasnejšim metal bandom. Obvezno za fene, priporočljivo za vse, ki vam čari metalurgije niso tuji, in povsem nepriemerno za vse tiste, ki orgazmirajo ob ponovitvah oddaj Borisa Kopitarja na RTVS. Saj veste, kdo ste.

Ocena

Luka Pieri

pieri.luka@gmail.com

Brüno

Produkcija: ZDA, 2009

Režija: Larry Charles

Scenarij: S. Baron Cohen, A. Hines,

D. Mazer, J. Schaffer

Igrajo: Sacha Baron Cohen,

Gustaf Hammarsten

Gorje tistemu, ki raje ugaja, kot bi strašil!

Herman Melville

Njegova oboževalka sem, zdi se mi noro smešen, ampak s tem likom ne pomaga naši stvari. Njegovi liki so sicer zelo zabavni, ampak ta se mi ne zdi posebno zabaven.

Jennifer Elise Cox, igralka

Menim, da je to, kar počne, problematično. Morda bomo celo naredili pet korakov nazaj.

Nick Verreos, modni oblikovalec

Zelo sem zaskrbljen.

Jack Plotnick, igralec

Sean Mills, nekdanji predsednik satirične skupine *The Onion*, se je nekoč potožil, da imajo pisma jeznih bralcev oz. gledalcev vsakič isto sporočilo, odvisno od tega, kaj se koga osebno dotakne. Češ, vaše šale o umoru ali posilstvu so super, ampak šale o raku niso zabavne – moj brat ima raka. »Nekomu drugemu,« je dodal, »pa se lahko zdi posilstvo neprimerna tema za parodijo, ker je bila njegova sestrična žrtev posilstva.«

Borat se je mnogim zdel smešen, ampak z Brünom se nam je njegov ustvarjalec bistveno bolj približal. In mnogi so nenadoma – in še preden bi film izšel – postali občutljivejši, previdnejši, bolj kritični. Ob tem pa

pozabili na dejstvo, da je stereotipiziranje eden ključnih elementov satire (kaj šele parodije), ni pa tudi samo sebi namen.

Tarčo posmeha satiričnih del javnost pogosto napačno razume. Obenem so tipični odzivi na satiro razni očitki neokusnosti, pa tudi že skorajda refleksi »Meni to ni smešno.« Sacha Baron Cohen je odlični primer komika, ki publiko izigra do te mere, da mnoge prepriča, da stališča in ljudi, ki jih v resnici napada, celo podpira. In kdor nasede, avtomatično pade v koš njegovih žrtev, ne da bi se tega zavedal.

Kljub temu da se zgražanje mase ob posmehu in zbadljivem humorju javnih osebnosti ali mislecev redno ponavlja v vsakem zgodovinskem obdobju, pa Cohen ob razkrivanju Amerike seveda nikakor ni odkril Amerike. Pred slabimi 300 leti je bila javnost prav tako ogorčena, ko je hudo dobesedno vzela znameniti pamflet Jonathana Swifta *Skromen predlog oz. A Modest Proposal: For Preventing the Children of Poor People in Ireland from Being a Burden to Their Parents or Country, and for Making Them Beneficial to the Public* (Je kdo rekel »Borat«?).

V svojem satiričnem predlogu »za preprečevanje otrokom revežev na Irskem, da postanejo breme svojih staršev ali dežele, in s katerim se jih napravi javno koristne,« Swift ponudi skrajno brutalno rešitev za problem lakote in revščine: revne irske družine naj redijo otroke in jih prodajajo bogati gospodi, saj so na polju povsem nekoristni, na krožniku pa vsekakor slastni.

Njegova pobuda ne bi več tisočim priskrbela le hrane, pač pa bi bila tudi rešitev za preprečevanje »tistih namernih splavov in tiste odvratne navade žensk, ki ubijejo svoje panrkte« bolj zato, da bi se »izognile stroškom kot pa sramoti«. Swift poudari, da bi takšna rešitev veljala le znotraj Irske same in ne bi motila Anglije, saj je otroško meso prenežno, da bi zdržalo izvoz v slanici; čeprav morda celo obstaja dežela, »ki bi rade volje tudi brez nje požrla ves naš narod«.

Da ne bi bila ironija in sarkazem jalova, se mora satira torej nekje vsaj za hip »zresniti«, da bi izpostavila tiste družbeno-politične vidike, ki jih napada, naj bo to pokvarjenost, nepremišljenost, hinavščina ali krivičnost. Čim huji je greh, ki ga satira izpostavlja, tem močnejši

bodo odzivi nanjo, pa če se naslovnik v njej prepozna ali ne.

Ravno zaradi tega bistvo Cohenove satire ni v odnosu avtorja oz. glavnega junaka, pač pa v odzivih ljudi, s katerimi se sreča, saj so – tudi ko gre le za neme in osuple poglede – zgovornejši od njegovih provokativnih šal. Po prihodu v Ameriko je Borat na primer še najbolj pogrešal spontanost in toplino domačinov, ki se tukaj iz neznanih razlogov niso poljubljali na lice. Ko pa je po pomoti zašel med udeležence neke povorke z mavričnimi zastavami, je spoznal, da so tukaj veliko bolj prijazni, saj se vsi povprek ljubčkajo, pa tudi brez težav so ga sprejeli medse. Sam je sicer bil homofob. Načeloma.

O krivičnih presojah in zatiranju – če se ozremo še malo bolj nazaj – bi imel marsikaj povedati tudi znameniti apologet Tertulijan, ki bi morda v današnjem odnosu družbe (in države) do istospolno usmerjenih videl vzporednice s položajem kristjanov svojega časa. Drugo je, seveda, ali bi to tudi priznal.

Strokovnjaki tudi tesno povezujejo Tertulijanov *Apologeticum* (kritika preganjanja kristjanov v rimskem cesarstvu) s Swiftovim *Skromnim predlogom* (kritika angleške hegemonije na Irskem). Poleg drzne ironije v slogu je obema skupna tudi tema (detomorilskega) kanibalizma, ne nazadnje pa tudi sporočilnost, ki tudi v tretjem tisočletju – kot bi rekla marsikatera kristjanka, ki je »Blizu ljudem« – paše kot ata na mamo: človeška duša je pogosto tako sprevržena, da so nekateri pripravljene upravičiti lastno brezsrčnost tako, da svoje žrtve obtožijo prav tega, kar bi morali očitati sebi.

Ravno v tem satira zadene žebelj na glavo. Paradoks mehanizma satire/

reakcija se takoj pokaže, ko je avtor obtožen neokusnosti, nestrpnosti ali celo okrutnosti (Swift barbarstva in mizantropije; Cohen razisma in antisemitizma, nato homofobije), ko je njen prvotni cilj s sarkazmom in ironijo razkriti oz. ostro kritizirati nepravilnosti v družbi. Zaradi tega za mnoge »prekičasti« konec filma *Brüno* (pesmica, ki jo zapoje s slavni mi zvezdniki) nikakor ni nesmiseln, temveč učinkovito povzame namen vseh zabebancij, ki si jih je Cohen v filmu privoščil.

Ko Tertulijan zagovarja krščanstvo, denimo, izpostavi razloge, zaradi katerih naj ta sekta ne bi bila sprejemljiva. S primerjanjem nasprotij pa doseže, da ti razlogi postanejo povsem nelogični, in torej razkrinka absurdnost tistega, kar se nam danes zdi tako hudo moderno – diskriminacije. Trdi namreč, da oblasti (in posledično družba) kristjane – ki naj bi veljali za otrokojede incestuozne čistilce kosa lesa v obliki križa – preganjajo iz čiste nevednosti (»Kajti kaj je lahko bolj krivično kot to, da človek sovraži tisto, o čemer ničesar ne ve?«), in dokler bodo nosili značko »kristjanov«, bodo upravičeno usmrčeni.

Pozornost ob tem preusmeri na nevernike, torej preganjalce, za katere so kristjani »nemoralni, praznoglavi,

vredni obsojanja in zasmehovanja«, in ponudi v presojo možnost, da morda slabši obtožujejo in zasmehujejo boljše. In mar ne bi bilo obratno – to, da »dobri« in »čisti« zasmehujejo in zatirajo nekoga, ki jim nič noče – samo po sebi oksimoron? Tertulijan med drugim izpostavi obtožbo, ki se nam – tako kot se nam marsikatera šala iz komičnega filma – zdi skrajno trapasta: za vsako nesrečo naj bi bili krivi kristjani, kot da pred njihovim prihodom ne bi bilo potresov.

Ironično nagovarjanje bralcev (oz. tarč posmeha) in izpostavljanje absurdnosti stereotipov oz. predsodkov torej poznamo že od pantivke. Skozi stoletja se je sicer tudi smisel za ironijo spreminjal in posledično se je seveda tudi satira. Družba, če že ne kritika, pa se vsakič ujame v isto zanko. Navsezadnje je bil tudi Twainov *Huck Finn* deležen podobno zmotne recepcije kot *Brüno*. Brünova satira je sicer – današnjemu času primerno – odbita, navivna, provokativna, bizarna, absurdna; pogosto skrita, čeprav večinoma vse prej kot subtilna, je obenem tragikomična in zbadljiva, pa tudi zadirčna, kaotična in vulgarna. Ker je odsev sodobnega časa. Pa vendar – zanimivo je to, da je prizor, ki si ga morda celo večina ljudi najbolj zapomni, ravno tisti, ki nima nobene zveze s Cohenovimi zloglasnimi stereotipizirani: nore mamice, ki bi bile za otrokovo slavo pripravljene sprejeti najbolj nepojmljive (skromne) predloge.

Posebnost satire je tudi to, da se po defaultu že vnaprej norčuje celo iz podzavestnih reakcij, ki jih imajo ljudje nanjo. Spomnimo se na primer reakcij, ki jih je sprožila britanska satirična serija *Brass Eye* po oddaji o pedofiliji (prizor o otroški modni reviji in prsnih vsadkih ima precej skupnega z Brünovimi avdicijami).

Javnost je bila zgrožena nad tem, da se ustvarjalci posmehujejo iz tako kočljive (beri nedotakljive) teme. Norčevali pa se seveda niso iz pedofilije, pač pa iz medijske obsedenosti z njo, iz masovne histerije in hinavščine ter nenazadnje iz »normalnih« staršev, ki maltretirajo otroke ali jih puščajo cele dneve pred televizorji, dokler razne starlete punčkam ne vcepijo v glavo, da so odrasle afne. Višek hinavščine je po tej oddaji dosegel tabloid *Daily Mail*, ki je poleg prispevka o »nepopisno bolni« seriji objavil slike takrat 13 oz. 11 let starih hčerk prince Andrewa v bikiniju. Ne gre torej prezreti funkcije satire kot samoizpolnjujoče se prerokbe.

Vročekrvne in nepremišljene reakcije na satiro so nazadnje torej voda na satirikov mlin, konec koncev pa tudi nehote potrdijo njegova stališča. Vik in krik, ki ga je z neutemeljenimi strahovi zagnala ameriška lgbt-skupnost pred Brünovim izidom, je bil čisto odveč. Poleg tega ne gre pozabiti, da stereotipi vendarle niso predsodki, ampak zgolj posplošitev nečesa, kar obstaja. Problem ni prikazovanje stereotipov, temveč posploševanje samo. In dandanes kljub vsej nepoučenosti vendarle vemo, da parodije te stereotipe potencirajo. Tudi ko gremo na morje, si damo narediti karikaturu in se ne zmenimo za to, kar si ob pogledu nanjo mislijo mimoidoči. Že res, da je njim lažje ločiti med popačeno risbo in portretom, ker nas imajo pred očmi, ampak vendar: če bi kakšen zavzet antigej trdil, da so homoseksualci obsedeni z videzom, sebični, nemoralni, praznoglavi in zasmehovanja vredni, poleg tega pa da z otroki ravnajo, kot bi bili ceneno blago, saj da je to videl v *Brüno*, koliko ljudi bi ga dejansko resno vzelo?

Ocena

Novo na DVD ... v tujini

Religulous

Produkcija: ZDA, 2008, scenarij: Bill Maher
Režija: Larry Charles

Hvaljen bodi, dvom! Vedro in spoštljivo pozdravite, kogar tehta vašo besedo kot slab groš. Hvalnica dvomu Bertolta Brechta (*Lob des Zweifels*) morda še najbolj povzema moto stand-up komika in političnega satirika Billa Maherja, ki se pred cinično kamero Larryja Charlesa, režiserja filmov *Borat* in *Brüno*, poda na mučno pot skozi tisoč in eno religijsko protislovje, da bi prek pogovorov z verniki in raznimi (cerkvenimi) kvazi-avtoritetami izpostavil najbolj groteskne, vprašljive, absurde in zaskrbljujoče smešne vidike institucionaliziranih religij. Da je film – kljub nekaterim »zdrsljajem« in pomanjkljivostim (npr. morda le malo preveč pokroviteljski in brezkompromisni zaključek) – izjemno inteligenčen, tako konceptualno kot tudi slogovno in vsebinsko, lahko sklepamo že po genialnem plakatu na temo znamenitih treh opic, ki ne vidijo in ne slišijo gorja in o njem ne govorijo. Izpostaviti gre srhljivi pogovor z ameriškim senatorjem, sijajni pogovor z »odpadniškim« duhovnikom iz Vatikana, Maherjevo zbadanje »ozdravljenega geja«, ki je poročen z »ozdravljeno lezbijko«. Provokativen, a nikoli nepoštljiv, duhovit dokumentarec, ki gledalca/gledalko obenem zabava in jezi, ker ob večini prizorov komaj lahko verjamejo svojim očem.

Ocena

Luka Pieri

Anja Kruber
un.endlich@gmx.net

Ni države, ki bi sprejela mojo identiteto

17. maja 2009, na mednarodni dan proti homofobiji in transfobiji, se je francoska ministrica za zdravstvo Roselyne Bachelot zavzela za transseksualce v Franciji, ko je pristojne zdravstvene organe pozvala, naj transseksualnost umaknejo s seznama psihičnih bolezni. Samo upamo lahko, da bodo ljudje, ki v Sloveniji sprejemajo tovrstne odločitve, njen poziv za preobrat od stigmatizacije k dostojanstvenemu ravnanju s transseksualci razumeli kot znamenje za spremembe – v nasprotju z mnogimi evropskimi sosedami se mora namreč Slovenija na področju razumevanja in sprejemanja transseksualnosti še veliko naučiti. Tako ni presenetljivo, da je Gregor, eden od šestih udeležencev, s katerimi sem opravila pogovor v okviru projekta TRANSMission, še posebej poudaril: »Stvari se morajo spremeniti in to čimprej!«

Intervjuji sicer dajejo vpogled v življenjsko situacijo transspolnih oseb v Sloveniji, vendar moramo izrecno poudariti, da ta raziskava ne sme voditi v nikakršno posploševanje. Transseksualne in transspolne osebe svojo identiteto doživljajo kot nevezano na spol, ki so jim ga pripisali ob rojstvu. Tako se je pokazalo, da so vprašani o sebi že dolgo pred razkritjem okolici in neodvisno od hormonskih ali kirurških posegov razvili samopodobo dečka ali moškega oz. deklice ali ženske neodvisno od svoje telesne podobe. Tukaj se skriva potencial za prelom družbeno skonstruiranega mita o prepletu biologije, spolne identitete in spolne vloge. V nasprotju s svojimi vrstniki se intervjuvanci namreč ne morejo naravno in sproščeno vživeti v svojo pripisano

Z naslovnice knjige Judith Halberstam: Female Masculinity

spolno vlogo; tako tudi ne morejo (ali nočejo) izpolnjevati rigidnih pričakovanj, ki jih družba vsiljuje dečkom in deklicam.

»Vse, odkar se zavedam sebe, mi je jasno, da ne pripadam spolu, ki so mi ga pripisali ob rojstvu.« To Gregorjevo izjavo so v taki ali drugačni obliki podale vse intervjuvane osebe. Marjan, Ž-v-M trans, opisuje spomin iz zgodnjega otroštva: »Kot otrok sem se gledal v ogledalo in si mislil, da kot deklica ne izgledam dobro, kot fantek pa sem simpatičen, čeden, dober.

To sem pojasnil svoji materi. Tedaj sem imel kakih pet let. Spominjam se njenega prestrašenega pogleda. Velikih oči. Bila je šokirana. Tega se zelo jasno spominjam. Te energije, tega vonja. Nekaj je bilo narobe. Skozi to situacijo sem se naučil, da ta tema sploh ne obstaja. Preveč je boleče. In potem nisem več govoril o tem.« Tomaž, prav tako transseksualen moški, pojasnjuje: »Kadar me je mati hotela obleči kot deklico, se mi je 'zmešalo', vanjo sem metal stvari. Pravi, da sem pri petih letih hotel lučka. Takrat je mislila, da se samo šalim.«

Opisani odzivi staršev so klasičen primer izogibanja temi in občutkov sramu; izkušnje, ki si jih delijo mnogi, ko ugotovijo, da njihov otrok ne ustreza predpripravljeni družbeni vlogi. Zanihanje ali ignoriranje otrokove realnosti let tega pahne v molk, izzove nezmo-

žnost izražanja in urejanja čustev, v njem nakopiči nemir in nervozo ob iskanju lastne spolne identitete in obupno prizadevanje, da bi ugajal staršem, sorodnikom in učiteljem – slednja občutja so bila rdeča nit poročanj vseh šestih sodelujočih. Zelo pogosto se zgodi tudi, da ljudje molčijo, ker poskušajo zaščititi svojo ožjo okolico in občutijo, da so sramota za družino in prijatelje. Za Beti, transseksualno žensko, predstavlja največji strah, da bo po razkritju svoje identitete izgubila svojo ženo in otroke. »Moja žena me ne bi sprejela zaradi drugih ljudi. Skrbi jo, kaj bi si lahko mislili. Najina otroka ... Zelo težko bi bilo, če bi kdor koli v naši skupnosti, v naši vasi kar koli izvedel. Zato skrivamo.« Tudi kot odrasli nekateri za svojo identiteto in za občutek, da so ujeti v napačnem telesu, ne najdejo imena, hromi jih strah pred negativnimi družbenimi sankcijami – diskriminacijo, izobčenjem, nasiljem. V tercijski, tradicionalni atmosferi Slovenije je zelo težko razvijati in živeti identiteto izven okvira družbenih norm in pričakovanj. Anton, transseksualen moški, pravi: »Nočem si ostriči las niti operacije in teh stvari, se pa zadnje čase sprašujem, če resnično živim po svojih željah, ali ne počnem večinoma tega, kar od mene pričakuje

družba. Mislim, da bi se odločil za operacijo, če bi bilo vse skupaj možno izvesti z danes na jutri. Vendar pa proces traja zelo dolgo ... morda v neki boljši družbi.« Luka, šesti intervjuvanec, si želi, »da bi si lahko privoščil androgini, hermafrodiški videz, ne da bi s tem povzročil razburjenje, kamor koli pridem, ugibanja, katerega spola sem ...« In nato lakonsko zaključil: »Za mojo identiteto na vsem svetu ni države, ki bi me sprejela. Nobenega mesta, nobene države, kjer bi bil sprejet in popolnoma na varnem.« Odvisno od tega, če so vprašani že razkriti v družbi in so naredili nekaj korakov v smeri operativne spremembe (obiski zdravnika, hormonska terapija ali vsakodnevni ritual prikaza spolne identitete), so njihove identitete bolj ali manj nedvomne in trdne. Če družbeno okolje sprejme in potrjuje njihovo subjektivno identiteto, to pozitivno vpliva na samopodobo, saj lahko svoj izbrani spol živijo bolj samozavestno in prepričljivo. Luka to prikrito interakcijo med posameznikom in družbo opiše takole: »Identiteto vsakega posameznika mora potrditi tudi zunanji svet. Ne glede na to, kako močno nekaj občutim, to ne more biti celovita identiteta, če me tudi drugi ne obravnavajo tako.« Kljub načelu izgradnje spolne identitete, ki je neodvisna od telesnih danosti, je analiza intervjujev pokazala, da ima telo (telesnost) izjemno pomembno vlogo pri definiranju moškosti in ženskosti, pa naj gre za družbeni pritisk od zunaj, ki terja operativne ukrepe, ali samoizvajan notranji pritisk k potrebi po fizični transformaciji. Slednje je najlažje razumeti na primeru spolnosti, ki za transseksualne in transspolne osebe lahko predstavlja nemajhen izziv. Anton pripoveduje: »Med seksom se zaradi svojega ženskega telesa počutim neudobno. Ni mi prijetno, da se me nekdo dotika.« Analiza intervjujev je pokazala, da transseksualci sčasoma začnejo

skrivati telesne značilnosti, ki simbolizirajo enega od spolov, in opustijo določene vedenjske vzorce, ki bi jih lahko umestili v spol, ki jim je bil pripisan ob rojstvu. Tako neoperirani transseksualni moški skrivajo svoje prsi ali simulirajo penis, da bi svetu predstavili nedisonančno sliko o sebi, da bi bili družbeno sprejemljivi in sprejeti, ne da bi jih okolica zreducirala na njihove genitalije. V intimnih stikih, kjer te prakse simulacije in prikrivanja niso več mogoče in oseba (p)ostane razglašena s svojim telesom, tovrstna spolna identiteta terja znatno reinterpretacijo razumevaločega partnerja, ki ignorira očitno (npr. dojke), domnevno manjkajoče pa si predstavlja (npr. penis). Včasih se izogibajo slehernim intimnim stikom, dokler njihovo telo ni skladno z njihovo identiteto. Človek, ki se nahaja na »nasprotnem« polu spolne binarnosti, je pod izjemnim psihičnim in družbenim pritiskom, vendar v končni fazi prilagajanje občutenemu spolu vodi v družbeno sprejetost, ker se menjava spola giblje v okviru družbeno toleriranega, prilagajanje pa se odvija tako, da potrjuje in reproducira izključno binarnost spolov. Trije intervjuvanci so poudarili fluidno spolno identiteto, spola ne dojemajo kot diametralne dvojice, marveč kot kontinuum, prostor svobodne definicije. Luka pravi: »Četudi se odločim za operacijo, ne bi želel funkcionirati kot klasični 'možati mož'. Šele po operaciji bi lahko nosil krilo. Vedno moram biti v ravnovesju, ne morem igrati ene ali druge spolne vloge. Moram se izražati po svoje, ne skozi neko spolno vlogo, ki je bila napisana pred mojim obstojem za kdove koga.« Transseksualec, ki ga ljudje zaznavajo kot osebo »med spoloma«, pri katerem so torej v eni osebi združeni protislovni spolni atributi, znatno otežuje opazovalčevo

zmožnost interpretacije in pretese uveljavljene spolne stereotipe. Tako lahko narava spolnih znakov različnih teles in vedenjskih vzorcev postane fluidn(ejš)a in omogoči individualni izraz spolne identitete; vendar pa so v Sloveniji transseksualne in transspolne osebe še vedno izpostavljene represiji in diskriminaciji tistih, ki uporabljajo asimilacijo v heteronormativni sistem spolov še vedno dojemajo kot nevarnost za njihove trdne predstave o spolu in družbenem redu nasploh. Opravljeni intervjuji pa izkazujejo tudi, da je v določenih delih družbe (med drugim šola in družina) priznavanje transseksualnosti že obstoječa realnost, četudi še ni nekaj samo po sebi umevnega. Cena za to priznavanje in za relativno nekonfliktno življenje pa je, kot kažejo rezultati raziskave, brezhlebna prilagoditev na spolno binarnost in heteroseksualno poželenje. Transmoški Tomaž o tem pove: »Ko je moja mama izvedela, da imam punco, je popolnoma ponorela, doma je bil pravi pekel. Ko pa je izvedela, da bočem biti fant, je bilo zanj vse v redu.« Transseksualnost – subjektivno prizadevanje za izenačenje z »nasprotnim« spolom – predpostavlja binarni model spolov s polariziranimi spolnimi značilnostmi. Brez obstoječe norme dveh nasprotnih si spolov ne bi imel fenomen transseksualnosti nobene podlage v družbeni realnosti. Transseksualnost lahko označimo kot posledico socialnega konstrukta spolnega binarizma in hkrati grožnjo za njegov obstoj. Zaenkrat je še vedno lažje podvreči človeško telo kirurškemu posegom in ga tako stisniti v sprejemljiv družbeni korzet, kakor da bi svojim predstavam o spolih dovolili pluralizacijo in s tem nekaj več individualne svobode.

Lucija Čirovič,
igralka, stand up komičarka,
lutkarica,
dramska pedagoginja
priporoča

5 dobrih

1 The Hitchhiker's Guide to the Galaxy

Štoparski vodnik po galaksiji, trilogija v štirih delih izdana v petih knjigah, Douglas Adams, 1979

Ko se enkrat okužiš s to knjigo, jo moraš imeti doma in jo bereš vedno znova. Duhovitost, ki ne mine.

2 The Beginning

stand up komedija, Ellen DeGeneres, 2000

Stand up nastop, ki me je nasmeljal in mi dal toliko informacij, da sem se lotila te zvrsti komedije na nov, svež način..

3 Sweet Dreams

pesem iz istoimenskega albuma, Eurythmics, 1983

Sweet dreams are made of thiiiiis
Who am I to disagree?
I travel the world
And the seven seas
Everybody's looking for somethiiiiing ...

4 King extra

sladoled, LEDO d. d.

Njami!!!!

5 Motovilčica

otroška lutkovno-igrana predstava, brata Grimm, Boštjan Štorman, Gledališče iz desnega žepka, 2009

Predstava, v kateri se zabavajo otroci, odrasli in tudi jaz.

foto: Nada Žgank/Memento

Mitja Blažič
mitja.blazic@gmail.com

Prerekanja s Svetlano Makarovič

Ne maram parad ponosa!

Konec aprila je Svetlana Makarovič v pogovoru z Denisom Sakričem v oddaji Denis pokora na vest.si govorila o tem, da ni lezbijka, da istospolno usmerjeni nismo edini stigmatizirani, da ji parade ponosa niso po duši, ker niso dostojanstvene in še o gejih v tangicah, o tem, da so tudi nekateri geji proti paradam ponosa, o lezbijkah, ki vam želijo lep dan, o koketiranju s hetero populacijo, o akciji koromač Podobniku, o objemih sredi Čopove ... Jasno, da so se mi ob vsem tem dvignili lasje. Od zaveznice po definiciji namreč nisem pričakoval toliko nerazumevanja aktivizma za temeljne človekove pravice istospolno usmerjenih. Zato, v tokratni številki Narobe, intervju s Svetlano Makarovič.

Ne marate parad ponosa.

Ne, ne maram! Zaradi oblike, ki jo je zavzela. Bi bila pa soudeleženka parade dostojanstvenosti, če bi bil to dostojanstven sprevod skozi Ljubljano, magari molčec ali pa, da se med seboj pogovarjamo. Šlo bi za parado samosvojesti, parado tega, kar sem, zvestobe samemu sebi, brez vsakega poplesovanja, brez muzike, brez vsakega cirkusa.

To jemlje paradam dostojanstvo, ne samo pri nas, povsod. In še nekaj me skrajno odbija: neslani in mestoma žaljivi in nesramni transparenti. Dobro, če lezbijke želijo dober dan, je to samo neslano in brezveze. Lezbijke nimajo kaj želeli dobrega dneva zato, ker so lezbijke, ampak ne glede na to, kaj so. Če želijo dober dan, je ta dober dan sprejet. Po drugi strani pa, če si nekdo dovoli napisati God is gay! je to nesramna provokacija. Vi veste, da sem jaz ateist, da sem izrazilo proticerkven človek, in da ne morem videti klerikalcev, ampak ta transparent je žalil ljudi, ki so verni. Na tak nivo se ne sme spustiti nihče. Ne glede na to, ali je gej ali hetero. Izenačenje družinskih pravic, ki je prišlo zelo pozno - in to je škandalozno za to državo -, ni rezultat parad ponosa. Poroke bi morale biti že zdavnaj veljavne in izenačene. To velja tudi za gejevske in hetero in kakršnekolik družine. V državi, ki je zaenkrat še necerkvena, morajo biti izenačene. Že zdavnaj bi morale biti. Ker pa živimo v državi, ki se ne zaveda svoje odgovornosti do gejev, kot se je tudi prejšnja ni, prihaja do takih konfliktov, kot je bil vaš konflikt s farškim kokodanjem Ljudmile Novak. Kar vam osebno zamerim. Ne bi se smeli spustit v to.

Iz vsega, kar ste povedali, veje globoko nerazumevanje gejevskega in lezbičnega gibanja. Parada ponosa je spomin na upor v Stonewallu, kjer se je skupina predvsem transspolnih ljudi uprla policijskemu nasilju. Tako, da je policijo zaprla v lokal in rekla: »Dovolj nasilja! Tega ne bomo več prenašali!« Skupnost se s paradami ponosa spominja teh dogodkov, tega upora, tega »Dovolj!« In vsako leto znova na paradah spet reče »Dovolj!« Po drugi strani pomeni parada vidnost. Če večina meni, da je homoseksualnost samo stvar postelje, če večina tolerira istospolno

usmerjene samo med štirimi stenami, mi s parado ponosa pravimo: »Ne! Ne bomo samo med štirimi stenami!«

Nihče vas ne bo poslušal. Prvič: ljudstvo je zabito. Računajte že enkrat s tem! Ljudstvo bodo vedno zanimale samo pikantne podrobnosti, zanimal jih bo analni seks in nič drugega. Argumentov ne poslušajo. Argumente poznajo intelektualci, duhovno in intelektualno razviti ljudje, nihče drug. Drugi so publika, ki se suva s komicolci in govori: »Lej ga, lej ga!«

Mi pa vseeno zavzamemo javni prostor. Glavi trg v mestu je tisti dan naš. Je naš tudi druge dneve, ampak vse druge dneve poslušamo, da moramo biti med štirimi stenami, tisti dan pa mi rečemo: »Ne! Javni prostor je naš prostor!«

Kaj pa poslušate, da morate biti za štirimi stenami, pojdite ven!

Saj smo zunaj.

Pojdite ven. Zakaj se ne primete pod roko, ko greste skozi center?

Primemo se.

Rabite parado ponosa za to?

Saj se primemo za roke, se tudi poljubljam.

Ampak imejte solzivec v žepu.

Parada ponosa je manifestacija vidnosti, upora. Ljudem v lgbt-skupnosti pokažemo, da nihče ni sam, da je skupnost velika, raznolika. Drugim ljudem pa, da skupnost obstaja, živi, dela, ustvarja. Pokažemo naše življenje in kulturo. In del homoseksualne kulture so tudi moški v tangicah. Ne razumem, kaj je narobe z moškimi v tangicah, če si želijo v javnosti pokazati, da so, kar so. Saj namen parade ponosa ni koketiranje s publiko.

Delate vtis, da koketirate. Delate zelo izrazit in močan vtis, da koketirate.

S čim koketiramo? S tem, da pridemo ven in rečemo: »Hočemo enake pravice!«

Jaz sem tudi stigmatizirana, kot samska ženska. Močno stigmatizirana. A mi je treba v tangice, da pokažem, da sem?

Če sta nekemu poskakovanje v tangicah in poplesovanje del kulture, del identitete

...

... a je plesalec? A je to njegov poklic? A s tem pokaže svoje plešno znanje?

Pokaže svojo radost do življenja. Hedonizem. Seksualno osvoboditev. Telesnost. To so sporočila nagih moških v tangicah.

Zakaj bi se morali tega sramovati? Zakaj bi morali to doživljati kot nedostojanstveno. To je eden od segmentov homoseksualne kulture, ki se takrat izrazi javno. Kot upor, kot zahteva po enakosti pred zakonom, kot znak ponosa, da si lahko, kar si. Tudi javno.

Parada ponosa »Hvala bogu, da sem gej?« Kaj ima tukaj bog?

Nekateri so tudi verni.

Tem slabše.

V Svetem pismu piše, da je človek ustvarjen po božji podobi. V tem smislu je bog lahko tudi gej.

Pustite Biblijo. To je zbirka slabih pravljič. Koga želite prepričati? Tiste, ki berejo Biblijo? Tiste, ki sploh kdaj kaj berejo, razen odstavka evangelija pred mašo? Koga hočete prepričati? Kokoši tipa Ljudmila Novak. Kaj se imate vi pogovarjati z Ljudmilo Novak?

To ni pogovor z Ljudmilo Novak. Nas povabijo novinarji, da soočimo argumente.

Do prvega njenega kokodaka, ki je bil žaljiv za vas in za vso gejevsko skupnost, posredno tudi zame. Do takrat lahko sedite, potem pa je treba reagirati. Ostro. In veste, tisto hinavčenje: "Jaz vas spoštujem, ampak to ni naravno!" Lepo vas prosim, kdo bo koga učil, kaj je naravno? Tisti, ki niso niti s celibatom opravili? Je celibat

naraven? Dobro, ampak to so argumenti, ki jih taka kokoš ne bo poslušala, ker jih niti ne sme poslušati.

Če vstanem in grem ...

... ja, povejte, zakaj vstanete in greste.

Če vstanem in grem, ne bo pojasnila naše plati medalje.

Je čisto vseeno, naj govori ona naprej.

Ja, ampak potem nihče ne bo povedal, da govori neumnosti. Jaz pa sem tam in to lahko povem. In nagovorim tiste, ki razmišljajo. In kar nekaj je takih.

Karkoli ste ji rekli, je ona kokodakala nazaj. Saj ste vendar videli, bob ob steno.

Ampak se je vsakič bolj v drek zakopala. In ljudje so to videli.

Ne, niso videli. Videli smo mi, takoj od začetka, da je absurdno, da vidva sploh med seboj govorita. Da je to popolnoma absurdno. Po drugi strani pa, če je kateremu geju do tega, da bi ustvaril družino po vzoru katoliške družine, potem razumem Ljudmilo Novak, da se bo razpočila. Tega ne boste nikoli dosegli. Katoliška družina je: »Kolikor fukov, toliko otrok.« To je katoliška družina. A vas to mika? A vas mika cerkveni kičeraž? A vas mika metanje riža, ki simbolizira plodnost? A jih ne morete pustiti pri miru? Jaz jih pustim popolnoma pri miru, samo da mi ne pridejo blizu.

Ne gre za to, da jih mi ne pustimo pri miru, oni nas ne pustijo pri miru, ko se v sekularni državi borimo za naše temeljne socialne pravice.

Zdaj jih imate.

Nimamo.

Ja, imate.

Nimamo še.

Imate. Civilna poroka gejev je izenačena s civilno poroko kogarkoli.

Tega še ni.

Kako, da ne?

Ustavno sodišče je odločilo, da je neustaven zgolj 22. člen Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti, ki ureja dedovanje. Do odprave neustavnosti, za kar ima država 6 mesecev časa, velja tudi za istospolne pare »splošen« Zakon o dedovanju. Samo na tej točki smo izenačeni. Ta člen je bil namreč v ZRIPSu najbolj v nebo vpijoče diskriminatoren, zato je bilo relativno lahko spisati pobudo. Desničarji so namreč dobro znali spisati zakon, v katerem nič ne piše, zato je pobude za presojo ustavnosti za druge socialne pravice tako težko vlagati.

Ne samo desničarji, tudi prejšnja vlada. Spomnite se Ropove vlade, spomnite se Drnovškove vlade. Isto je bilo.

Njihov zakon, ki sicer ni uspel čez celotno parlamentarno proceduro (sic!), je bil bistveno boljši, ker je urejal vse socialne pravice, razen pravic v razmerju do otrok. Zdaj pa imamo registracijo. Socialnih pravic ni. In ko hočemo urediti te temeljne pravice, ko hočemo omogočiti otrokom v istospolnih družinah, da so enako zaščiteni kot otroci v heteroseksualnih, povzdignejo cerkev in njeni podaniki glas. In takrat je treba ljudem pokazati s prstom na neumnosti, ki jih govorijo. Ne prepričujemo fanatičnih katolikov. Mi razlagamo razumnim ljudem. Takim, ki ne vedo, za kaj gre. Nikoli ne nagovarjam Ljudmilo Novak, tudi ko govorim z njo. Vem, da ona ne bo nikoli razumela, ker ne sme razumeti. Nagovarjam ljudi, ki ne vedo dovolj, ki niso odločeni, ki bi radi več informacij. Gre za ponavljanje resnice, kot mantre. Prej ali slej bodo razumeli. Prej, kot če vstanem in grem.

Ne bodo razumeli, ker nočejo razumeti. Ne glede na to, ali so verni ali niso. Ljudje nočejo razumeti. Kje so korenine tega sovraštva? Korenine so v pokristjanjevanju. To se vleče skozi vso zgodovino, vleklo se je skozi Jugoslavijo in se vleče še zdaj in se bo še naprej. Zaenkrat je za silo še dobro. In parlament bo v tem mandatu prej ali slej moral sprejeti še ostale zakone, ki morajo zaščititi otroke v gejevskih družinah. Kaj pa bo v prihodnjem mandatu? Kot veste se Pahor že mrlezga s cerkvijo. Računajte s tem.

Parade so torej za vas nedostojanstvene ...

... V tej obliki so. Ne samo pri nas. V svetu so nekatere res do kraja groteskne. In je nepotrebno kazati veselje do življenja na tak način. Jaz si predstavljam parado dostojanstva z naslovom "Sem, kar sem". To zajema vse: hetero, geje, lezbijke, vse. »Sem, kar sem!« In jaz bom prva šla zraven.

Bili so transparenti »Sem, kar sem.« In to je parada »sem, kar sem«. Sem pa tudi moški v tangicah, ki poplesuje. Zakaj je to napak, če je to res to, kar sem, če je to način, s katerim izražam sebe, svojo seksualno osvoboditev, svojo telesnost?

Vi morate sebe izražati skozi svoje delo. Kar imate pokazati, ne glede na to, kaj ste.

To delam v vsakdanjem življenju. Skozi svoje delo, hobije, ljubezni dokazujem, kar sem. Skozi svoje vsakodnevno življenje, ki ga živim odprto in suvereno kot gej, čeprav moram vsakič premagovati strahove, dokazujem, kaj sem. Ampak sem tudi medo v tangicah, ki poplesuje zgoraj brez. In ne razumem, zakaj bi morali delati parado ponosa, ki bo vsečna ljudem?

Mislite, da je to vsečno?

Mislil sem na t. i. parado dostojanstva, tiho marširanje, to bi bilo vseč ljudem. Mi pa delamo to, kar smo. Parada ponosa je pri nas zelo raznolika. Moških v tangicah pa v njej sploh ni. Načeloma smo tam predvsem precej normalizirani ljudje. Na žalost.

Ja, v Nemčiji imajo kar groteskne ekscese. Samo, ne vidim nobenega vzroka, zakaj je to, ne samo potrebno, zakaj je to primerno?

Ker je ravno to parada »sem, kar sem«.

Je dostojanstvo v tem, da potresaš ritnice na kamionu?

Nič slabega ni v tem.

Ne nič slabega, je v tem kaj dostojanstvenega?

Seveda.

V tem je dostojanstvo?

Sem, kar sem. Sem tudi moški, ki poplesuje v tangicah.

Ja, potem je to vprašanje okusa. Mene osebno to odbija. Jaz silno rada gledam ples, silno rada gle-

dam plesalce, silno rada gledam telo, tudi razgaljeno telo, ki nekaj pove, ki nekaj pokaže. Ampak gre za ples. Je to ples? Je to kakršnakoli ustvarjalnost, je to kakšna umetnost? Druga stvar, God is gay, tu se ustaviva.

Samo malo, tudi antika je poznala orgiastične rituale.

Tam je bilo to del kulture. Danes to ni del kulture. Danes je del kulture ples.

Del gejevske kulture je tudi hedonistični seksualno osvobajajoč pristop.

In po drugi strani hočete biti s cerkvenimi krogi v soglasju?

Kdo hoče biti s cerkvenimi krogi v soglasju?

Ogromno gejev je, ki hodijo v cerkev, ki hočejo imeti cerkvene poroke, ki hočejo gejevske družine izenačiti s katoliškimi družinami. Ne se čuditi, če vas tepejo. Tudi mene so hoteli tepsti.

Nihče noče družine izenačiti s katoliško. Mi živimo v sekularni državi in si želimo socialne pravice, ki pripadajo vsem, kot državljanom. V tem ni nič koketiranja s katolištvom. Nobene želje biti enak s katoliki ni.

Se vam zdi nujno, da vi spoštujete Ljudmilo Novak in ji to celo rečete? A jo res spoštujete?

Ker ne vidim rešitve v sovraštvu.

Jaz vas ne nagovarjam k sovraštvu. Jaz vas nagovarjam k distanci. K distanci, ki jo tudi jaz držim do cerkvenih krogov. Meni se gnusijo do daske. Ampak jaz jih pustim pri miru, dokler mi kdo ne pride blizu.

Saj tu je problem, v tej borbi za sekularne pravice nam oni nenehno mečejo polena pod noge. In ne dovolijo, da imamo v sekularni državi enake sekularne človekove in socialne pravice.

Ta država še ni sekularna. Ne čisto. Vi veste, da je 7. člen ustave vedno bolj bleda črka na papirju. Vi veste, da je klerikalizem vedno močnejši, ker je dobil kapital, ker lahko kupuje ljudi, ker lahko počnejo, kar hočejo. Vi kapitala nimate. Dobite si solzivce. Še en

primer vam bom povedala. Cigani. Če rečem Romi, mislim Romsko skupnost, romski jezik, romsko populacijo. Če rečem Cigani, mislim na tiste Rome, ki so se izvlekli, in ki so nekaj pokazali. Mislim na glasbenike. Na Madžarskem je to elita. Ostale pa fekete garba, pobija. In pri nas bo isto. Ja, gej. Pokaži, jaz sem jaz, jaz znam to! Ni treba začeti v tangicah. Začni, na papirju. Piši, pokaži, dokaži! Zakaj vedno navajamo Wilda? Ker je velik, ne glede na to, da je gej, ne zato, ker je gej, ne kljub temu da je gej. Velik je. Jaz sem, kar sem.

Ne morejo biti vsi vrhunski umetniki.

Ne. So pa lahko vrhunski obrtniki, vrhunski računalničarji ... Seveda ne morejo biti vsi umetniki, ampak zrasti ven! Sem, kar sem. Kaj opraviš s tem, da napišeš »God is gay«, če si tako pogumen napiši »Alah is gay« ... pa te bojo ubili.

Moja pravica je tudi, da sem navaden smrtnik, zakaj se moram nekaj posebej dokazovati?

Zato, ker si ogrožen. To je del borbe. Zrasti ven! In tudi to je, jaz vem, kako je, če si sam, jaz nisem v nobeni grupi. In ko sem bila izpostavljena, kot lezbača, sem preživljala žalitve in pljunke ... pa ni bilo nikjer nikogar. Bila sem sama. Sama sem morala to prerašči. In sem si rekla, dobro, napisala sem to, ustvarila sem to, pa če me imajo za lezbijko, pa naj me imajo. Ampak bit gej ni poklic. To ni poklic. Ogromno gejev je, ki jemljejo gejevstvo za poklic.

Lotiva se še tega: »God is gay«. To lahko pomeni: »Bog je vesel.«

Lahko pomeni, ja, bere pa se »Bog je peder.«

»Bog je peder.« Če je ustvaril človeka po božji podobi, je lahko tudi peder.

Prav rada bi videla tistega, ki si je drznil to napisati. Nikdar si ne bi drznil sam to nositi po Čopovi ulci. Ne, v grupi je bil.

Kaj je narobe z »God is gay«?

Žalitev za vse vernike je. A se spuščate na raven cerkvenjakov?

Je gej žaljivka?

Ne razumete? Potem vam ne morem razložiti. Jaz osebno sem bila, ne glede na to, da sem ateist in proticerkveni človek, osebno sem bila prizadeta. Kaj si dovolite? Njim je to sveto.

Ali ta, ki je nosil transparent, nima pravice do svoje religije?

Seveda ima to pravico, in če je dovolj neumen, je tudi religiozen. Se pravi, da je idiot.

Če ima pravico do religije, potem ima pravico reči, da je bog peder.

Naj napiše: »Jaz sem katoličan in mislim, da je bog peder.« Potem bo to čisto drugače zvenelo.

Se strinjam. Lahko je ženska, lahko je gej, če je. Lahko ga sploh ni.

Vsaka religija, ena bolj ostro, druga bolj ljubeznivo, tretja bolj tolerantno, ampak vsaka religija vas označuje za gnusobo pred bogom. Kako si lahko potem religiozen?

Razumem, da so nekateri ljudje, ki si želijo biti religiozni. Ne glede na institucijo, ampak predvsem v odnosu do nauka. In taki ljudje imajo pravico počutiti se od boga ljubljene.

(Smeh) Ja, če se počutijo od boga ljubljene, naj se. Potem pa velja: »God is gay.« (Smeh) Veste kaj, buteljnu ne more nihče pomagati. Buteljna ne bo nihče prepričal. 1.000 razlogov je, da boga ni, niti enega, da bog je, on bo pa še vedno mrlezgu s svojo Bibilijo. Samo jaz zraven njega v paradi ne bom hodila.

Koromač za Podobnika. To je bil protest.

Jebe se Podobniku za protest.

Jaz sem bil v narodni noši. In jaz sem mu dal koromač.

Ja, pa kaj vam je padlo v glavo?

To je bila akcija skupnosti, s katero smo sporočali: »Cerkev je v srednjem veku pedre zažigala na grmadah s koromačem, zdaj delate to vi. Nate! Tu imate koromač!«

Bili ste ljubeznivi!! Bili ste vljudni in ljubeznivi. Ali ste ga opsovali? Ne! Jaz bi ga. Psa ne opusjem,

Podobnika pa bi. Ne poskušajte ustvariti kakršne koli oblike sožitja med vami in klerikalci. To vas bo popeljalo popolnoma v drek.

Ustvarjati moramo civilizacijo sožitja, sicer se bomo med seboj pobili.

Nobenega sožitja ne more biti. Lahko je samo: mi smo tukaj, vi ste tam, oni so tam. Čakajte, ko bo prišel še islam zraven, to bo prav veselo. Kakšno sožitje! A je ta planet svet sožitja? Tukaj ni sožitja. Ne more biti. Treba je samo paziti, da se eden drugemu kolikor se da izognemo, dokler gre brez konfliktov. Ko pa pride do konflikta. Pest, palica, veriga! Vzemi, brani se, bori se! Jaz sem ženska, pa se moram sama boriti že vse življenje. Zato sem se morala usposobiti. Ne čakajte, pojdite na tečaj karateja, nabavite si stvari.

Imamo tečaj, vendar osebno še vedno globoko verjamem, da bomo čez kakih 300 let vendarle izgradili civilizacijo sožitja. Vi pa pravite, da je treba opustiti projekt sožitja.

Mislím, da je to edina možnost. Pozabite na projekt sožitja. To je, kakor bi pričakovali, da bodo v sožitju živeli kristjani in muslimani. A res verjamate v to? A verjamate papežu? A verjamate temu Razingerju? Razinger je rekel, zakaj ne bi vsi živeli v sožitju. Razinger je poosebljeno zlo. Pa ves čas govori o sožitju.

Sožitje je torej jalov projekt.

To je jalov projekt.

Kaj pa ni jalov projekt?

Ja, sem, kar sem. In nikogar nič ne briga. Ampak ne samo prepričevati ljudi, da nikogar nič ne briga. Treba jim je prepovedati. Prepovedati! Moje življenje je moje življenje in tebe nič ne briga. Ne vtikaj se vame, drugače te bom na gobec. To je to.

GAYSGREEN

... pa tudi **L, B, T** in vsi, ki ste dovolj **Queer**, da berete *Narobe*.

Tokrat: HRANA!

1
Olupite kilometre
s svoje hrane: jejte lokalno in sezonsko! Zmanjšajte CO₂ odtis svojega želodca.

2
Ne zaupajte prehrambeni industriji!
Maslo iz našega otroštva je bilo rumeno, ker so krave pasle rumene cvetlice. Da bi nostalgija delovala tudi zdaj, ko so krave zaprte v betonskih hlevih, primešajo rumeno barvo senu. Dober štos: barve tako ni potrebno navesti kot aditiv, saj ga vendar jedo krave in ne ljudje!

3
Tvoj najljubši biftek
(beri krava) s prdci proizvede 18% vseh svetovnih emisij CO₂ (več kot transport). Pa še stresni hormoni od klanja se lepo priležejo tvojemu že itak stresa polnemu bodiju.

4
Posvojite EKO kmeta,
osvojite in ozelenjavite balkon. Zazelenite okensko polico, pa magari samo z zelišči.

5
Izogibajte se embalaži in ne jejte predelane hrane!

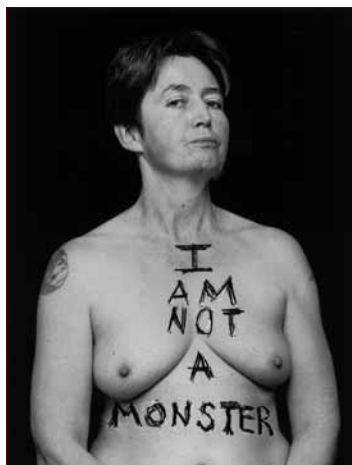
Če pa že, berite oznake: v večini mesnih izdelkov se skriva sladkor. V soku, na katerem je oznaka NO SUGAR ADDED, je še vedno lahko do 15% sladkorja!

Tea Hvala

Spol kot dolžnost Interseksualnost in ideologija naravnega v slovenski medicini

V sredo, 6. avgusta, sva bili s Tonjo Blatnik gostji *Izlivov*, oddaje o spolnosti,¹ katero na Radiu Slovenija I pripravlja in vodi Mitja Blažič. Povabil naju je, da bi »zagrizli v prepovedani sad« oziroma izpraševali dvospolni sistem z vidika interseksualnosti in drugih spolov, ki štrlijo iz matrice. Z interseksualnostjo se ukvarjava sociološko: Tonja Blatnik je družbeni status indijskih hidžr teoretsko primerjala z nevidnostjo interseksualcev v Sloveniji, sama sem pisala o reprezentacijah interseksualnosti v utopični literaturi. Ker je osrednji del oddaje pripadel intervjuju s prof. dr. Tadejem Battelinom, endokrinologom, ki na Pediatrični kliniki vodi strokovno ekipo (poleg njega jo sestavljajo še genetik, psiholog in dve kirurga), ki pri nas odloča o usodi otrok, rojenih z »motnjo v spolni diferenciaciji«, je bilo najino teoretsko zanimanje soočeno z navdse otipljivo močjo medicine, ki pri nas, kot se je izkazalo, v imenu zdravja odmerja prostor naravi. Nič manj.

»V medicini si ali moškega ali ženskega spola,« je začel dr. Battelino. »Če pride do motnje v diferenciaciji spolovila, se pravi zunanjih znakov, potem medicina ugotovi, kje je do te motnje prišlo, in poskuša pomagati. Poslušajte,

ne more zdravnik reči nekemu: 'Vi ste pa med spoloma'. Kako bi pa to izgledalo? Človek ima pravico do svojega spola. In te pravice mu verjetno noben zdravnik noče vzeti«. Mar to pomeni, da morajo moški ali ženski spol operativno dobiti celo tisti, ki bi lahko shajali brez njega? Kako bi le izgledalo, če bi medicina priznala lastno zmotljivost? Claudette Plumey je na lanskem *Festivalu lezbičnega in gejevskega filma* kot politično in spolno aktivna interseksualka kirurgu Franciju Planinšku zastavila prav to heretično vprašanje. »Ja, nič,« je rekel. »bomo pa še enkrat operirali«. »Tako lahko odgovori samo estetski kirurg, ki s svojimi storitvami dobro služi,«² je komentirala Claudette. Le da so napadne odločitve v takih primerih zelo tragične.

Je mogoče, da znanost o izgledu in namenu normalnega, naravnega in zdravega spolovila podpira patriarhalna heteroseksistična ideologija? Dr. Battelino je zatrdil, da je zdravljenje uspešno samo, če ima »tak otrok, kasneje odrasla oseba, pravzaprav zvezo«. Na vprašanje, ali ima v mislih tudi homoseksualne zveze, je odgovoril: »Tukaj je pa jasno, heteroseksualno zvezo, seveda«. Če se je trditev sociologinje dr. Darje Završček, da se je medicina v času referendumu o pravici žensk do umetne oploditve v razpravo umešala kot nosilka moralnih vrednot³

komu zdela pretirana, opozarjam na način, kako pravica do zdravja v diskurzu dr. Battelina postane dolžnost. Dolžnost, da nosiš prepoznaten moški ali ženski spol, ki se sklada z možatim ali ženskim izgledom in heteroseksualno »izbiro«. Zakaj že? »Ker imajo vsi ljudje pravico biti zdravi. Človek, ki se rodi popolnoma zdrav, se rodi z jasnim spolom, ki je ali moški ali ženski. Kot zdravnik sem zavezan pomagati vsakemu bolnemu človeku, četudi je ta konkretna bolezen pomešana z različnimi filozofijami, gibanji in ne vem čem vse. Mi pač, če hočete, bolnih ljudi ne ločujemo po spolu. Vsak človek, ki ima neko očitno motnjo, bodisi genetsko bodisi hormonsko, in ima zaradi tega posledice, je za nas pač človek, ki trpi, in poskušamo mu pomagati po najboljšem trenutnem medicinskem znanju. Zdrav človek ima v naravi, ko se rodi, vedno spol. In ta spol je moški ali ženski«. Amen!

Sama pritrjujem tistim »filozofijam, gibanjem in ne vem čemu še«, ki so s konceptom interseksualnosti odgovorili na lisice, ki jih je domišljiji in telesom Zahoda nadela prisilna heteroseksualnost. V tem smislu interseksualnost zastopa vse nekoherentne spolne identitete, ki se nočejo ali ne morejo utemeljevati na mitu o avtentičnem in naravnem biološkem spolu; je teoretska fikcija za posredovane identitete, ki strogo varovano mejo med spoloma prečijo (transspolni in transseksualni ljudje) ali pa so »nedoločljive«

(»hermafroditi«, »androgini« in vsi drugi, queerovski spoli). Torej interseksualnost kot parodičen opis, ne pa usodni vpis. V ožjem smislu je interseksualnost vezana na »dvoumna« spolovila. Ameriška pesnica, queerovska aktivistka in teoretičarka Riki Anne Wilchins, ki si je spol operativno spremenila iz moškega v ženski, a se, kot pravi, v terminologiji transseksualnosti počuti preveč utešnjeno, je v »prevratniškem slovarčku«, ki zaključuje njeno zbirko esejev *Read my Lips* (1997), interseksualnost opredelila kot »prošnjo zdravnikov in staršev za nujno psihiatrično pomoč – čeprav jim najbolj pomaga operacijski poseg na spolnih organih njihovih otrok« ali kot »stanje, ko se nekdo rodi s spolovili v tehnikolorju, medtem ko so spolovila drugih črno-bela«.

Kaj o regulaciji spola pravi queerovska teorija? Medtem ko se feminizem sprašuje, če so interseksualne »utopije«, o katerih razmišljamo ljudje, odrasli v svetu, v katerem je dovolj prostora samo za ženske in moške, sploh lahko emancipatorne, je queerovska teorija vprašanje obrnila na glavo: so heteroseksizmu v svetu, v katerem manjšinski subjekti v postelji, knjigah, na ulici in odrih spole »menjamo kot gate«, šteti dnevi? Še zdaleč ne, pravi slovenska medicina. Spol je institucija. In pri tem bo ostalo, dokler se queerovska praksa v Sloveniji ne bo soočila z medicinsko, se z njo sprla in jo morda prisilila k premisleku. A kako, sva se z novinarjem vred spraševali v radijski oddaji, ko pa dvospolni red medicini predstavlja osnovni kriterij zdravja, sociologiji pa škodljivo ideološko predpostavko.

¹ Posnetek oddaje je objavljen na strani <http://www.rtv slo.si/blog/radijska-oddaja-izlivizliviz-30-interseksualnost/29215>

² *Sobotna priloga*, 27. 12. 2008

³ *Dnevnikov Objektiv*, 12. 9. 2009

Aleš Zobec

ales.zobec@gmail.com

(Ne)utemeljenost testiranja?

»Testiraj se, testiraj se, testiraj se!« je tako rekoč univerzalna mantra kakršnegakoli govora o HIV-u in aidsu. Čeprav je testiranje včasih pravzaprav nepotrebno.

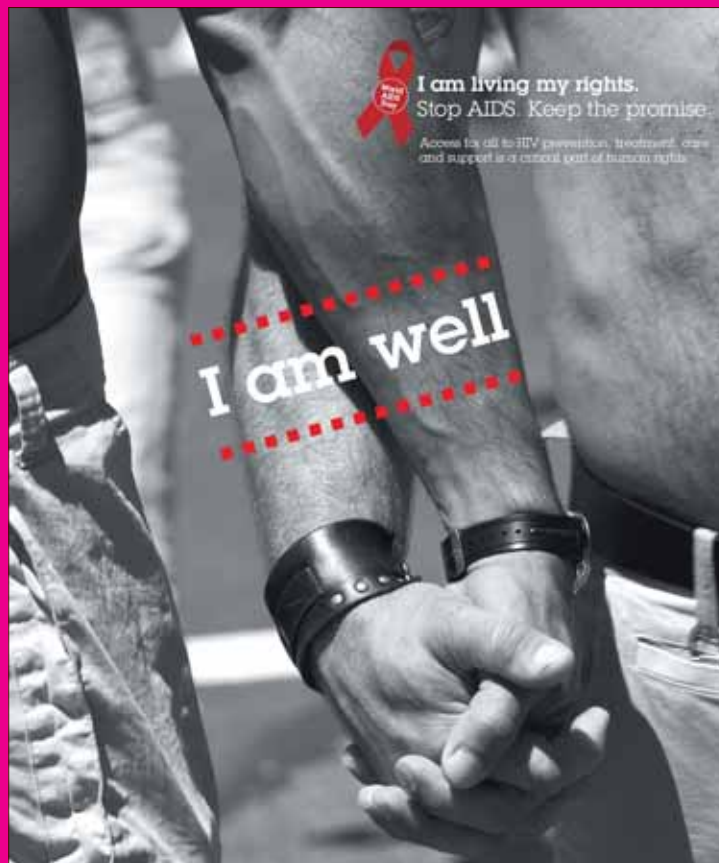
Da si bomo lažje predstavljali, kdaj je testiranje morebiti res nepotrebno, si pogledjmo dva resnična primera (z izmišljenimi imeni), ki smo ju našli v *Mercatorjevi spletni svetovalnici* in na *Mavričnem forumu*.

Lidija je pred dvema mesecema pila iz istega kozarca kot Boštjan, ki je gej. Lidija sicer ne ve, ali ima Boštjan HIV, vseeno pa jo je zaskrbelo, saj sta vsak po svoji slamici pila iz istega kozarca. Ustrašila se je, da se je morebiti nekaj Boštjanove slinice po slamici vrnilo v kozarec in da se je morebiti tako okužila z virusom HIV.

Lidiji je v *Mercatorjevi spletni svetovalnici* svetoval dr. Peter Kapš. Sprva ji je sicer razložil, da vzročno posledične zveze med istospolno usmerjenostjo in okužbo z virusom HIV ni, a obenem povedal, da so okužbe v tej skupini pogostejše. Svetoval ji je testiranje. Čeprav se virus praviloma tako ne prenaša, lahko okužbo z gotovostjo izključimo (ali potrdimo) samo s testiranjem.

Tadej je na pikniku s prijatelji kadil travo, ki so jo po stari navadi pokadili skupaj, v krogu. Nekaj dni za tem so izvedeli, da je med njimi bila in po vrhu z njimi tudi kadila oseba, ki je okužena z virusom HIV. Tadej je sedaj v skrbeh, da je okužen tudi on. Njegova skrb je še toliko večja, saj je že 8 let v resni, monogamni zvezi z Rebeko in ji česa »takšnega« nikoli ne bi mogel narediti.

Tadeju je kar nekaj uporabnikov *Mavričnega foruma* priskočilo na pomoč z nasveti. Sicer so ga pomirili

in mu povedali, da se virus HIV ne prenaša na omenjen način, vendar se je kmalu našel uporabnik, ki je trdil, da možnost okužbe na takšen način vseeno obstaja in morebiti je prav on prvi na svetu, ki se je okužil na takšen način. Veliko uporabnikov mu je sicer svetovalo testiranje.

Zastavlja se vprašanje: ali je v takšnih primerih modro svetovati testiranje ali ne?

Zakaj ne?

Najprej moramo vedeti, da se HIV prenaša s telesnimi tekočinami, vendar ne kar z vsemi: čeprav v slini obstajajo sledovi virusa HIV, so tako majhni, da je možnost okužbe zanemarljiva. Do sedaj ni znanega primera okužbe s slino. Virus HIV ni moč najti v znoju, urinu in blatu, količina v solzah pa je izjemno majhna – kot v slini. Telesni tekočini, ki predstavljata ob izmenjavi visoko tveganje, sta kri in semenska tekočina. Zlasti zaradi slednje je tveganje pri nezaščitenem analnem spolnem odnosu tako veliko. Omeniti je še potrebno, da predstavlja tveganje tudi izmenjava predsemen-ske tekočine.

V zgornjih primerih je torej jasno, da ni prišlo do nikakršne izmenjave tveganih telesnih tekočin. Okužba v opisanih primerih ni mogoča. Predlagati testiranje je s tega vidika tako rekoč zavajanje in strokovno vprašljivo ustvarjanje nepotrebne preplaha.

Vendar ... zakaj svetovati testiranje tudi v zgornjih primerih?

Preprosto: negativni zdravniški izvid je verjetno edina stvar, ki paranoičnega posameznika ali posameznico lahko pomiri. Ker je strah precej iracionalen, se ga je težko znebiti tudi z najbolj racionalnimi razlagami iz priročnikov o varni spolnosti in naštevanju možnih načinov prenosa. Se še spomnite svojega zadnjega testiranja? Na testiranje ne gre verjetno nihče povsem ravnodušen: zanemarljiva, hipotetična, teoretična možnost kljub vsemu menda obstaja (»Kaj pa, če ...«). Ta občutek pa lahko umiri samo zdravniško potrdilo. Predvidevam, da so uporabniki *Mavričnega foruma* in Peter Kapš predlagali testiranje predvsem zaradi tega razloga.

Zakaj je potrebno posameznike in posameznice nagovarjati k testiranju?

Nekaj podatkov z Inštituta za varovanje zdravja: v prvih šestih mesecih letošnjega leta je bilo na novo odkritih 16 okužb, od teh je bilo 14 moških, ki so imeli spolne odnose z moškimi (MSM). Med letoma 1998 in 2007 je bilo ugotovljenih 225 okužb, v zadnjem letu in pol pa kar 64, od tega 48 MSM. Število okužb oziroma ugotovljenih okužb z virusom HIV v Sloveniji torej narašča, je pa število okužb v Sloveniji v primerjalni perspektivi precej nizko. Ob tem velja pripomniti, da je realno število okuženih oseb precej večje, saj je delež testiranj v Sloveniji relativno nizek. Kot je v svojem govoru na dobrodelnem večeru v tednu Parade ponosa rekel dr. Boštjan Mlakar: »Če se ne testiraš, pač ne moreš pokvariti dobre statistike!« Pomembnost testiranja in poznavanja svojega HIV-statusa ni samo sebi namen: verjetno se (pre)malo posameznikov in posameznic zaveda, da zgodnje odkritje okužbe pomeni bistveno večje možnosti učinkovitega zdravljenja. V zadnjih treh mesecih so bile postavljene kar 4 pozitivne HIV-diagnoze sočasno z ugotovitvijo aidsa. V osemdesetih, ob izbruhu HIV-a, je odkritje okužbe pomenilo tako rekoč smrtno obsodbo. Danes ni več tako – če je le okužba prepoznana dovolj hitro, torej pred izbruhom aidsa.

Torej: »Testiraj se, testiraj se, testiraj se!« je na mestu. Vendar ne za voljo ustvarjanja panike in preplaha. Gre bolj za to, da bi del posameznikov in posameznice skrb zase in za svoje zdravje postalo tudi dvoje: dosledno prakticiranje varne spolnosti ter redno testiranje za spolno prenosljive bolezni (kamor poleg HIV-a sodijo še virusi HPV, Herpes simpleks virusa, sifilis, hepatitis A, B in C, gonoreja, klamidija, kandidoza in trihomonija).

Andrej Zavrl

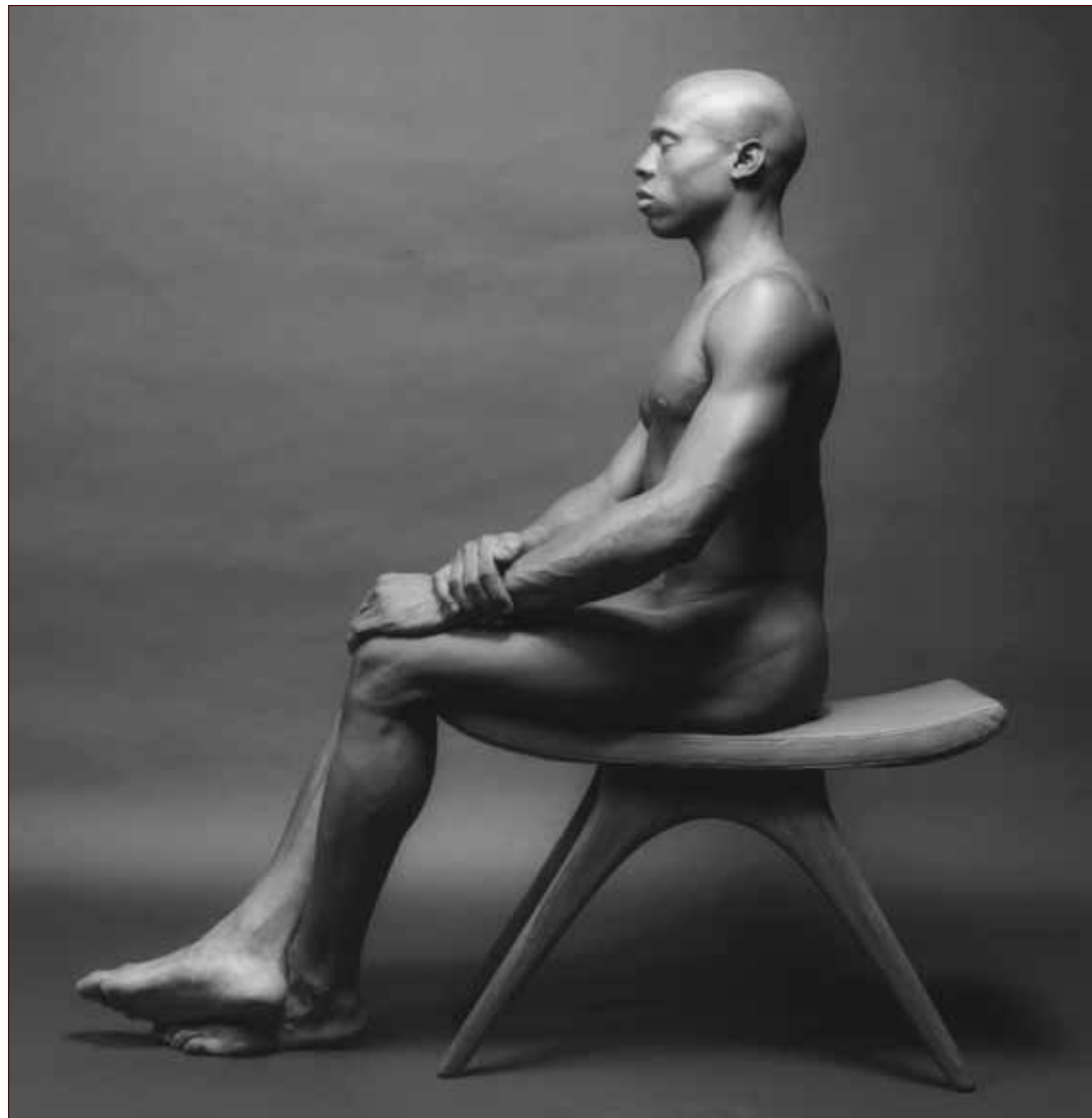
a.zavrl@hotmail.com

Robert Mapplethorpe, ameriški fotograf (1946–1989)

Podoba popolnega trenutka

Robert Mapplethorpe se je rodil 4. novembra 1946 v Queensu (New York), kjer mu je predmestna Amerika nudila varno okolje in dober kraj za odraščanje, prav zato – kot je rekel sam – ker ga je bilo dobro zapustiti. Kot zgleden katoliški dečko je vsako nedeljo hodil v cerkev, ki je pomembno vplivala na njegovo kariero in življenje, čeprav nikoli ni bil resnično religiozen. Že pogled na stene njegovega stanovanja pokaže razporeditev, kot bi jo našli na kakšnem oltarju; seveda si je na stene obesil tudi kakšno razpelo. Katolištvo kot magija in skrivnost. In potem Mapplethorpeve fotografije.

A predmestno življenje je bilo nerazburljivo in dolgočasno, zato je odšel, takoj ko se je dalo, in se pri šestnajstih preselil v Brooklyn. Na Pratt Institute je študiral slikarstvo, kiparstvo in risanje, potem pa ga je njegov mentor in ljubimec, Sam Wagstaff, sicer kustos Wadsworth Atheneuma v Hartfordu in Detroit Institute of Arts, spodbujal k fotografski karieri. Leta 1972 je postal samostojen fotograf in 1973 imel svojo prvo razstavo, *Polaroids*. Prav tako v sedemdesetih se je preselil v znamenito zbirališče umetnikov, manhatnski Chelsea Hotel. Najprej je izdeloval fotomontaže in kolaže iz gejevskih pornografskih revij, kmalu pa se je povsem po-

svetil samo še fotografiji. Od tam je šlo samo še navzgor.

V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je fotografija postala medij, preko katerega je vse več umetnikov izražalo svoja politična in erotična stališča. Mapplethorpeve fotografije pa niso le zatresle statusa quo, ampak so postavile temelje za politični učinek, ki ga je v prihajajočih desetletjih dosegala homoerotična umetnost z izrazito seksualno komponento. Mapplethorpe je pornografski izraz vedno fasciniral, in tudi sam ni nikoli podcenjeval fizičnega in seksualnega vidika svojega dela, kljub temu pa je bil njegov cilj komercialno pornografijo dvigniti na raven estetske, visoke umetnosti. V ta namen je razvil samosvoj stil, ki je poudarjal formalno simetrič-

nost, zapletena prelivanja belih in črnih odtenkov, popolno jasnost teksture in vizualnih detajlov. Sebe in svoje modele je z odmaknjenim očesom postavil v domišljene kompozicije, ki mnogokrat prikazujejo izrazito seksualne položaje in dejavnosti – od trdega sadomazohizma, fukanja s pestjo in pohabljenja genitalij do uriniranja v usta.

1978 je v omejeni nakladi izdal *X Portfolio*, ki predstavlja S/M prakse, in *Y Portfolio*, ki zajema cvetje in tihožitja. Od tedaj nobena cvetica ni več nedolžna. Leta 1981 je izdal še *Z Portfolio* (s poudarkom na črnih modelih), tudi v omejeni nakladi. Te tri mape predstavljajo njegovo najbolj poznano delo in teme, ki se v njem vseskozi ponavljajo. Njegove fotografije

pogosto določajo stroga formalna kompozicija in eksplicitno seksualni motivi. Kolikor so domnevno šokantne zaradi motiva, so mojstrske v svoji tehnični dovršenosti.

V svojem času je Mapplethorpe veljal za najbolj kontroverznega ameriškega fotografa, ki je črpal iz manhatnske gejevske skupnosti šestdesetih in sedemdesetih let

dvajsetega stoletja. Kritiki so nedogodali, da draži umetniški svet s pornografijo in da ve, kje je denar in kako ga dobiti. Pisatelj Edmund White pa je mnenja, da se mu lahko le zahvalimo, ker je raziskoval pomembne teme – seks, nasilje, medrasni odnosi – in sprožal polemike ter lokaliziral naše strahove, strasti in upe. Poleg tega je gledalec Mapplethorpevih fotografij prisiljen v premišljevanje o odnosu med seksom in močjo/nasiljem/smrtjo.

Mapplethorpe sam je trdil, da ne mara »besede 'šokantno'. Iščem nepričakovano. Iščem reči, ki jih še nikoli prej nisem videl ... Bilo mi je dano, da sem te fotografije posnel. Čutil sem se dolžnega, da jih naredim.« Njegov namen ni bil šokirati, prej mu je šlo za to, da sam izkusi in vidi stvari, ki so ga zanimale, sam je želel raziskovati in to potem ujeti v podobi fotografije. Ko je izdelal fotografijo, vsebina zanj ni bila več šokantna. In skrivnost izgine, če o njej začneš govoriti. Mapplethorpe pa je ves čas hrepenel po trenutku čarobnosti, ki ga je treba ujeti, preden mine.

Poleg sebe (njegovi avtoportreti so morda med najslavnejšimi avtoportreti) je za modele uporabljal širok krog prijateljev in znancev,

med njimi so bilo likovni umetniki, skladatelji, glasbeniki, družabna smetana, pornografske zvezde in pripadniki S/M subkulture. Prav hladen, odmaknjen in nemoralističen prikaz S/M prizorov je bil za nekatere posebej sporen. Seksualno nasilje oziroma nasilje, ki je vzbujajoče, pri mnogo gledalcih zbuja nelagodje, bolj konzervativne kritike pa je spraval čisto do roba pameti. Mapplethorpe pa je bil tudi sam del teh skupin; kar je fotografiral, je brez kamere tudi sam izkusil. Pravzaprav je fotografiral svoje življenje. Obenem pa je pripadnikom S/M pomagal, da so se lažje definirali kot določena skupina s svojo ikonografijo, praksami ipd. in jim pomagal doseči večjo vidnost.

Precej kontroverznosti je sprožila tudi njegova domnevna objektivizacija in fetišizacija teles, še posebej teles črncev – tipična za to je ena njegovih najslavnejših fotografij, »Moški v poliestrski obleki« (1980), kjer je model, oblečen v moško obleko, viden le od prsi do kolen, v središču pa je nemajhen, rahlo erektilen penis, ki se pne iz hlačnega razporka. Edmund White dvoumnosti, ki so nastale okrog tega, razlaga takole: Ko belec gleda črnca, je to vedno dejanje nekakšne tesnobe, ki se v specifični politični situaciji ne more izvršiti

golo, preprosto, iskreno. Črnce vedno gledamo skozi filter in Mapplethorpe jim je dodajal raznovrstne filtre, ki so vsi sicer lahko sporni, kar pa ne zmanjšuje moči njegove umetnosti. Pogled, ki posameznega črnca že kar razglasi za predstavnika vseh črncev, pa je rasističen sam po sebi, saj razkriva, da belci črnce vidimo kot nediferencirano skupino, ne pa kot posameznike, ki na različnih fotografijah pač počnejo različne reči in med sabo – razen barve kože – nimajo dosti skupnega.

Mapplethorpu so 1986. leta diagnosticirali aids, naslednjega leta je zaradi iste bolezni umrl Wagstaff. 1988 je Mapplethorpe ustanovil fundacijo za boj proti aidsu in podporo fotografskim projektom, istega leta pa je Whitney Museum of American Art v New Yorku pripravil njegovo prvo ameriško retrospektivo. Potujoča razstava *Robert Mapplethorpe: The Perfect Moment*, ki je pot začela v Filadelfiji naslednjega leta, kmalu po Mapplethorpevi smrti, je zaradi domnevne perversnosti in pornografskosti sprožila pravi vihar, ki je imel daljnosežne posledice za financiranje umetnosti z javnim denarjem. Senator Jesse Helms je v ameriškem Senatu uničil razstveni katalog in sprožil debate, ki so se iztekle v zmanjševanje javnih

sredstev za umetnost in kapitalizacijo pred političnimi pritiski, ko je Corcoran Gallery v Washingtonu tik pred otvoritvijo odgovorila razstavo, direktor Contemporary Art Center v Cincinnatiju, ki je razstavo gostil, pa je bil obtožen obscenosti in otroške pornografije (kasneje je bil oproščen). Če bi potrebovali dokaze za to, kako strašljiva je neheteronormativna seksualnost za mnoge, bi komaj našli primernejšega.

9. marca 1989 je Robert Mapplethorpe umrl v bolnišnici v Bostonu zaradi komplikacij, povezanih z aidsom. Ob smrti je bil eden najbolj uspešnih ameriških povojnih fotografov, ki je dodobra prevprašal odnos med cenzuro in homoseksualnostjo in ki še zmeraj preskuša meje umetniške svobode in izražanja.

Mapplethorpe v Ljubljani

Narodna galerija in Galerija TR3 sta v Ljubljani med prvim junijem in petnajstim avgustom gostili razstavo 117 fotografij Roberta Mapplethorpe. Videli smo lahko primerke vseh njegovih glavnih tematik – cvetje, kipe, portrete, meso in seks. Za Ljubljano je to morda pomembnejši dogodek, kot se zdi na prvi pogled. Pa je bil opažen? No, to pa je že drugo vprašanje. Nekaj je bilo vendarle na žalost zelo moteče: kombinacija zaščitnega stekla in osvetljave je zaradi bleščanja in odsevanja tako rekoč onemogočala ogled fotografij. In za nameček še ščepec pedrske paranoje: Ali je naključje, da je bil na plakatih po celem mestu *ženski akt* (navkljub dobro znanim umetnikovim spolnim in seksualnim preferencam)? Da je bilo na vstopnicah cvetje? Da so bile v Narodni galeriji na ogled le fotografije cvetja in kipov, ločeno, v TR3, pa bolj eksplicitne podobe? Da ni bilo kaj dosti S/M? Paranoja ali še eno poglavje večnega zmanjševanja pomena želje po istem spolu?

Festival lezbičnega in gejevskega filma

25. festival lezbičnega in gejevskega filma, Slovenska Kinoteka, Ljubljana
28. november – 5. december 2009

Igrani filmi

Prepovedani čuti

(Sens Interdits//Prohibited senses), režija Sumeya Kokten, Belgija 2008, 84'

Jennifer in Selin skrivata svojo ljubezen, kajti Selin živi v konservativni turški družini. Mladenič, ki očeta zaprosi za Selinino roko, je obenem dobro znan policijski inšpektorici Jennifer.

Otvoritvene projekcije na letošnjem festivalu se bo udeležila tudi režiserka!

Ghosted

režija Monika Treut, Nemčija/Tajvan 2009, 89'

Zadnji film kulture lezbične režiserke, v katerem umetnica Sophie potuje v Taipei, da bi prebolela nenadno smrt svoje tajvanske ljubice Ai-Ling, in poleg vsiljive novinarka Sophie sreča še vrsto skrivnostnih ljudi.

Mama je pri frizerju

(Maman est chez le coiffeur//Mommy is at the Hairdresser's), režija Lea Pool, Kanada 2008, 99'

Najuspešnejši kanadski film preteklega leta, s povprečno družino iz 60-ih let, ki se razsuje. Oče namreč igra golf, mama pa obtiči pri frizerju. Sprenevedanje odraslih posrečeno razvzvoljajo otroci.

Otrok riba

(El niño pez//Fish child), režija Lucía Puenzo, Argentina/Španija/Francija 2009, 96'

Ljubezenska zgodba med Argentinko iz bogate družine in revno kolumbijsko služkinjo zaradi socialnih okoliščin nima veliko možnosti za izpolnitev. Novi film režiserke lanske uspešnice *XXY*!

I can't think straight

režija Shamim Sarif, VB 2008, 85'

Režiserka lanskega filma *Nevidni svet* ponuja zabavno križpotje heteroseksualne poroke in prepovedane ljubezni, indijskih in arabskih navad, starševskih zahtev in osebnih odločitev.

Patrik 1,5

(Patrik 1,5/Patrik, Age 1.5), režija Ella Lemhagen, Švedska 2008, 103'

Srečna zakonca Sven in Goran skleneta posvojiti otroka. Toda zaradi zatipkane vejice dobita sitnega, zagrenjenega, pretepaškega, predvsem pa homofobnega najstnika. Nagrada občinstva v San Franciscu. Projekcije se bo udeležila tudi režiserka!

Shank

režija Simon Pearce, VB 2009, 89'

Cal, 18-letni član bristolske tolpe, si brezcilno polni vsakdan z drogami, seksom, vandalstvom in surovim nasiljem, toda skrivnost, ki ga že dolgo muči, mu bo utrla novo, nevarno pot.

Rojeni leta 68

(Nés en 68//Born in 68), režija Olivier Ducastel in Jacques Martineau, Francija 2008, 173'

Režiserja Morskih sadežev naslikata pestro, čeprav obenem vsakdanje življenje francoske družine ob političnih in družbenih dogodkih, ki so zaznamovali upe in utvare dveh bistveno različnih, pa vendar povezanih generacij.

Antonijeva skrivnost

(Ang lihim ni Antonio/Antonio's Secret), režija Joselito Altarejos, Filipini 2008, 103'

Preseljliva drama se začne vrtinčiti okoli mladega Antonia, ko hedonistični stric Jonbert postane predmet njegovih erotičnih fantazij.

Dokumentarni filmi

Na delu

(Working on it), režija Karin Michalski in Sabina Baumann, Švica 2008, 50'

Petnajst ljudi poskuša pojasniti, kako sta spol in identiteta konstruirani na delovnem mestu, doma ali v medijih. Po projekciji bo pogovor z avtoricama filma!

Pravila treninga

(Training rules), režija Dee Mosbacher in Fawn Yacker, ZDA 2009, 61'

Rene Portland, trenerka košarkarske ženske ekipe Lady Lions iz Pensilvanije, je svojim dekletom poleg alkohola in drog prepovedovala tudi lezbištvo, dokler se nekatere igralke niso pritožile.

Vaška romanca - lezbična ljubezen

(Falusi román – meleg szerelem / A Village Romance – Lesbian Love), režija Kriszta Bódis, Madžarska 2007, 50'

V neki madžarski vasi se je naselilo nekaj lezbijk in vneslo nemir. Ena od njih se zaljubi v poročeno romsko sosedo, kar je še razlog več za vaške čenče.

The Good American

režija Jochen Hick, Nemčija 2009, 92'

Zgodba Toma Weiseja, avtorja spletne strani rentboy.com in idejnega očeta dogodka HustlaBall, ki spodbuja sprejemanje moške prostitucije. Režiser bo gost letošnjega festivala!

Svet Keitha Haringa

(The Universe of Keith Haring), režija Christina Clausen, Italija/Francija 2008, 90'

Portret Keitha Haringa, enega najpomembnejših umetnikov 20. stoletja.

Zimzeleni filmi

Manji

režija Yasuzo Masumura, Japonska 1964, 90'

Maškarada

režija Boštjan Hladnik, Jugoslavija 1971, 94'

Ubij me nežno

režija Boštjan Hladnik, Jugoslavija 1979, 98'

Drugi način

(Egymásra nézve/Another Way), režija Károly Makk, Madžarska 1982, 102'

Več o festivalu in programu glej: <http://www.ljudmila.org/siqrd/fglf/>

Na predvečer festivala, v petek, 27. 11. 2009 od 20.00 dalje,

NOČ SODOBNE EVROPSKE GEJEVSKE POEZIJE

(ob izidu antologije v zbirki Lambda) – vstop prost!

Pridite poslušati in se rokovati s številnimi evropskimi gosti.

Anamarija Šporčič – Janis

zhmuxel@yahoo.com

Bi in lahko

Izrazi biseksualnost, biseksualec/ka in biseksualno so sestavljeni iz latinske predpone bi, ki se nanaša na število dve, in besede seksualnost oz. spolnost. Zatorej morda ni tako nenavadno, da slovarji starejšega datuma enačijo biseksualce z dvospolniki in biseksualce opisujejo kot "dvospolno razpoložene", karkoli že to pač pomeni. Novejše publikacije ta lingvistični spodrseljaj popravljajo in kot dvospolnost razlagajo hermafroditizem, medtem ko je biseksualnost definirana kot "nagnjenost k obema spoloma" (SSKJ 1998). Heteroseksualna populacija najpogosteje uporablja nevtralne izraze, najbolj nepoučeni pa nas občasno razveselijo s kakšnim "bioseksualcem" ali "bioseksualnostjo" (kaj naj bi to bilo, nam do zaključka redakcije ni uspelo izvedeti, le ugibamo lahko, da ima to nagnjenje nekaj opraviti z zelenjavo). Lgbt-scena je, kot običajno, neklikanj bolj kreativna v tem pogledu in se pogosto poigrava z besedami, ki imajo identično predpono. Biseksualci so tako med drugim znani kot biatlonci, bibe, biciklisti oz. biciklisti in bičkarji. Pogosto se zanje uporablja tudi izraz biskvitki, ki izvira iz istoimenske risanke (originalno Biskitts) iz osemdesetih, v kateri nastopajo prikupni miniaturni kužki. Junake so na hrvaški televiziji poimenovali bipsiči, kar je prav tako postal popularen izraz za biseksualce tako na Hrvaškem kot pri nas. V Sloveniji so se nato pričela pojavljati tudi poimenovanja, ki so latinski bi zamenjala s slovenskim dvo. Tako lahko namesto izraza biseksualec slišimo zabavne izraze, kot je naprimer dvocevka (ki me osebno neprijetno spominja na dejstvo, da teče beseda morda o osebnih z dvema penisoma), dvocvetka in dvoživka. Morda je presenetljivo, da je angleški jezik, običajno glavni vir lgbt-slangizmov v slovenščini in mnogih drugih jezikih, na tem področju precej siromašen. Slovenci smo iz angleščine prevzeli zgolj izraz AC/DC (lastnost naprav, ki lahko delujejo na enosmerni ali izmenični tok), manj znani pa so switch hitter, ambidextrous (nekdo, ki lahko piše in opravlja delo z levo ali z desno roko) ter hovis (blagovna znamka kruha, ki je narejen iz mešanice bele in polnozrnatke moke in je znan po sloganu "best of both"). Lahko pa seveda preprosto rečemo, da smo bi, in se nato kislom nasmehnemo, ko nam kakšen pametnjakovič postreže s tisto zljajnano, "A bi, pa ne moreš?". Bi, in lahko.

Festival lezbičnega in gejevskega filma

Film *Otrok riba*

El niño pez, režija Lucía Puenzo, 2009

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

MAVRIČNA SVETOVALNICA – telefonsko, e-mail in osebno svetovanje za pomoč v stiski. Vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Koprju (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

V klubu Monokel (Metelkova mesto, Masarykova 24, Ljubljana) vsako drugo sredo potekajo pogovorno-filmski večeri in bralni krožek Anonymous Readers. Za program in vsebino glej: www.klubmonokel.com in Klub Monokel na Facebooku.

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitra, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]

Gverila

Orto lezbijka
Rekrutacija na: orto.lezbijka@gmail.com

Klubi in bari

Café Open – gej frendli lokal, Hrenova ulica 19, Ljubljana [www.open.si]

Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disk, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Kafeterija Lan – »strejt frendli« lokal, Gallusovo nabrežje 27 (ob Ljubljani, blizu Akademije za glasbo), Ljubljana.

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Legebitrin forum za mlade [www.lgbt-mladi.si]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Open Cafe forum [http://forum.open.si]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]
Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma - najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

Menjava GLBT-stanovanj [www.surfingsofa.de]

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: activate.lgbt@yahoo.com ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)

Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alarm

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto) Telefon: 01 4340 345
Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

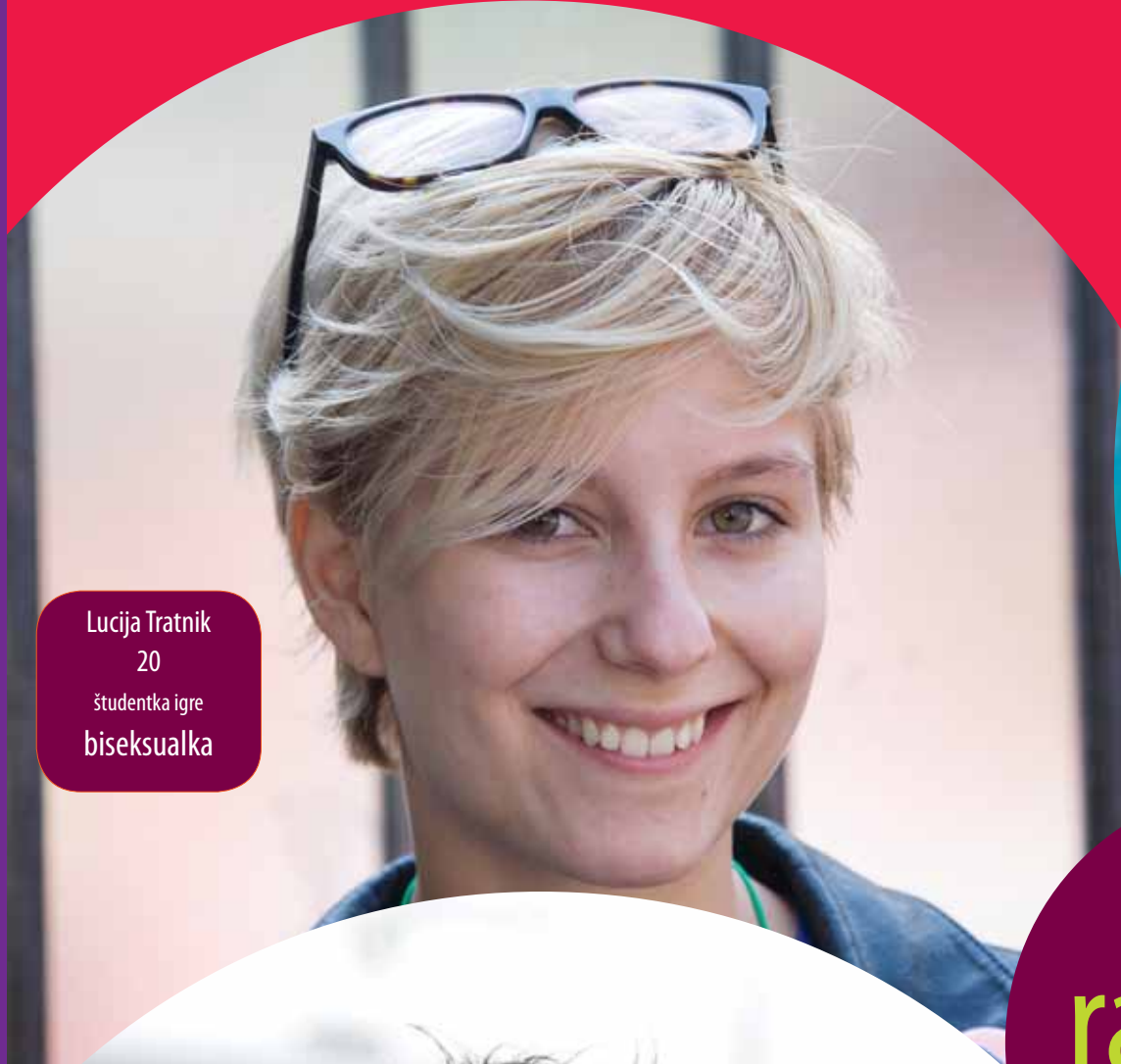
Arhiv

Revije
eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
1xy [www.1xy.biz]
Revolver [www.ljudmila.org/siqrd/Revolver]

Internetne strani
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Gaja Kafe [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Forumi
Forum Labris [www.gaja-kafe/labris]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [http://galeb.mojforum.si/]

narobe

Lucija Tratnik
20
študentka igre
biseksualka

Erika Herceg
20
frizerka, navdušena
nad cosplayem in
vsakovrstno glasbo
lezbijka

Foto razkritje

Vabljeni k sodelovanju pri akciji Foto-razkritje!
Kontakt: Lothar Orel, tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com

Jure Anžič
22
frizer, entuziast
gej

Daša Kopitar
25
/
queer

Mednarodna nevladna
glbt-organizacija IGLYO
letos praznuje 25. letnico
delovanja. Ob tem so
pripravili fotografsko
razstavo obrazov mladih
glbt-aktivistov in aktivistk.

Foto: Alex Müller

Obrazi bork in borcev

Njihove izjave in virtualno
razstavo si lahko ogledate
na www.iglyo.com.

Alex Horky,
19, Češka

Annelies Mesman,
25, Nizozemska

Blessed Busingye,
20, Uganda

Haley Conway,
24, Avstralija

Kamel Ordek,
24, Turčija

Laura Eigenmann,
21, Švica

Leke Salihu,
26, Kosovo

Lourence Misedah,
26, Kenija

Luluk,
27, Indonezija

Monika,
26, Švedska

Nadiia Korolova,
24, in
Krystyna Posunkina,
20, Ukrajina

Selbi Jumayeva,
22, Kirgistan

Suman Nepal,
23, Nepal

Tinatin Japaridze,
29, Gruzija

Zaruhi Shushanyan,
28, Armenija

ISSN 1854-8474

9 771854 847004